

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ  
ΠΜΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ  
ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ  
ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ της Αικατερίνης Πατσαντάρα  
ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: ΣΤΕΛΛΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ

## ΤΙΜΟΡ-ΛΕΣΤΕ : ΤΟ ΝΕΩΤΕΡΟ ΚΡΑΤΟΣ ΜΕΛΟΣ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ

Although the immediate crisis was managed relatively well, the crisis-response orientation of many UNTAET leaders, whose prior experience had been with the UN High Commission on Refugees or other organizations caring for largely powerless victims in an emergency situations, has caused problems for the mission. Instead of seeing the East Timorese people as winners of a long and difficult struggle, they are often seen as disempowered victims. Furthermore, many international staff and media perceive East Timor as a violent society, and some East Timorese have internalized this self-image taught by Indonesia for more than two decades. For example, UNTAET and the international press were amazed at the peacefulness of the August 2001 elections, although there was no reason to expect otherwise. They failed to understand that the violence in this country from 1975 through 1999 was almost entirely manipulated or imposed by Indonesian forces, and that these

an understanding of representation and cooperation among elected officials. There was little discussion of how citizens can influence and/or cooperate with government, a highly necessary topic given a generation of popular resistance to an auto-

cratic occupying force. Current debates around little popular consultation, personalized decision making, restricted access to information, and lack of inclusive government are legacies both of the occupation and of the failure to popularize these ideas during the transitional period.

One job which remains for East Timor is the development of an accurate **civil registry**, to be used as an electoral roll and for planning and delivery of social services, passports, and justice. Although UNTAET claims to have established a civil registry and registered 737,811 people, independent experts estimate that the data is 25% inaccurate, growing worse by the day. Although the registry



ΑΘΗΝΑ, ΟΚΤΩΒΡΗΣ 2006

## ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	σελ.1
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	
1.Η Ιστορία της Διαμάχης	σελ.3
2.Η ανάμειξη των ΗΕ στο Α.Τιμόρ	σελ.5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ	
Α΄ ΜΕΡΟΣ: Η ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΤΟΥ ΤΙΜΟΡ-ΛΕΣΤΕ	
Εισαγωγή	σελ.8
1.Το δικαίωμα του λαού του Τιμόρ-Λέστε στην αυτοδιάθεση	
	σελ.9
1.1 Οι υποχρεώσεις των κρατών	σελ.11
1.2 Το Διεθνές Περιβάλλον	σελ.13
1.3 Πηγές	σελ.18
2. Τα Ηνωμένα Έθνη και τρεις βασικοί δρώντες	
Εισαγωγή.	σελ.18
2.1 Τα Ηνωμένα Έθνη	σελ.19
2.2 Η Πορτογαλία	σελ.21
Συμπεράσματα	σελ.28
2.3 Η Ινδονησία	σελ.29
Συμπεράσματα	σελ.36
2.4 Η Αυστραλία	σελ.37
Β΄ ΜΕΡΟΣ : Η ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΗ ΩΣ ΟΥΣΙΑ ΚΑΙ ΩΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ	
1. Η Υπόθεση του αφορά το Α.Τιμόρ ενώπιον του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης.	σελ.40
1.2 Τα ζητήματα με τα οποία ασχολήθηκε το Διεθνές Δικαστήριο κατά την εξέταση της Αρμοδιότητάς του (Προδικασία-Παραδεκτό Προσφυγής)	σελ.41

1.2.1 Η Ένσταση της Αυστραλίας για την ύπαρξη διαφοράς μεταξύ των αντιδίκων μερών.	σελ.41
1.2.2 Η Ένσταση της Αυστραλίας ότι το Δικαστήριο απαιτείται να καθορίσει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις της Ινδονησίας που δεν είναι διάδικο μέρος	σελ.42
1.2.3 Οι Ισχυρισμού της Πορτογαλίας προς απόκρουσης της εφαρμογής του Κανόνα του Νομισματικού Χρυσού	σελ.43
Συμπεράσματα-Σχολιασμός Απόφασης	σελ.46
2.Το Δημοψήφισμα του Αυγούστου του 1999	σελ.50
2.1Οι Συμφωνίες της Νέας Υόρκης	σελ.51
2.1.1Το παρασκήνιο	σελ.51
2.1.2 Η Δομή των Συμφωνιών	σελ.51
2.2 Σχολιασμός των Συμφωνιών	σελ.52
2.2.1 Το εύρος των επιλογών και το ερώτημα του δημοψηφίσματος	σελ.53
2.2.2Οι συνθήκες τις ψηφοφορίας και το περιβάλλον ασφάλειας	σελ.54
2.3 Τα αίτια των αναταραχών μετά το Δημοψήφισμα	σελ.58
Συμπερασμα	σελ.59

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

### Η ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΤΟΥ ΤΙΜΟΡ-ΛΕΣΤΕ

Εισαγωγή	σελ.61
1. Η νομιμότητα της UNTAET	σελ.63
2.Η εμπειρία των ΗΕ στο Κόσοβο	σελ.64
Συμπέρασμα	σελ.66
3.Η Εντολή της UNTAET	σελ.68
4.Το Έργο της UNTAET	σελ.69
4.1 Η Πολιτική της Διαβούλευσης με το Λαό του Τιμόρ	σελ.71
4.1.1Η Επιλογή της Επίσης Γλώσσας του Τιμόρ-Λέστε	σελ.72
Συμπέρασμα	σελ.73
4.1.2 Το Εθνικό Συμβουλευτικό Σώμα (NCC-National Consultative Council)	σελ.75
4.1.3 Το Εθνικό Συμβούλιο	σελ.76

4.1.4 Το Υπουργικό Συμβούλιο της Μεταβατικής Κυβέρνησης του Α.Τιμόρ (Cabinet of the Transitional Government in East Timor)	σελ.77
4.1.5 Η Εναλλακτική του «Διπλού Πόστου» (Dual Desk)	σελ.78
4.1.6 Η Προσωρινή Διοίκηση του Ανατολικού Τιμόρ (ΕΤΤΑ)	σελ.78
Συμπέρασμα	σελ.80
5.Το ζήτημα της εκμετάλλευσης της αβύσσου του Τιμόρ (Timor Gap).	σελ.80
6.Η Συνταγματική Συνέλευση	σελ.83
Συμπέρασμα	σελ.86
7.Πρόσφατες Εξελίξεις- Η κρίση του 2006	σελ.87
Γενικά Συμπεράσματα-Μαθήματα από τη δράση της UNTAET	σελ.90
Επίλογος	σελ 93

## ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

### Ελληνικές

ΓΓ	Γενικός Γραμματέας (των ΗΕ)
ΓΣ	Γενική Συνέλευση (των ΗΕ)
ΕΔΔΑ	
ΕΣΔΑ	
ΔΔ	Διεθνές Δικαστήριο (των ΗΕ)
ΔΔΔΘ	Διεθνές Δικαστήριο Δικαίου Θάλασσας
ΔΣΚΠΔ	Διεθνές Σύμφωνο για τα Κοινωνικά και Πολιτικά Δικαιώματα
ΔΣΚΟΠΔ	Διεθνές Σύμφωνο για τα Κοινωνικά, Οικονομικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα
ΗΕ	Ηνωμένα Έθνη
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής
ΜΚΟ	Μη Κυβερνητικός Οργανισμός
ΟΑΣΕ	Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΣΑ	Συμβούλιο Ασφαλείας (των ΗΕ)

<b>Ξενόγλωσσες</b>	
APODETI	associago popular democratica timorence
ASEAN	Association of South East Asian Nations
BRTT	East Timor People's Front
CAVR	East Timor Commission for Reception, Truth and Reconciliation
CNRM	National Council of Maubere Resistance
CNRT	National Council of Timorese Resistance
CPD-RDTL	Popular Council for the Defense of the Democratic Republic of East Timor
CRTR	Commission on Reception, Truth and Reconciliation
DPKO	Department of Peacekeeping Operations
DFAT	Department of Foreign Affairs and Trade
DSRSG	Deputy Special Representative of the Secretary-General
ETTA	East Timor Transitional Administration
EU	European Union
FALINTIL	Armed Forces for the National Liberation of East Timor
FPDK	Forum for Unity, Democracy, and Justice
FRETILIN	Revolutionary Front of Independent East Timor
FRY	Federal Republic of Yugoslavia
GPA	Governance and Public Administration
KOTA	Sons of the Mountain Warriors or Association of Timorese Heroes
KFOR	Kosovo Force
IEC	Independent Electoral Commission
INTERFET	International Force in East Timor
IPA	International Peace Academy
IPTF	International Police Task Force
JAM	Joint Assessment Mission
JIAS	Joint Interim Administrative Structure
KFOR	Kosovo Force
MAC	anti-communist movement
MFA	Movement das Forcas Armadas).
MINURSO	United Nations Mission for the Referendum in Western Sahara
NATO	North Atlantic Treaty Organization
NC	National Council
NCC	National Consultative Council
NGO	non-governmental organization
OSCE	Organization for Security and Cooperation in Europe
PDC	Christian Democrat Party of Timor
PDM	Maubere Democratic Party
<b>PGET</b>	Provisional Government of East Timor
PNT	Timorese Nationalist Party
POLISARIO	Frente Popular para la Liberación de Saguia el-Hamra y de Río de Oro
PPT	People's Party of Timor
PSD	Social Democratic Party
PST	Socialist Party of Timor
RENETIL	National Resistance of East Timorese Students
SDSS	Independent Democratic Serb Party
SFRY	Socialist Federal Republic of Yugoslavia
SNA	Somali National Alliance
SNC	Supreme National Council
SRSG	Special Representative of the Secretary-General
SWAPO	South-West African People's Organization
TNI	Indonesian Armed Forces
TRABALHISTA	Timor Labor Party
UÇK	Kosovo Liberation Army
UDC	Christian Democratic Union of Timor
UDT	Timorese Democratic Union
UN	United Nations
UNAMET	Nations Mission in East Timor
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees
UNMIK	United Nations Mission in Kosovo
UNSF	United Nations Security Force
UNTAC	United Nations Transitional Authority in Cambodia
UNTAES	United Nations Transitional Administration in Eastern Slavonia, Baranja and Western Sirmium
UNTAET	United Nations Transitional Administration in East Timor

UNTAG UNTEA UNYB	United Nations Transitional Assistance Group United Nations Temporary Executive Authority United Nations YearBook

## Πρόλογος

Η ιστορία του Ανατολικού Τιμόρ από τον εποικισμό του από τους Πορτογάλους μέχρι τη διακήρυξη της ανεξαρτησίας του, μόλις πριν από τέσσερα χρόνια, το 2002, είναι μία από τις πιο συγκινητικές, μακρές αλλά και πολυδιάστατες υποθέσεις που έχουν απασχολήσει τη διεθνή κοινότητα. Θυμίζει μάλιστα έντονα την υπόθεση της Κύπρου και την αντίστοιχη Τουρκική εισβολή στο Βόρειο τμήμα της, καθιστώντας έτσι τη μελέτη της υπόθεσης από τον Έλληνα ερευνητή ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα. Και αυτό διότι από την εισβολή της Ινδονησίας στο έδαφος του Α.Τιμόρ τα γεγονότα εξελίσσονται ραγδαία, σημειώνονται παραβιάσεις ανθρωπιστικού δικαίου και διεθνούς δικαίου γενικότερα, κύματα προσφύγων προς το Δ.Τιμόρ και ανάμειξη από ένα σημείο και μετά των Ηνωμένων Εθνών με όλους τους μηχανισμούς που διαθέτει προς αντιμετώπιση τέτοιου είδους κρίσεων. Πιο συγκεκριμένα, ανάμειξη του Συμβουλίου Ασφαλείας, της Γενικής Συνέλευσης, αποστολή Ειρηνευτικών Δυνάμεων, προσφυγή της Πορτογαλίας ενώπιον του Διεθνούς Δικαστηρίου το 1991, δημιουργία ειδικών Ποινικών Δικαστηρίων αλλά και λίγο πριν την ανεξαρτησία του Α.Τιμόρ ένα σχέδιο αυτονομίας που θυμίζει έντονα το απορριφθέν «Σχέδιο Ανάν» για την Κύπρο.

Είναι προφανές ότι ο όγκος των θεμάτων διεθνούς δικαίου που συσχετίζονται με την υπόθεση είναι αρκετά μεγάλος και η μελέτη του συνόλου τους δεν θα μπορούσε να συνάδει με τη φύση της διπλωματικής μου εργασίας. Η εργασία μου τιτλοφορείται «Τιμόρ-Λέστε Τον Νεώτερο Κράτος Μέλος των ΗΕ» και αυτό γιατί το ζήτημα το οποίο πραγματεύεται είναι η διαχείριση του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση του λαού του Α.Τιμόρ, του νεώτερου κράτους μέλους των ΗΕ, από τα Ηνωμένα Έθνη και από τρεις χώρες κλειδιά στο ζήτημα την Πορτογαλία, την Ινδονησία και την Αυστραλία.

Ειδικότερα στο πρώτο μέρος του πρώτου κεφαλαίου (εξωτερική αυτοδιάθεση) εξετάζεται η διπλωματία της



Πορτογαλίας, της Ινδονησίας, της Αυστραλίας και η νομιμότητα της συμπεριφοράς των κρατών αυτών κατά το διεθνές δίκαιο. Στο δεύτερο μέρος του πρώτου κεφαλαίου εξετάζεται πρώτα η διαχείριση του ζητήματος από το Διεθνές Δικαστήριο των ΗΕ, σε επίπεδο νομικής ουσίας και έπειτα η διαχείρισή του μέσα από τη διαδικασία δημοψηφίσματος, υπό την αιγίδα των ΗΕ για την ανεξαρτησία του Α.Τιμόρ.

Τέλος, στο δεύτερο κεφάλαιο περιγράφεται το έργο της UNTAET, της μεταβατικής κυβέρνησης των ΗΕ και παράγοντα διασφάλισης και προώθησης της εσωτερικής αυτοδιάθεσης του λαού του Α.Τιμόρ, μετά το δημοψήφισμα μέχρι τη διακήρυξη της ανεξαρτησίας τον Μάιο του 2002.

## Εισαγωγή

### 1.Η Ιστορία της Διαμάχης

Το Τιμόρ είναι ένα νησί στο νότιο αρχιπέλαγος του Μαλάι, διχοτομημένο στο ανεξάρτητο Α. Τιμόρ (Τιμόρ-Λέστε) και στο Δυτικό Τιμόρ, το οποίο είναι μέρος της Ινδονησιακής επαρχίας Νούσα Τενγγάρα Τιμούρ.(Nusa Tenggara Timur). Το όνομά του είναι παραλλαγή της λέξης “timur” που σημαίνει «ανατολικό» και του δόθηκε διότι κείται στο ανατολικό άκρο μίας αλυσίδας νήσων.

Η νήσος Τιμόρ έχει υπάρξει διχοτομημένη για αιώνες. Το Δυτικό Τιμόρ, ήταν γνωστό ως Ολλανδικό Τιμόρ από το 1800μ.Χ μέχρι το 1949 όταν έγινε Ινδονησιακό Τιμόρ, μέρος της Ινδονησίας που δημιουργήθηκε από τις πρώην Ολλανδικές αποικίες των Ανατολικών Ινδιών. Το θρήσκευμα του λαού του Δ. Τιμόρ από τη στιγμή που αυτό έγινε Ινδονησιακή επαρχία είναι ως επί το πλείστον *μουσουλμανικό*. Το Ανατολικό Τιμόρ, ήταν γνωστό ως Πορτογαλικό Τιμόρ από το 1596 μέχρι το 1975, συμπεριλαμβανομένης και της περιοχής του “Oecussi- Ambeno” που βρίσκεται στο Δυτικό Τιμόρ. Το θρήσκευμα του λαού του Α.Τιμόρ από τον Πορτογαλικό εποικισμό είναι κυρίως ο *καθολικισμός*. Η Ολλανδία και η Πορτογαλία έλυσαν επίσημα το ζήτημα των συνόρων στην περιοχή μόλις το 1912, οι διαφορές όμως ανάμεσα στους δύο λαούς θρησκευτικές και όχι μόνο διατηρούνται μέχρι και σήμερα.

Μετά την Ινδονησιακή εισβολή στο Α. Τιμόρ το 1975 και την βίαιη προσάρτηση του τελευταίου, το Α. Τιμόρ ήταν γνωστό ως Τιμόρ-Τιμούρ ή Τιμ-Τιμ για συντομία. Θεωρούταν από την Ινδονησία ως η 27<sup>η</sup> επαρχία της, αλλά ποτέ δεν αναγνωρίστηκε ως τέτοια από τα Ηνωμένα Έθνη. Το 1999 διεξήχθη δημοψήφισμα υπό την αιγίδα των Η.Ε. κατόπιν συμφωνίας μεταξύ της Ινδονησίας και της Πορτογαλίας, κατά το οποίο ο λαός του Α.Τιμόρ απέρριψε την προταθείσα αυτονομία από την Ινδονησία και τελικώς το 2002 το Α. Τιμόρ κέρδισε την ανεξαρτησία του.

Στις 22 Φεβρουαρίου του 1991 η Πορτογαλία κατέθεσε ενώπιον του Διεθνούς Δικαστηρίου των Ηνωμένων Εθνών προσφυγή κατά της Αυστραλίας, δρώντας στο όνομα του λαού του Α. Τιμόρ υπερασπίζοντας όμως ταυτόχρονα και τα δικά της συμφέροντα στην περιοχή. Το 1989 η Αυστραλία είχε συνάψει με την Ινδονησία μία συνθήκη για την οριοθέτηση και την εκμετάλλευση της αβύσσου που βρίσκεται στη θαλάσσια περιοχή ανάμεσα στο Α. Τιμόρ και την Αυστραλία (**The Timor Gap Treaty**). Σύμφωνα με την προσφυγή της Πορτογαλίας, εκτός των άλλων, η Αυστραλία παραβίαζε το δικαίωμα του λαού του Α. Τιμόρ στην αυτοδιάθεση.<sup>1</sup>

Πέραν όσων προαναφέρθηκαν, τα γεγονότα μέχρι την προσφυγή της Πορτογαλίας έχουν ως εξής<sup>2</sup>. Το 1960 η Γενική Συνέλευση των Η.Ε. με την απόφαση 1542 χαρακτηρίζει το Α.Τιμόρ ως «Μη Αυτοδιοικούμενο Έδαφος»(non-self-governing territory) και το 1974 αρχίζει η διαδικασία της αποαποικιοποίησης του. Τον Ιούλιο του 1975 η Πορτογαλία επιβεβαιώνει με νόμο το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης του λαού του Α.Τιμόρ. Η Πορτογαλία ανέθεσε την λήψη της απόφασης για το πολιτικό μέλλον της περιοχής σε μία «Λαϊκή Συνέλευση» που θα εκλεγόταν τον Οκτώβριο του 1976 από το λαό του Α. Τιμόρ με καθολική, μυστική και άμεση ψηφοφορία.

Στην παρούσα χρονική περίοδο, ο λαός του Α. Τιμόρ είχε τρεις επιλογές:

- α) Ανεξαρτησία
- β) Προσχώρηση στην Πορτογαλία
- γ) Προσχώρηση στην Ινδονησία

Έτσι, εκείνη την περίοδο, στα τέλη του 1975 δηλαδή, αναπτύσσονται τρία κινήματα στο εσωτερικό του Α.Τιμόρ, σχετικά με το πολιτικό μέλλον της περιοχής. Το πρώτο, το επονομαζόμενο **FRETILIN** (Frente Revolucionaria de Timor-Leste Independente)

---

<sup>1</sup> www.wikipedia.com

<sup>2</sup> Maria Clara Maffei, "The case of East Timor before the ICC –Some tentative comments. EJIL 4, 1993

εξέδωσε στις 28 Νοεμβρίου του 1975 μία διακήρυξη για την δημιουργία ανεξάρτητου κράτους με την ονομασία «Δημοκρατία του Ανατολικού Τιμόρ». Δύο μέρες αργότερα δύο άλλες πολιτικές οργανώσεις η **MAC** (anti-communist movement) και η **APODETI** (associago popular democratica timorence) διακήρυτταν την προσχώρηση του Α.Τιμόρ στην Ινδονησία στο όνομα ολόκληρου του λαού του Α.Τιμόρ. Η Πορτογαλία επέμενε στη θέση της ότι το μέλλον του Α.Τιμόρ έπρεπε να αποφασισθεί κατόπιν καθολικής ψηφοφορίας και σύμφωνα με όσα όριζε η διαδικασία της αποαποικιοποίησης.

Στις 7 Δεκεμβρίου του 1975 η Ινδονησία εισέβαλε στο έδαφος του Α.Τιμόρ και το κατέβαλε. Η Πορτογαλία έθεσε απευθείας το θέμα ενώπιον της Γενικής Συνέλευσης των Η.Ε. και του Συμβουλίου Ασφαλείας.<sup>3</sup> Εκείνη την περίοδο πολλές χώρες καταδίκασαν την Ινδονησιακή εισβολή<sup>4</sup>. Στις 17 Δεκεμβρίου του 1975 οι κατοχικές δυνάμεις της Ινδονησίας διορίζουν Προσωρινή Κυβέρνηση, η οποία με τη σειρά της εκλέγει την «Τοπική Λαϊκή Συνέλευση του Ανατολικού Τιμόρ». Η τελευταία στις 31 Μαΐου του 1976 εγκρίνει πρόταση για προσχώρηση στην Ινδονησία. Στις 17 Ιουλίου του 1976, με Ινδονησιακό νόμο το Α.Τιμόρ γίνεται η 27<sup>η</sup> επαρχία της Ινδονησίας.

## **2. Η ανάμειξη των ΗΕ στο Α.Τιμόρ<sup>5</sup>**

Από το 1960 όπου ο Η.Ε. κατέταξε την περιοχή του Α. Τιμόρ στην λίστα των «**μη αυτοδιοικούμενων περιοχών**» μέχρι το 1999 ο ρόλος των Η.Ε. στο ζήτημα του Α.Τιμόρ είχε περιοριστεί στις αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης των Η.Ε. και του Συμβουλίου Ασφαλείας. Σε γενικές γραμμές οι εν λόγω αποφάσεις καλούσαν όλα τα κράτη να σεβαστούν την εδαφική ακεραιότητα του Α. Τιμόρ και το δικαίωμα του λαού του στην αυτοδιάθεση και την

---

<sup>3</sup> Οι σχετικές πράξεις των οργάνων των Η.Ε. εκείνη την περίοδο που αφορούν το Α. Τιμόρ είναι οι εξής: Γενική Συνέλευση απόφαση 3485(XXX) 12 Δεκ 1975, Συμβούλιο Ασφαλείας αποφάσεις 384(1975), 389(1976), Γενική Συνέλευση αποφάσεις 31/53 1 Δεκ 1976, 32/43 28 Νοε 1977, 33/39 13 Δεκ 1978, 34/40 21 Νοε 1979, 35/27 11 Νοε 1980, 36/50 24 Νοε 1981 και 37/30 23 Νοε 1982.

<sup>4</sup> UNYB (1975) 859.

<sup>5</sup> [www.un.org](http://www.un.org) (news center)

κυβέρνηση της Ινδονησίας να αποσύρει τα κατοχικά της στρατεύματα από την περιοχή, η οποία χαρακτηριζόταν ;όπως προανεφέρθη, επί 40 χρόνια ως «μη αυτοδιοικούμενη περιοχή». Επίσης, σχεδόν σε όλες τις αποφάσεις των οργάνων των Η.Ε. η Πορτογαλία χαρακτηριζόταν ως «**διοικούσα δύναμη**» στη περιοχή και καλούταν να συνεργαστεί με τα Η.Ε. προκειμένου να λυθεί το ζήτημα με ειρηνικά μέσα και να εξασκήσει ο λαός του Τιμόρ απρόσκοπτα και ελεύθερα το δικαίωμά του στην αυτοδιάθεση<sup>6</sup>Το καθεστώς όμως στο Α. Τιμόρ παρέμενε αμετάβλητο από την Ινδονησιακή εισβολή και έπειτα.

Το 1999 τελικώς τα Η.Ε. αρχίζουν μετά από μία δεκαπενταετία αποχής και ανοχής της παράνομης Ινδονησιακής κατοχής να αναλαμβάνουν ενεργό δράση επί του ζητήματος. Στις 5 Μαΐου του 1999 καταρτίζεται συμφωνία στην Ν. Υόρκη <sup>7</sup>υπό την αιγίδα των Η.Ε. μεταξύ Ινδονησίας και Πορτογαλίας για τη διενέργεια δημοψηφίσματος κατά το οποίο ο λαός του Α. Τιμόρ θα επέλεγε μεταξύ της **ενός ειδικού καθεστώτος αυτονομίας** από την Ινδονησία και της **ανεξαρτησίας** <sup>8</sup>. Ο Ο.Η.Ε αποστέλλει στο Α.Τιμόρ ταυτόχρονα και την ειρηνευτική αποστολή **UNAMET**<sup>9</sup> από τις 5/5/1999 έως τον Οκτώβρη του 1999. Στις 30 Αυγούστου του 1999 ο λαός του Α.Τιμόρ λαμβάνοντας μέρος στο δημοψήφισμα πανηγυρικά δήλωσε (με ποσοστό 78.5%) υπέρ της ανεξαρτησίας του Α. Τιμόρ.<sup>10</sup>

Οι 15 επόμενες του δημοψηφίσματος ημέρες ήταν τραγικές για το λαό του Α.Τιμόρ. Ο Ινδονησιακός στρατός επιχείρησε πλήθος σφαγών και παραβιάσεων του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου με αποτέλεσμα χιλιάδες θύματα και ένα κύμα 250,000

---

<sup>6</sup> Βλπ σημ. 1

<sup>7</sup> «Agreement between the republic of Indonesia and the Portuguese Republic on the question of East Timor». New York 5/5/1999

<sup>8</sup> Επί λέξη ο λαός του Τιμόρ έπρεπε να επιλέξει: «Do you accept the proposed special autonomy for East Timor within the Unitary state of the Republic of Indonesia?» (accept) or “Do you reject the proposed special autonomy for East Timor leading to East Timor’s separation from Indonesia” (reject)

<sup>9</sup><http://www.un.org/peace/etimor99/etimor.htm>

<sup>10</sup> UN news center homepage.

προσφύγων προς το Δ.Τιμόρ.<sup>11</sup> εκ των οποίων πολλοί (περίπου 30,000) παραμένουν ακόμα εγκλωβισμένοι στο Δ.Τιμόρ από φόβο ή και αδυναμία επιστροφής.<sup>12</sup> Στις 15 Σεπτεμβρίου του 1999 η διεθνής κοινότητα. αποστέλλει πολυεθνική δύναμη για την αποκατάσταση της ειρήνης και για παροχή ιατροφαρμακευτικής βοήθειας(**INTERFET**)<sup>13</sup>. Κατόπιν από τις 10 Οκτωβρίου μέχρι τον Μάιο του 2002 αποστέλλεται μεταβατική κυβέρνηση στο Α. Τιμόρ υπό την αιγίδα του Ο.Η.Ε (**UNTAET**)<sup>14</sup>. Στις 15 Οκτωβρίου του 1999 η «Συμβουλευτική Συνέλευση του Ινδονησιακού Λαού» καταργεί τον νόμο του 1976 για την προσάρτηση του Α.Τιμόρ και το Νοέμβριο του 1999 αποχωρούν και τα τελευταία Ινδονησιακά στρατεύματα από το Α. Τιμόρ. Τον Αύγουστο του 2001 γίνονται εκλογές στο Α. Τιμόρ και σχηματίζεται μία συνέλευση με 88 μέλη και στις 17 Απριλίου του 2002 ο Ο.Η.Ε. επίσημα ανακηρύττει τον **Xanana Gusmao** νικητή των εκλογών του Αυγούστου του 2001. Στις 20 Μαΐου του 2002 ο Ο.Η.Ε. παραδίδει τη διακυβέρνηση του Α.Τιμόρ στην κυβέρνηση του Gusmao, στις 27 Σεπτεμβρίου του 2002 αποδέχεται το Τιμόρ-Λεστε (Timor-Leste) ως το 191 μέλος του και ο Gusmao ορκίζεται στο κοινοβούλιο. Από τις 20 Μαΐου του 2002 μέχρι σήμερα τα Η.Ε. έχουν ενεργή παρουσία στο Α.Τιμόρ με την αποστολή υποστήριξης **UNMISET**.<sup>15</sup>

---

<sup>11</sup> The La'o Hamutuk Bulletin  
Vol. 4, No. 5: November 2003  
Part 2 «Issue foci: CAVR & Refugees»

<sup>12</sup> The Independent [UK] Monday, June 14, 2004 «Trapped by Fear: E. Timor's Forgotten Refugees»,  
THE REFUGEE CRISIS AND ACCOUNTABILITY  
Observations and Analysis of a Fact-Finding Mission to the East Timorese Refugee Camps in West  
Timorby Karen Orenstein, East Timor Action Network

<sup>13</sup>[http://www.mindef.gov.sg/peacekeepers/east-timor\\_interfet.htm](http://www.mindef.gov.sg/peacekeepers/east-timor_interfet.htm)

<sup>14</sup>[http://www.mindef.gov.sg/peacekeepers/east-timor\\_untaet.htm](http://www.mindef.gov.sg/peacekeepers/east-timor_untaet.htm)

<sup>15</sup> [http://www.mindef.gov.sg/peacekeepers/east-timor\\_unmiset.htm](http://www.mindef.gov.sg/peacekeepers/east-timor_unmiset.htm)

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

### Α΄ ΜΕΡΟΣ: Η ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΤΟΥ ΤΙΜΟΡ-ΛΕΣΤΕ

#### Εισαγωγή

Το κεφάλαιο αυτό πραγματεύεται το δικαίωμα του λαού του Τιμόρ-Λέστε και το βαθμό στον οποίο το δικαίωμα αυτό περιορίστηκε ή δεν αναγνωρίστηκε καθόλου στα πλαίσια της διεθνούς κοινότητας.

Το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση είναι θεμελιώδες και αναπαλλοτρίωτο ανθρώπινο δικαίωμα. Αποτελεί το πρώτο άρθρο σε δύο από τις πιο σημαντικές συμβάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα και Το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα), χάρις στην σημασία του σχετικά με τη διεθνή τάξη και την προστασία των ατομικών δικαιωμάτων. Το Διεθνές Δικαστήριο των Ηνωμένων Εθνών έχει κατ' επανάληψη αναγνωρίσει το δικαίωμα των λαών στην αυτοδιάθεση ως ένα από τα πιο σημαντικά ανθρώπινα δικαιώματα, ως «ζήτημα που πρέπει να απασχολεί όλα τα κράτη»<sup>16</sup> και έχει τονίσει το γεγονός ότι ο *erga omnes* χαρακτήρας του δικαιώματος των λαών στην αυτοδιάθεση είναι αδιαμφισβήτητος<sup>17</sup>.

Η αυτοδιάθεση είναι θεμελιώδες συλλογικό δικαίωμα των λαών διότι καθορίζει την ίδια την ύπαρξη και την ανάπτυξή τους. Ο αγώνας για την απόλαυση αυτού του δικαιώματος αποτέλεσε το

---

<sup>16</sup> Προσφάτως στη Γνωμοδότησή του για τις «Νομικές Συνέπειες τις Κατασκευής του Τοίχους στα Κατεχόμενα Παλαιστινιακά Εδάφη» ΔΔ .2004 παρ.155

<sup>17</sup> Υπόθεση που αφορά το Α. Τιμόρ , Πορτογαλία κατά Αυστραλίας , Προδικαστική Απόφαση ΔΔ 1995, παρ.29

κυρίαρχο θέμα της περιόδου από το 1974, οπότε η αποικιοκρατική δύναμη (Πορτογαλία) το αναγνώρισε μετά από 14 χρόνια άρνησης και έληξε το 1999 με την απόφαση της δύναμης κατοχής (Ινδονησία) να αναγνωρίσει το εν λόγω δικαίωμα μετά από 24 χρόνια άρνησης. Στο διάστημα αυτό ο λαός του Τιμόρ- Λέστε κατέβαλε υπεράνθρωπες προσπάθειες και υπέφερε υπό την Ινδονησιακή κατοχή προκειμένου να εξασφαλίσει το αυτονόητο και το απαραίτητο για την επιβίωση, την ταυτότητα και το μέλλον του Τιμόρ-Λέστε.

Το κεφάλαιο αυτό εξετάζει την συμπεριφορά τριών άμεσα συσχετιζόμενων με την υπόθεση του Τιμόρ-Λέστε κυβερνήσεων και κατά πόσο αυτή βρισκόταν σε συμφωνία με τις διεθνώς συμφωνημένες υποχρεώσεις τους για την προστασία και προαγωγή του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης του λαού του Τιμόρ-Λέστε. Πιο συγκεκριμένα, εξετάζεται η συμπεριφορά της Πορτογαλίας, της Ινδονησίας και της Αυστραλίας.

### **1. Το δικαίωμα του λαού του Τιμόρ-Λέστε στην αυτοδιάθεση.**

Το δικαίωμα του λαού του Τιμόρ- Λέστε στην αυτοδιάθεση ήταν πάντοτε απολύτως ξεκάθαρο και επισήμως αναγνωρισμένο από την διεθνή κοινότητα. Το Συμβούλιο Ασφαλείας και η Γενική Συνέλευση επιβεβαίωσαν την ύπαρξη του δικαιώματος αυτού και την ευθύνη των καρτών προς σεβασμό του επανηλημένα από το 1960 και μετά.<sup>18</sup> Η αναγνώριση αυτή ενίσχυσε την νομιμότητα του Α. Τιμοριανού αγώνα με βάση το διεθνές δίκαιο και διαφοροποίησε ευκρινώς την περίπτωση του Τιμόρ από άλλες διφορούμενες περιπτώσεις αυτοδιάθεσης άλλων λαών.

Σύμφωνα με το συλλογικό δικαίωμα στην αυτοδιάθεση, κάθε λαός δικαιούται να καθορίζει την μοίρα του. Αυτό το δικαίωμα

---

<sup>18</sup> Ψήφισμα του ΣΑ 384, 22 Δεκεμβρίου 1975; ΣΑ Ψήφισμα 389, 22 Απριλίου 1976; ΓΣ Ψήφισμα 3485 (XXX), 12 Δεκεμβρίου 1975; ΓΣ Ψήφισμα 31/53, 1 Δεκεμβρίου 1976; ΓΣ Ψήφισμα 32/34, 28 Νοεμβρίου 1977; ΓΣ Ψήφισμα 33/39, 13 Δεκεμβρίου 1978; ΓΣ Ψήφισμα 34/40, 21 Νοεμβρίου 1979; ΓΣ Ψήφισμα 35/27, 11 Νοεμβρίου 1980; ΓΣ Ψήφισμα 36/50, 24 Νοεμβρίου 1981; ΓΣ Ψήφισμα 37/30, 23 Νοεμβρίου 1982.



νομιμοποιεί το λαό του Α.Τιμόρ και για κάθε λαό: α) να επιλέγει ελεύθερα το πολίτευμά του β) να αναπτύσσει ελεύθερα την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική του δραστηριότητα και γ) να διαθέτει ελεύθερα τους φυσικούς του πόρους και τις πλουτοπαραγωγικές του πηγές.<sup>19</sup>

Για το λαό του Α. Τιμόρ η λήξη της αποικιοκρατίας, σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, θα ερχόταν με την επιλογή ανάμεσα στην ανεξαρτησία, την αυτονομία (από την Ινδονησία ή την Πορτογαλία ενδεχομένως) ή την ενσωμάτωση σε ένα άλλο κράτος. Η απόφαση όφειλε να είναι προϊόν ελεύθερης και απρόσκοπτης έκφρασης της βούλησης του λαού του Α.Τιμόρ. Προκειμένου, η απόφαση ενός λαού για το μέλλον του, να είναι διεθνώς αποδεκτή και έγκυρη πρέπει να είναι το αποτέλεσμα αδιάβλητης, δίκαιης και δημοκρατικής διαδικασίας, ελεύθερης από εξωτερικές παρεμβάσεις και απειλές, διεξαγμένη αμερόληπτα και κατά προτίμηση υπό την επίβλεψη των Η.Ε. Εξ αιτίας της συλλογικής μορφής του εν λόγω δικαιώματος, αυτό ανήκε στο λαό του Τιμόρ και όχι σε μία συγκεκριμένη ομάδα και επιπροσθέτως θα έπρεπε η άσκησή του να είναι αντιπροσωπευτική. Ο λαός του Α. Τιμόρ είχε όμως επίσης και το δικαίωμα να παλέψει για την αυτοδιάθεσή του και να αναζητήσει να βρει υποστήριξη για τον αγώνα του αυτό. Τα κράτη νομιμοποιούνταν να ανταποκρίνονται σε τέτοιες εγκλήσεις για ηθική και υλική υποστήριξη.<sup>20</sup> Τα κράτη επίσης δεν πρέπει να χρησιμοποιούν ως πρόφαση για την καθυστέρηση της ανεξαρτητοποίησης ενός κράτους την

---

<sup>19</sup> Κοινό Άρθρο 1(2) του Διεθνούς Συμφώνου για τα Κοινωνικά και Πολιτικά Δικαιώματα και του Διεθνούς Συμφώνου για τα Κοινωνικά, Οικονομικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα, Ψήφισμα 1514(XV) της ΓΣ, 14 Δεκ 1960, παρ 2.

<sup>20</sup> \* Ψήφισμα 2105 της ΓΣ 20 Δεκ. 1965, Διακήρυξη των ΗΕ για τις Φιλικές Σχέσεις και την Συνεργασία των Κρατών με βάση τον Χάρτη των ΗΕ., Ψήφισμα 2625 (XXV) της ΓΣ, 24 October του 1970.

Βλπ σχετικά Suzannah Linton, Consultant Legal Advisor to CAVR, "The Right to Self-Determination in International Law", a submission made to the CAVR National Public Hearing on Self-determination and the International Community, 15-17 March 2004.

ελλειμματική πολιτική, οικονομική, κοινωνική ή εκπαιδευτική του ετοιμότητα.<sup>21</sup>

Στην περίπτωση των Α. Τιμοριανών το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση συμπεριελάμβανε και το δικαίωμα στην ελευθερία ενάντια στην υποδούλωση και τη νομιμοποίηση να διαχειρίζονται ελεύθερα τις πλουτοπαραγωγικές τους πηγές.

### **1.1 Οι υποχρεώσεις των κρατών**

Η άσκηση του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης από το λαό του Α. Τιμόρ είχε ως αποτέλεσμα τη γέννηση αντιστοίχων υποχρεώσεων των υπολοίπων κρατών μελών των Η.Ε.

Ως διοικούσα δύναμη, η Πορτογαλία είχε σύμφωνα με το άρθρο 43 του Χάρτη των Η.Ε., ως ιερή αποστολή την υποχρέωση:

- Να εξασφαλίσει με τον οφειλόμενο σεβασμό για τον πολιτισμό του λαού του Α.Τιμόρ, την πολιτική, οικονομική και κοινωνική του πρόοδο, καθώς και την μορφωτική του ανάπτυξη, την δίκαιη μεταχείρισή του και την προστασία του από καταχρήσεις εξουσίας.
- Να αναπτύξει την ικανότητά του για αυτοδιοίκηση, να λαμβάνει υπ' όψιν της τους πολιτικούς πόθους του λαού και να τον βοηθά στην προοδευτική ανάπτυξη των ελευθέρων πολιτικών θεσμών του, σύμφωνα με τις ειδικές συνθήκες που επικρατούν στην περιοχή και στον πληθυσμό της και με τα ποικίλα στάδια αναπτύξεώς του.
- Να υποβάλλει τακτικά στο Γενικό Γραμματέα, για ενημέρωσή του, εφόσον δεν υπάρχουν περιορισμοί για λόγους δημοσίας ασφάλειας, στατιστικές κι άλλες πληροφορίες τεχνικής φύσεως, σχετικές με τις οικονομικές, κοινωνικές και εκπαιδευτικές συνθήκες στην περιοχή.

---

<sup>21</sup>, Τζακάρτα, 23 Δεκ 1975, Wendy Way (Ed.), *Australia and the Indonesian Incorporation of Portuguese Timor 1974-76*, Department of Foreign Affairs and Trade Documents on Australian Foreign Policy Melbourne University Press, Victoria, 2000, [Wendy Way, (Ed.), DFAT], p. 650.

Αντιστοίχως όλα τα κράτη έχουν συγκεκριμένες υποχρεώσεις σεβόμενα το δικαίωμα των λαών στην αυτοδιάθεση.

Όλα τα κράτη οφείλουν να σέβονται και να προωθούν το δικαίωμα των λαών στην αυτοδιάθεση<sup>22</sup> και μάλιστα να αναλαμβάνουν και θετική δράση και προς διευκόλυνση της πραγματοποίησης του<sup>23</sup>. Συγκεκριμένα:

- Όλα τα κράτη «οφείλουν να μην αναμειγνύονται στα εσωτερικά άλλων κρατών κι έτσι να επηρεάζουν αρνητικά την άσκηση του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση»<sup>24</sup>
- Τα κράτη πρέπει να απόσχουν από κάθε πράξη βίας η οποία στερεί από έναν λαό το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης.<sup>25</sup>
- Οπουδήποτε παραβιάζεται το δικαίωμα ενός λαού στην αυτοδιάθεση, όλα τα υπόλοιπα κράτη έχουν την υποχρέωση να αναγνωρίσουν το παράνομο της καταστάσεως, και πρέπει να απόσχουν από κάθε ενέργεια που συνδράμει εμμέσως ή αμέσως στην διατήρησή της.<sup>26</sup>

Το 1975 και το 1976 το ΣΑ των ΗΕ καλούσε τα μέλη των ΗΕ να σεβαστούν το αναπαλλοτρίωτο δικαίωμα του λαού του Τιμόρ-Λέστε στην αυτοδιάθεση και την εδαφική ακεραιότητα του Πορτογαλικού Τιμόρ<sup>27</sup>. Όλα τα κράτη μέλη των ΗΕ, ως γνωστόν, δεσμεύονται από τα ψηφίσματα του ΣΑ. Το ΣΑ μάλιστα όρισε και συγκεκριμένες υποχρεώσεις για την Ινδονησία και την Πορτογαλία, ήτοι, στη μεν πρώτη να αποσύρει τα στρατεύματά της

---

<sup>22</sup> Κοινό Άρθρο 1(3) ΔΣΚΠΔ και ΔΣΚΟΠΔ

<sup>23</sup> Διεθνής Επιτροπή για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, «General Comment 12, para 6.»

<sup>24</sup> Ibid.

<sup>25</sup> Διακήρυξη των ΗΕ για τις Φιλικές Σχέσεις και την Συνεργασία των Κρατών με βάση τον Χάρτη των ΗΕ, Ψήφισμα 2625 (XXV) της ΓΣ, 24 Οκτωβρίου του 1970.

<sup>26</sup> Γνωμοδότηση ΔΔ για τις Νομικές Συνέπειες προς τα Κράτη της συνεχούς παρουσίας της Ν.Αφρικής στην Ναμίμπια. Ψήφισμα 276 (1970) (1971) του ΣΑ, Άποψη του Δικαστή Weeramantry στην Υπόθεση του Α.Τιμόρ ενόπιον του ΔΔ (1995); άρθρο 41(2), Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου [ILC] Σχέδιο Άρθρων για την Ευθύνη των Κρατών για Παραβιάσεις του Διεθνούς Δικαίου, Σχόλια σελ. 287-291, ειδικά σελ 290.

<sup>27</sup> Ψήφισμα 384 της ΓΣ, 22 Δεκ. 1975, παρ 1; και Ψήφισμα 389 του ΣΑ, 22 Απριλίου 1976, παρ. 1

από το Α.Τιμόρ και στη δεύτερη να συνεργαστεί με τα ΗΕ προκειμένου να βοηθηθεί ο λαός του Α.Τιμόρ να ασκήσει ελεύθερα το δικαίωμα του στην αυτοδιάθεση.

Συμπερασματικά λοιπόν οι διεθνείς υποχρεώσεις των κρατών μελών των ΗΕ έναντι του λαού του Α.Τιμόρ ήταν οι εξής:

- Ο σεβασμός του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση και η προαγωγή της πραγματοποίησής του.
- Αποχή από πράξεις βίας με σκοπό τον περιορισμό του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση.
- Η μη παράληψη θετικών ενεργειών για την προαγωγή του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση.
- Η παροχή βοήθειας στο λαό που αγωνίζεται για την αυτοδιάθεσή του.
- Η μη παροχή βοήθειας σε κράτος που καταπνίγει το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση.
- Η μη αναγνώριση ως νόμιμης μίας κατάστασης που προκύπτει από την μη παραχώρηση στο λαό του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση.

## **1.2 Το Διεθνές Περιβάλλον**

Σε γενικές γραμμές η διεθνής κοινότητα ήταν σύμφωνη αναφορικά με τις αρχές και τη διαδικασία για την αποαποικιοποίηση του Α.Τιμόρ. Παραταύτα, πολλές κυβερνήσεις κλειδιά στην συγκεκριμένη υπόθεση, προσέγγισαν διαφορετικά το θέμα στη δεκαετία του 70 απ' ότι στο τέλος της δεκαετίας του 90.

Εξωτερικοί παράγοντες δούλεψαν ενάντια των συμφερόντων του Τιμόρ και της προβλεπόμενης διαδικασίας. Αυτοί συμπεριελάμβαναν την προσκόλληση σε ιδεολογικές διαμάχες άνευ προηγουμένου στο διεθνές επίπεδο και εσωτερικές κρίσεις ποικίλλων βαθμών και σπουδαιότητας στο εσωτερικό των χωρών που είχαν την περισσότερη ανάμειξη στο ζήτημα του Τιμόρ. Αυτά τα ζητήματα ήταν ιδιαίτερης σημασίας για την εποχή και επηρέασαν τις ζωές εκατομμυρίων ανθρώπων παγκοσμίως, αλλά έτσι επηρέασαν και το Τιμόρ αποσπώντας το ενδιαφέρον της

κοινής γνώμης από το ζήτημα, χρωματίζοντας, αν όχι διαστραυλώνοντας επίσημες θέσεις.

Το κυρίαρχο ζήτημα της εποχής ήταν ο Ψυχρός Πόλεμος. Αυτή η ανοιχτή, αλλά απαγορευμένη, αντιπαλότητα ανάμεσα στις ΗΠΑ και τους δυτικούς συμμάχους της και την Σοβιετική Ένωση και τους συμμάχους της διήρκησε ως γνωστόν από τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου μέχρι και το 1991 και αποτελούσε όχι μόνο σύγκρουση κουμμουνισμού και καπιταλισμού αλλά και σύγκρουση εμπορικών και στρατιωτικών συμφερόντων. Αυτός ο ακήρυκτος πόλεμος διαίρεσε όχι μόνο την Ευρώπη αλλά και τον επονομαζόμενο Τρίτο Κόσμο, ο οποίος είχε γίνει η αρένα του ανταγωνισμού των μεγάλων δυνάμεων. Η Σοβιετική Ένωση τότε ήταν υπέρμαχος της αποαποικιοποίησης και η Δύση αντιτίθεντο στις θέσεις της. Αυτός ο ανταγωνισμός των δύο μεγάλων υπερδυνάμεων δεν κατέληξε βεβαίως ποτέ σε ευθεία σύγκρουση, αλλά συνίστατο σε στρατιωτικές επιχειρήσεις «δια πληρεξουσίων» σε διάφορες χώρες, συμπεριλαμβανομένης και της Ασιατικής περιοχής, καλλιεργούσε ένταση αισθητή σε κάθε επίπεδο της κοινωνίας και επηρέαζε την κοινή γνώμη σε πολλά ζητήματα. Επίσης, οδήγησε σε μαζικές στρατιωτικές δαπάνες και διαίρεσε την παγκόσμια κοινότητα σε Δυτικό και Ανατολικό μπλοκ, με αποτέλεσμα αυτή να ψηφίζει στα πλαίσια των ΗΕ ανάλογα με τις πολιτικές προσταγές του μπλοκ όπου ανήκε και όχι με βάση την ουσία της υπόθεσης.

Μέσα σ' αυτό το περιβάλλον, σε συνδυασμό και με την πανωλεθρία των ΗΠΑ στο Βιετνάμ και τις κουμμουνιστικές νίκες στο Λάος και την Καμπότζη, το Δυτικό μπλοκ θορυβήθηκε και δούλεψε ενάντια στα συμφέροντα του Α.Τιμόρ. Η Ινδονησία και άλλα ισχυρώς αντικομμουνιστικά κράτη στην περιοχή όπως η Αυστραλία, η Ν.Ζηλανδία και τα μέλη του Οργανισμού Νοτιοανατολικών Ασιατικών Κρατών (ASEAN) άδραξαν την ευκαιρία προκειμένου να αποκομίσουν περαιτέρω ίδια οφέλη. Αριστερές κινήσεις στην Πορτογαλία και το Πορτογαλικό Τιμόρ θεωρούνταν με ποικίλους τρόπους κυρίως από μέρους της

Ινδονησίας, αλλά δούλεψαν και υπέρ του Α.Τιμόρ. Έτσι η Ινδονησία εκμεταλλεύτηκε το ζήτημα ενάντια στο Fretelin με σκοπό να ενισχύσει τη θέση της στο Δυτικό μπλοκ προβάλλοντας τον εαυτό της ως το προπύργιο ενάντια στον κομμουνισμό, και τελικά κερδίζοντας μεγάλη πολιτική, στρατιωτική και εμπορική υποστήριξη από τις ΗΠΑ και τη δύση.

Οι πολιτικές ζυμώσεις όμως της δεκαετίας του 60 και του 70, εμμέσως επίσης ευνόησαν το Α.Τιμόρ. Εκείνη την περίοδο υπήρξε ανάδυση νέων πολιτικών και μη κυβερνητικών κοινωνικών οργανώσεων για την ειρήνη, τα ανθρώπινα δικαιώματα, τον αφοπλισμό και την κοινωνική δικαιοσύνη, ως αποτέλεσμα και του πολέμου στο Βιετνάμ. Υπήρξε αίτημα για συμμετοχή στις μεγάλες αποφάσεις για το μέλλον του πλανήτη και αποστροφή για τις πολιτικές των ισχυρών κυβερνήσεων και των επιχειρήσεων. Η ανάγκη για ανθρωπιστική πνοή ήταν διάχυτη στην παγκόσμια κοινωνία συμπεριλαμβανομένης και της Καθολικής Εκκλησίας μετά το Δεύτερο Συμβούλιο του Βατικανού το '60. Αυτά τα κινήματα έγιναν η ραχοκοκαλιά της παγκόσμιας στήριξης του Α.Τιμόρ από κοινωνικούς φορείς και μη κυβερνητικές οργανώσεις.

Η έλλειψη ενθουσιασμού για την ανεξαρτητοποίηση του Α.Τιμόρ συνδυάστηκε και με την αίσθηση ότι το μεγαλύτερο κομμάτι της αποαποικιοποίησης είχε ολοκληρωθεί. Οι περισσότερες μεγάλες αποικίες των Ευρωπαϊκών Αποικιοκρατικών δυνάμεων (Βρετανίας, Γαλλίας, Ολλανδίας, Γερμανίας, Ιταλίας και Βελγίου) ήταν ήδη ανεξάρτητες ή στην περίπτωση της Πορτογαλίας, στο δρόμο για την ανεξαρτησία. Η αποαποικιοποίηση άρχισε στην Μέση Ανατολή τη δεκαετία του 20, ακολουθήθηκε από ένα δεύτερο κύμα στην Ασία τη δεκαετία του 40 και του 50, όταν ανεξαρτητοποιήθηκε η Ινδία από τη Μ. Βρετανία και η Ινδονησία από την Ολλανδία. Η διαδικασία κορυφώθηκε το 60 όταν 42, κυρίως Αφρικανικές χώρες ανεξαρτητοποιήθηκαν και έγιναν μέλη των ΗΕ.

Σ' αυτό το περιβάλλον τη δεκαετία του 70 το Α.Τιμόρ και το Μακάο φάνταζαν σαν τα απομεινάρια της αποικιοκρατίας που

ήταν μη βιώσιμα σαν ανεξάρτητα κράτη και προτιμότερο απορροφήσιμα από μία μεγαλύτερη οντότητα. Συχνά αναφερόταν το παράδειγμα την προσάρτησης της Γκόα στην Ινδία. Από αυτή τη οπτική γωνία το μέλλον του Τιμόρ αναπόφευκτα γινόταν αντιληπτό μόνο ως κομμάτι της Ινδονησίας, παρόλο που η έκτασή του στην πραγματικότητα ήταν πολύ μεγαλύτερη από άλλες πορτογαλικές αποικίες η οποίες είχαν ανεξαρτητοποιηθεί.

Στο επίπεδο των εθνικών πολιτικών, οι τρεις παράγοντες κλειδιά στο ζήτημα του Α.Τιμόρ-Πορτογαλία, Ινδονησία και Αυστραλία-διέρχονταν περιόδους διαφόρων εσωτερικών κρίσεων και αστάθειας και κατά την κρίσιμη περίοδο 1974-1975. Αυτά τα εσωτερικά ζητήματα προστίθεντο στα ζητήματα των διεθνών παραγόντων που διαμόρφωναν πολιτικές και ιδίως στην περίπτωση της Πορτογαλίας, ήταν ιδιαίτερα ζημιογόνες για το Τιμόρ-Λέστε.

Εκείνη την περίοδο, η Πορτογαλία είχε να αντιμετωπίσει στο εσωτερικό της ένα πραξικόπημα από αριστερό κίνημα, προσπάθειες αντιπραξικοπηματικές και αλλαγές κυβερνήσεων. Όντας ιδιαίτερα απασχολημένη με τα εσωτερικά της, είχε να φέρει εις πέρας και την αποαποικιοποίηση μεγάλων αποικιών της στην Αφρική<sup>28</sup>.

Η Ινδονησία απειλούταν από οικονομική κατάρρευση λόγω της κρίσης με την «Pertamina»<sup>29</sup>, μία κρατική επιχείρηση πετρελαίου, η οποία υπό τη διεύθυνση του υποστρατήγου Ίμπνου Σουτόγουο (Ibnu Sutowo) δεν πλήρωνε σημαντικά κονδύλια εξωτερικού δανεισμού. Η κρίση αυτή απειλούσε την Ινδονησιακή οικονομία και την εμπιστοσύνη των ξένων επενδυτών. Οι αυξημένες τιμές του πετρελαίου είχαν βγάλει την Ινδονησία από την φτώχεια σε μία μετριοπαθή ευημερία και ήταν ο κυρίως άξονας της πολιτικής καμπάνιας του προέδρου Σοεχάρτο (Soeharto). Λίγους μήνες πριν την Ινδονησιακή εισβολή στο

---

<sup>28</sup> [www.wikipedia.com](http://www.wikipedia.com)

<sup>29</sup> [www.wikipedia.com](http://www.wikipedia.com)

Α.Τιμόρ<sup>30</sup>, οι σύμβουλοι του προέδρου της Ινδονησίας θεωρούσαν το ζήτημα του Τιμόρ μηδαμινούς σημασίας σε σχέση με την κρίση της «Pertamina». Η υγεία του προέδρου Soeharto ήταν πάντα ένα ζήτημα και ιδίως στα τέλη του 1975 όταν υπεβλήθη σε σοβαρή χειρουργική επέμβαση.

Η Αυστραλία επίσης διερχόταν πολιτικής αστάθειας άνευ προηγουμένου την περίοδο εκείνη. Η κυβέρνηση του Γκοχ Γουίτλαμ (Gough Whitlam) καθαιρέθηκε τον Νοέμβριο του 1975, ακολούθησε συνταγματική κρίση, με αποτέλεσμα κατά την Ινδονησιακή εισβολή να υπάρχει υπηρεσιακή κυβέρνηση και η εξωτερική πολιτική να αποτελεί περιθωριακό ζήτημα στις εκλογές στις 13 Δεκεμβρίου του 1975<sup>31</sup>.

---

<sup>30</sup> Έγγραφο υπ' αριθμ.391 της έκθεσης της CAVR για την αυτοδιάθεση του Α.Τιμόρ, Jakarta, 23 December 1975, in Wendy Way (Ed.), *Australia and the Indonesian Incorporation of Portuguese Timor 1974-76*, Department of Foreign Affairs and Trade Documents on Australian Foreign Policy Melbourne University Press, Victoria, 2000, [Wendy Way, (Ed.), DFAT], p. 650.

<sup>31</sup> [www.wikipedia.com](http://www.wikipedia.com)



### 1.3 Πηγές

Το κεφάλαιο αυτό της έρευνάς μου για το Α.Τιμόρ έχει στηριχθεί σε πολιτικές αναλύσεις και κείμενα που εντόπισα στο διαδίκτυο και σε δικτυακούς τόπους οργανώσεων που δρουν στο Α.Τιμόρ, και βεβαίως στα ψηφίσματα της ΓΣ και του ΣΑ. Το τμήμα που αναλύει πολιτικές χωρών εμπλεκομένων στο ζήτημα του Τιμόρ, έχει βασιστεί σε συνεντεύξεις αλλά και απόρρητα έγγραφα τα οποία συνέλλεξε η Επιτροπή Υποδοχής, Αλήθειας και Συμφιλίωσης για το Α.Τιμόρ.(CAVR).

## 2. Τα Ηνωμένα Έθνη και τρεις βασικοί δρώντες

### Εισαγωγή.

Η Ινδονησία είχε διεξάγει μία έρευνα αναφορικά με τις πιθανές αντιδράσεις σε μία ενδεχόμενη ινδονησιακή εισβολή στο Α.Τιμόρ. Σύμφωνα με αυτήν λοιπόν, οι υπόλοιπες χώρες του Οργανισμού Νοτιοανατολικών Ασιατικών Κρατών (ASEAN) δεν θα αντιδρούσαν, όπως και οι ΗΠΑ και η Σοβιετική Ένωση. Οι σχέσεις της με την Πορτογαλία δεν ήταν σημαντικές για αυτήν και την οποιαδήποτε αναφορά στα ΗΕ θα την χειριζόταν η Ινδονησία ικανοποιητικά. Οι χώρες της Αφρικής θα αντιδρούσαν αλλά και πάλι αυτό δεν ήταν σημαντικό για την Ινδονησία. Μόνο δύο χώρες θα αντιδρούσαν σθεναρά, η Κίνα και η Αυστραλία. Η Κίνα θα αντιδρούσε από «υποχρέωση» ως μέρος της ευρύτερης πολιτικής της. Ορισμένες ομάδες κοινωνικές και ο τύπος στην Αυστραλία θα δημιουργούσαν ένα σοβαρό θέμα στο οποίο η κυβέρνηση θα υποχρεούταν να αντιδράσει αναλόγως. Αυτή η τελευταία περίπτωση ανησυχούσε την Ινδονησία αλλά τελικά θα καταλάγιαζε με την πάροδο του χρόνου.<sup>32</sup>

---

<sup>32</sup> Έγγραφο υπ' αριθμ 154 της CAVR, Jakarta, 10 July 1975, in Wendy Way (Ed.), DFAT, p. 291.

## 2.1 Τα Ηνωμένα Έθνη

Ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών, ένα κείμενο δεσμευτικό ως γνωστόν για τα μέλη του οργανισμού, αναγνωρίζει το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση των λαών. Στο Κεφάλαιο 11.(αρ.73) απαιτεί από τα μέλη των ΗΕ που είναι υπεύθυνα για τη διοίκηση των μη αυτοδιοικούμενων περιοχών ή αποικιών να αποδεχτούν ως ιερή αποστολή την υποχρέωση να προωθήσουν την ευημερία των λαών αυτών και των πολιτικών τους θεσμών και να ενημερώνουν τη διεθνή κοινότητα σχετικά με τα βήματα προετοιμασίας για την αυτοδιάθεση.

Το κίνημα κατά της αποικιοκρατίας κέρδισε σημαντικό έδαφος μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Η αποικιοκρατία δεν συνάδει με τις αρχές και τους στόχους των ΗΕ και έτσι το 1960 προς επιτάχυνση της διαδικασίας αποαποικιοποίησης τα ΗΕ δημοσίευσαν τη Διακήρυξη για την Παραχώρηση Ανεξαρτησίας στις Αποικίες και στους Λαούς, η οποία ψηφίστηκε από την πλειοψηφία των μελών των ΗΕ. Η Διακήρυξη αναφέρει:

*«Όλοι οι λαοί έχουν το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση, σύμφωνα με αυτό καθορίζουν ελεύθερα το πολίτευμά τους και ελεύθερα επιδιώκουν την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική τους ανάπτυξη.»*

Η σημασία του κειμένου αυτού για το Τιμόρ- Λέστε έγκειται στο γεγονός ότι ήταν η εισαγωγή σε κάθε ψήφισμα του ΣΑ και της ΓΣ πάνω στο ζήτημα.

Τα ΗΕ με το ψήφισμα 1514 της ΓΣ καθόρισαν και τους τρόπους με τους οποίους μπορεί να επιτευχθεί η αυτοδιοίκηση για τις μη αυτοδιοικούμενες περιοχές: α)μέσω της ανεξαρτησίας, β)μέσω της αυτονομίας, γ)μέσω της ενσωμάτωσης σε ένα ήδη ανεξάρτητο κράτος. Το ψήφισμα όριζε ότι απαραίτητη προϋπόθεση για την ενσωμάτωση σε ένα άλλο κράτος θα ήταν η ανάπτυξη ελεύθερων πολιτικών θεσμών και η ενσωμάτωση να είναι το αποτέλεσμα της ελεύθερης βούλησης του λαού εκφρασμένης μέσα από ένα οικουμενικό δημοψήφισμα.

Το 1961 τα ΗΕ δημιούργησαν μία Ειδική Επιτροπή για την Αποαποικιοποίηση με σκοπό την ενίσχυση της Διακήρυξης.<sup>33</sup> Βασικός σκοπός της Επιτροπής είναι να συμβουλεύει την ΓΣ σχετικά με τους τρόπους προαγωγής της αποαποικιοποίησης και της ανεξαρτησίας των λαών και να επισημαίνει στο ΣΑ περιπτώσεις μη αυτοδιοικούμενων περιοχών που θα μπορούσαν να αποτελέσουν απειλή για τη διεθνή ειρήνη και ασφάλεια. Δεν έχει μέσα επιβολής των αποφάσεών της ή των συστάσεών της, αλλά έχει την εντολή να ταξιδεύει παντού και να διενεργεί ακροάσεις και να συλλέγει πληροφορίες από πρώτο χέρι σχετικά με την επιτόπια κατάσταση και τη βούληση των λαών για το μέλλον τους. Συμβουλευτική λειτουργία αναφορικά με το ζήτημα της αποαποικιοποίησης διενεργείται και στην 4<sup>η</sup> Επιτροπή της Γενικής Συνέλευσης.

Έτσι ενώ ο μεγαλύτερος όγκος της διαδικασίας της αποαποικιοποίησης έλαβε χώρα τη δεκαετία του 60, το δικαίωμα του λαού του Α.Τιμόρ στην αυτοδιάθεση αναγνωρίστηκε στις 15 Δεκεμβρίου του 1960, όταν η ΓΣ συμπεριέλαβε το Α.Τιμόρ στη λίστα των μη αυτοδιοικούμενων περιοχών μαζί με τις υπόλοιπες Πορτογαλικές αποικίες<sup>34</sup>. Αυτή ήταν η πρώτη φορά που η ΓΣ αναγνώρισε ότι λαός του Α.Τιμόρ έχει το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση. Η Πορτογαλία δεν αναγνώρισε την απόφαση και παρέμεινε αδιάλλακτη στις διεθνείς προκλήσεις μέχρι την καθεστωτική αλλαγή του 1974. Παραταύτα, η απόφαση αυτή των ΗΕ είχε μεγάλη σημασία για το ζήτημα, παρόλο που η εφαρμογή της καθυστέρησε χαρακτηριστικά στην πράξη μέχρι το 1999, η απόφαση όμως αυτή επαναπροσδιόρισε τη σχέση του Τιμόρ με την Πορτογαλία και τη διεθνή κοινότητα. Από το σημείο αυτό και μετά τίθεται ζήτημα διεθνούς ευθύνης και λογοδοσίας των μελών των ΗΕ απέναντι στο ζήτημα.

---

<sup>33</sup> Η Επιτροπή είναι επίσης γνωστή ως η Επιτροπή των 24 ως αναφορά στον αριθμό των μελών της. Η πλήρης ονομασία της είναι Ειδική Επιτροπή για την Περίπτωση της Εφαρμογής της Διακήρυξης για την Παραχώρηση Ανεξαρτησίας στις Αποικίες και στους Λαούς

<sup>34</sup> Απόφαση 1542 της ΓΣ, 15 Δεκ. 1960

## 2.2 Η Πορτογαλία

Η Πορτογαλία έγινε μέλος των ΗΕ το 1955. Με την συνταγματική αναθεώρηση του 1951 καταργήθηκε η Αποικιακή Πράξη του 1930 και οι αποικίες της Πορτογαλίας ανακηρύχθηκαν «υπερπόντιες επαρχίες». Οι αυτόχθονες πληθυσμοί δεν ερωτήθηκαν βεβαίως ποτέ σχετικά με αυτή την μεταβολή στο νομικό καθεστώς του τόπου και του λαούς τους. Η Πορτογαλία απείχε όταν η ΓΣ υιοθέτησε τη Διακήρυξη για τη Παραχώρηση Αυτονομίας στις Αποικίες και στους Λαούς το 1960, αρνούταν να ενημερώνει τον Γενικό Γραμματέα, κατά τη διαδικασία του Κεφ.11 και αντιστεκόταν σε διάφορες πρωτοβουλίες των ΗΕ, συμπεριλαμβανομένων και των ψηφισμάτων του 1963 τα οποία την κατηγορούσαν για μη συμμόρφωση και επιβεβαίωναν το δικαίωμα του λαού του Α.Τιμόρ στην αυτοδιάθεση. Οι δικτατορίες των Σαλαζάρ (1932-1968) και Κετάνο (1968-1980) (Salazar-Caetano) ενέμεναν στην αντίληψη ότι η Πορτογαλία ήταν μία «Πολυ-Ηπειρωτική»(multi-continental) χώρα μέσα στο πλαίσιο της οποίας οι λαοί ασκούσαν την αυτοδιάθεσή τους μέσω της συμμετοχής τους στην πολιτική διαδικασία της Πορτογαλίας. Ο Αντόνιο Ολιβέρα Σαλαζάρ, de facto Πορτογάλος Πρωθυπουργός από το 1932 έως το 1968, υποστήριζε ότι το παγκόσμιο κίνημα αποαποικιοποίησης κατευθυνόταν από τον Τρίτο κόσμο και τις κομμουνιστικές χώρες μέσω των ΗΕ!<sup>35</sup>...Αυτή η αδιέξοδη πολιτική συνεχίστηκε μέχρι το 1974.

Η κοινωνικό-οικονομική κατάσταση στο Πορτογαλικό Τιμόρ ήταν οπισθοδρομική και λιμνάζουσα αυτή την περίοδο. Ο Αυστραλός πρόξενος στο Α.Τιμόρ, (James Dunn) αναφέρει το 1963:

*«Το Πορτογαλικό Τιμόρ είναι μία φτωχή και υπερβολικά υποανάπτυκτη περιοχή. Δεν έχει καθόλου δευτερεύουσα βιομηχανία, λίγα μεταλλεύματα και χαμηλού επιπέδου*

---

<sup>35</sup> Από την αλληλογραφία μεταξύ Salazar Αυστραλού πρωθυπουργού 1961-1964 από την έκθεση της CAVR για την αυτοδιάθεση του Α.Τιμόρ.

*αγροτική παραγωγή. Από πλευράς Πορτογαλίας έχουν γίνει ελάχιστα για να βελτιωθεί η κατάσταση και δεν υπάρχει καμία ένδειξη ότι κάτι τέτοιο θα γίνει στο μέλλον.»*

Ο Dunn συνεχίζοντας ανέφερε ότι οι Τιμοριανοί θα προτιμούσαν να ενωθούν με τη νεοσυσταθείσα Ινδονησία παρά να παραμείνουν υπό Πορτογαλική κυριαρχία.

Τη δεκαετία του 70 η κοινωνικοοικονομική κατάσταση στο Α.Τιμόρ δεν έδειχνε την παραμικρή βελτίωση. Από το 1975 οι μαρτυρίες των διπλωματών που επισκέπτονταν την περιοχή μοιάζουν λίγο έως πολύ με αυτή του του Vittorio Winspeare Guicciardi ειδικού απεσταλμένου για το Πορτογαλικό Τιμόρ του Γενικού Γραμματέα των ΗΕ, ο οποίος αναφερόμενος στην πρωτόγονη κατάσταση στην οποία βρισκόταν ο ελάχιστος αστικός πληθυσμός της χώρας, ανέφερε ότι *«..ήταν ιδιαίτερα δύσκολο να φανταστεί κανείς πως οι άνθρωποι αυτοί θα μπορούσαν να συλλάβουν τα ζητήματα που εμπλέκονται σε μία κίνηση για την αυτοδιάθεση...πιστεύω ότι οι ζωές τους πρέπει σε γενικές γραμμές να μην έχουν αλλάξει καθόλου τα τελευταία 500 χρόνια πορτογαλικής κατοχής...»*<sup>36</sup>

Μετά την καθεστωτική αλλαγή στην Πορτογαλία στις 25 Απριλίου του 1974 η νέα Πορτογαλική Κυβέρνηση αποδέχτηκε τις υποχρεώσεις της σύμφωνα με το Χάρτη των ΗΕ και στις 24 Ιουλίου του 1974 κατήργησε το άρθρο 1 του Συντάγματος του 1933 το οποίο χαρακτήριζε το Τιμόρ-Λέστε εθνικό έδαφος, και αναγνώρισε το δικαίωμα του λαού του στην αυτοδιάθεση και την ανεξαρτησία. Η Πορτογαλία ανέφερε και επίσημα στα ΗΕ αυτή τη ριζική μεταβολή της πολιτικής της τέσσερις φορές μεταξύ Αυγούστου και Δεκεμβρίου του 1974.<sup>37</sup> Στο ψήφισμα 3294 (13 Δεκεμβρίου 1974 η ΓΣ των ΗΕ καλωσόρισε την αποδοχή από την Πορτογαλία *«της ιερής αρχής της αυτοδιάθεσης και της*

---

<sup>36</sup> Έγγραφο υπ' αριθμ 406 της έκθεσης της CAVR για την αυτοδιάθεση του Α.Τιμόρ. Jakarta, 24 January 1976, in Wendy Way (Ed.), DFAT, p. 674.

<sup>37</sup> UN Department of Political Affairs, *Report on Decolonisation*, No. 7, August 1976, p. 43.

*ανεξαρτησίας και της άνευ όρων εφαρμογής της σε όλους τους λαούς υπό Πορτογαλική αποικιακή κυριαρχία».*

Συνεπής προς την πολιτική του σεβασμού της ελεύθερης βούλησης των λαών, ο Πορτογάλος Κυβερνήτης, στρατηγός Mario Lemos Pires, προσπάθησε να αντιμετωπίσει με το ίδιο τρόπο και τα τρία τιμοριανά πολιτικά κόμματα κατά τη διάρκεια του 1975. Κατέκρινε την επιλογή του στρατηγού Maggiolo Gouveia, Πορτογάλου Αστυνομικού Διοικητή να γίνει μέλος στο UDT στην αρχή του εμφυλίου πολέμου και σε δύο περιπτώσεις αρνήθηκε να αναγνωρίσει το Fretelin ως τον μοναδικό αντιπρόσωπο του λαού του Α.Τιμόρ –α)το Σεπτέμβρη όταν το Fretelin έγινε de facto διοίκηση και β)το Νοέμβρη όταν το Fretelin πάλι ανακήρυξε την ανεξαρτησία του Α.Τιμορ στο όνομα του λαού του.

Τον Νοέμβριο του 1975 η Πορτογαλία ανακοίνωσε ότι δεν έχει τα απαραίτητα μέσα προκειμένου να επιβάλει την ομαλή εξέλιξη της κατάστασης στο Τιμόρ και ανέφερε το ζήτημα στα ΗΕ προκειμένου αυτό να επιλυθεί σύμφωνα με τις αρχές και τις διαδικασίες των ΗΕ<sup>38</sup>. Μετά την Ινδονησιακή εισβολή, διέκοψε τις διπλωματικές της σχέσεις με την Ινδονησία και έκανε έγκληση προς το ΣΑ να αναλάβει άμεση δράση προκειμένου να διακοπεί άμεσα η Ινδονησιακή στρατιωτική επέμβαση και να επιτευχθεί *«υπό την αιγίδα των ΗΕ και μέσω διαπραγμάτευσης ένας ειρηνικός διακανονισμός της διαμάχης και της διαδικασίας της αποαποικιοποίησης»<sup>39</sup>.*

Η Πορτογαλία αν και δεν είχε πλέον φυσική παρουσία στο

---

<sup>38</sup> Letter from the Permanent Mission of Portugal to the UN Secretary-General, 28 November 1975, in Krieger, p. 39.

<sup>39</sup> Communique of the Council of Ministers ,UN Department of Political Affairs, *Report on Decolonisation*, p. 45.

Τιμόρ και αναγνώρισε το καθήκον της ως διοικούσα δύναμη να προάγει την αυτοδιάθεση, κάτι το οποίο καθίσταται σαφέστατο και μέσα από το Σύνταγμά της.<sup>40</sup>

Σε αυτή την αρχή η Πορτογαλία ήταν συνεπής καθ' όλη τη διάρκεια της εμφύλιας διαμάχης<sup>41</sup>. Χαρακτηριστικά, τον Ιούνιο του 1976, ο Πορτογάλος στρατηγός Morais da Silva είχε μυστικές διαβουλεύσεις με αντιπροσώπους της Ινδονησιακής κυβέρνησης σχετικά με την απελευθέρωση 23 Πορτογάλων κρατουμένων από την Ινδονησία από την εποχή του εμφυλίου. Ως αντάλλαγμα ο Morais da Silva προσέφερε την αναγνώριση από την Πορτογαλία της νομιμότητας της Ινδονησιακής κατοχής στο Α.Τιμόρ. Η αντίδραση του προέδρου στρατηγού António Ramalho Eanes και του μελλοντικού πρωθυπουργού Mário Soares ήταν έντονη και η επίσημη θέση της Πορτογαλίας ήταν τελικά ότι η κυριαρχία (του λαού του Τιμόρ) στο Τιμόρ θα αναγνωριζόταν μόνο μετά από μία διεθνώς αποδεκτή πράξη αυτοδιάθεσης<sup>42</sup>. Σε μία άλλη περίπτωση, το 1987, υπήρξε μία σκέψη από τα ΗΕ και την Πορτογαλία να επιτηρήσουν τις εκλογές στο Τιμόρ-Λέστε με σκοπό να διερευνήσουν τις διαθέσεις του λαού του σχετικά με την προσάρτηση του στην Ινδονησία. Μετά από έντονη κοινωνική αντίδραση, η Πορτογαλία αντ' αυτού ανανέωσε τη δέσμευσή της στην προστασία της αρχής της αυτοδιάθεσης.

Η Προσήλωση της Πορτογαλίας στην αρχή της αυτοδιάθεσης επιβεβαιώθηκε για άλλη μία φορά στην υπόθεση του Α.Τιμόρ ενώπιον του Διεθνούς Δικαστηρίου των ΗΕ (Πορτογαλία κατά Αυστραλίας).

---

<sup>40</sup> Το Αρ. 307 του Πορτογαλικού Συντάγματος της 2 Απριλίου 1976 ανέφερε «Η Πορτογαλία θα συνεχίσει να δεσμεύεται από την ευθύνη της, σύμφωνα με το Διεθνές Δίκαιο, να προάγει και να διαφυλάττει το δικαίωμα του λαού του Τιμόρ Λέστε στην ανεξαρτησία»  
Στις 7 Ιουλίου 1989 το αρ. 293 αντικαταστάθηκε «...να προάγει και να διαφυλάττει το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση και την ανεξαρτησία του Α.Τιμόρ»

<sup>41</sup> Την αρχή όμως αυτή δεν τήρησε όταν αποδέχτηκε την κατάληψη της Γκόα από την Ινδία και την παραχώρηση της Δ.Σαχάρας από την Ισπανία στο Μαρόκο. Γεγονότα τα οποία συνέβησαν χωρίς να ληφθεί υπ' όψιν το δικαίωμα αυτοδιάθεσης αυτών των λαών.

<sup>42</sup> Secret Contacts Between Portugal, Indonesia and the PGET: June-July 1976, in Wendy Way (Ed.), DFAT, pp. 782-83.

Η απόφαση της Πορτογαλίας να αποαποικιοποιήσει το Α. Τιμόρ και να εμείνει σταθερή απέναντι στην στη δέσμευσή της να διαφυλάξει το δικαίωμα του λαού στου στην αυτοδιάθεση, ακόμη και 25 χρόνια μετά την Ινδονησιακή εισβολή, φτάνοντας ακόμα και στο ΔΔ, ήταν ιδιαίτερα κρίσιμη για το μέλλον του Α.Τιμόρ.

Εν τούτοις, παρ' όλες τις δεσμεύσεις της σε επίπεδο αρχών, η Πορτογαλία δεν κατάφερε να μεταφράσει τις αρχές αυτές σε συνεχή και ουσιαστική πρακτική υποστήριξη, παρά μόνο προς το τέλος της σύγκρουσης.

Σύμφωνα με μαρτυρία του υποστράτηγου Lemos Pires στην Επιτροπή Υποδοχής, Αλήθειας και Συμφιλίωσης.(CAVR), υπήρξαν διάφοροι παράγοντες που εμπόδισαν την διαδικασία της αποαποικιοποίησης την περίοδο 1974-1975, όπως η Ινδονησιακή εισβολή και η έλλειψη πολιτικής ωριμότητας που χαρακτήριζε όλα τα πολιτικά κόμματα του Τιμόρ. Ο βασικός όμως παράγοντας ήταν η αποτυχία της Πορτογαλίας να στρέψει το ενδιαφέρον της διεθνούς κοινότητας προς το θέμα του Τιμόρ πριν και μετά το 1974.

Ο Lemos Pires εξηγούσε στην επιτροπή ότι η απόφαση για την αποαποικιοποίηση του Τιμόρ ήταν ένα ραγδαίο και αιφνίδιο γεγονός το οποίο βρήκε απροετοίμαστο και το Τιμόρ αλλά και την Πορτογαλία. Αυτό συνέβη εξαιτίας της μακρόχρονης πολιτικής των καθεστώτων Salazar-Caetano, που δεν συμμορφωνόταν στις διεθνείς υποχρεώσεις της Πορτογαλίας και κατά συνέπεια *δεν είχε ετοιμάσει και τη χώρα και τις αποικίες της για την διαδικασία της αυτοδιάθεσης*. Συνέπεια όλων ήταν η παρακμή της ίδιας της Πορτογαλίας αλλά και οι αναταράξεις στο εσωτερικό αυτής και των αποικιών της. Η πολιτική των καθεστώτων αυτών συνέβαλε και στην ανάπτυξη της ιδέας ότι η πιο βιώσιμη λύση για το Α.Τιμόρ είναι η ενσωμάτωσή του στην Ινδονησία, μέσα όμως από μία διαδικασία αυτοδιάθεσης.

Έτσι παρόλο που η Πορτογαλία πήρε μία απόφαση σύμφωνη με τις διεθνείς αρχές, αρνήθηκε να διεθνοποιήσει τη



διαδικασία μέσω των ΗΕ και προτίμησε να συνδιαλέγεται μυστικά με την Ινδονησία.<sup>43</sup> Αυτός ο αποκλεισμός όμως των ΗΕ ήταν ένα λάθος που κόστισε πολλά στο Α.Τιμόρ. Η Πορτογαλία έχοντας ίσως ακόμα τη συμπεριφορά της αποικιοκρατικής δύναμης, η οποία όμως εκείνη την εποχή κατέρρεε προσπάθησε να διαχειριστεί την κατάσταση με ίδια μέσα και δυνάμεις.

Εν τούτοις, δεν υπήρχε ο παραμικρός αποικιοκρατικός σχεδιασμός, δεν υπήρχε παρά ελάχιστη οικονομική στήριξη του Τιμόρ και ελάχιστες στρατιωτικές δυνάμεις.<sup>44</sup> Η απουσία Πορτογάλων στρατιωτών στο Τιμόρ είναι κατανοητή εξ αιτίας των αυξημένων αναγκών που υπήρχαν στην Πορτογαλία προς αντιμετώπιση της επανάστασης του MFA (Movimento das Forças Armadas).

Έτσι το Τιμόρ παρέμενε ευάλωτο στις Ινδονησιακά σχέδια προσάρτησής του, τα οποία γνώριζε η Πορτογαλία αλλά λόγω ανεπάρκειας οικονομικής και στρατιωτικής προσπαθούσε να τα επιλύσει μέσω διπλωματικών οδών. Μέχρι την Ινδονησιακή εισβολή μάλιστα αντιμετώπιζε την Ινδονησία ως μέρος της λύσης του Τιμοριανού και όχι ως μέρος του προβλήματος, δίνοντας υποσχέσεις για μη διεθνοποίηση του ζητήματος.

Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο της αποσιώπησης του ζητήματος του Α.Τιμόρ, ο υπουργός εξωτερικών της Πορτογαλίας Melo Antunes δεν εκμεταλλεύτηκε την ευκαιρία των συνομιλιών με την Ινδονησία στις 1-2 Νοεμβρίου του 1975 για να δημοσιοποιήσει την έρευνα του συμπατριώτη του Adelino Gomes, η οποία αποδείκνυε την παρουσία μεγάλου αριθμού στρατιωτικών δυνάμεων της Ινδονησίας στα σύνορα Δυτικού και Ανατολικού Τιμόρ αλλά και μέσα στο Πορτογαλικό (Ανατολικό Τιμόρ)<sup>45</sup>. Μετά το πέρας των

---

<sup>43</sup> Πορτογάλοι και Ινδονήσιοι αξιωματούχοι συναντήθηκαν μυστικά στη Λισσαβόνα στις 14 Οκτωβρίου του 1974, στο Παρίσι στις 14 Νοεμβρίου του 1974 και στο Λονδίνο στις 9 Μαρτίου του 1975.

<sup>44</sup> Η Πορτογαλία μείωσε τις δυνάμεις της από περίπου 3,000 το 1974 σε περίπου 200 μέχρι τα μέσα του 1975. Ο José Ramos-Horta wrote: "Κατά τη γνώμη μου, η μείωση των δυνάμεων ήταν η μοναδική επιζήμια ενέργεια της Πορτογαλίας το 1974." *Funu: The Unfinished Saga of East Timor*, Red Sea Press, Trenton, New Jersey, 1987, p. 48.

<sup>45</sup> Συνέντευξη της CAVR με τον Adelino Gomes, Dili, 11 Ιουνίου 2003.

συνομιλιών οι δηλώσεις της 28<sup>ης</sup> και 29<sup>ης</sup> Νοεμβρίου 1975 περιέγραφαν τις συνομιλίες ως ειλικρινείς και η Πορτογαλία κατηγορούσε το Fretelin για την κατάσταση στο Α.Τιμόρ. Μόνο μετά τις 7 Δεκεμβρίου όταν ήταν πια πολύ αργά και όταν πια υπήρξε πλήρης ανάπτυξη των στρατιωτικών δυνάμεων της Ινδονησίας, η Πορτογαλία έπαυσε τις διπλωματικές της σχέσεις με την Ινδονησία και ανέφερε το ζήτημα στο Συμβούλιο Ασφαλείας.

Η Πορτογαλία από το 1970 μέχρι και τις αρχές του 1980 παρέμενε σχετικά παθητική στη διεθνή αρένα. Αυτή η έλλειψη πρωτοβουλιών σε συνδυασμό με την επιθετική διπλωματία της Ινδονησίας εκείνη την εποχή είχαν ως αποτέλεσμα την απώλεια ψήφων στα ΗΕ και την αποδυνάμωση της υποστήριξης στο θέμα του Τιμόρ.

Από το 1982 και μετά επί προεδρίας Remalho Eanes η Πορτογαλία άρχισε να αναφέρεται συστηματικά στο ζήτημα και να δραστηριοποιεί ξένες αποστολές και διπλωμάτες. Το 1982 επίσης η Πορτογαλική Βουλή δημιούργησε την ειδική επιτροπή για τα Επακόλουθα της Κατάστασης στο Α.Τιμόρ. Η επιτροπή κατάφερε να διεθνοποιήσει το ζήτημα και να κερδίσει την στήριξη και της ειδικής επιτροπής των ΗΕ για την αποαποικιοποίηση.

Το Ιούνιο του 1986 με την είσοδο της Πορτογαλίας στην ΕΟΚ επετεύχθη η στήριξη των μελών της κοινότητας και ιδίως της Ιρλανδίας, της Ελλάδας, η οποία είναι ανέκαθεν ευαίσθητη σε τέτοια ζητήματα, και της Ιταλίας. Το 1999 επίσης χάρη στην Πορτογαλία υιοθετήθηκε στα πλαίσια της 4ης ειδικής συνέλευσης της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των ΗΕ ένα πολύ θετικό ψήφισμα για το Α.Τιμόρ.

Οι διαβουλεύσεις Ινδονησίας και Πορτογαλίας για το θέμα του Τιμόρ είχαν σημειώσει ελάχιστη πρόοδο από το 1983 και το ψήφισμα της ΓΣ των ΗΕ 37/30, αλλά με την ενεργοποίηση του ζητήματος από τον Kofi Annan το 1997 η Πορτογαλία συνεργάστηκε στενά με τον ειδικό απεσταλμένο του Γενικού Γραμματέα των ΗΕ στο Α.Τιμόρ, Jamsheed Marker. Το αποτέλεσμα ήταν οι συμφωνίες της 5<sup>ης</sup> Μαΐου 1999 και το

δημοψήφισμα του Αυγούστου του 1999. Σκοπός όλων ήταν η ελεύθερη έκφραση της βούλησης του λαού του Α.Τιμόρ και σε αυτό το σημείο η Πορτογαλία έπαιξε ένα πολύ καθοριστικό ρόλο.

Η Πορτογαλία δεν παραιτήθηκε ποτέ επίσημα από διοικούσα δύναμη του Τιμόρ-Λέστε προκειμένου να μη τεθούν σε κίνδυνο οι διαπραγματεύσεις προ του Δημοψηφίσματος του 1999. Συμφωνήθηκε όμως ότι η αναγνώριση από την πλευρά της Πορτογαλίας των συμφωνιών του Μαΐου του 1999, η υποστήριξη της UNTAET και η αναγνώριση της Δημοκρατίας του Τιμόρ- Λέστε θα ισοδυναμούσαν με τη λήξη της ιδιότητάς της ως διοικούσα δύναμη.

Στις 8 Μαΐου του 2002 η ΓΣ των ΗΕ αποφάσισε να διαγράψει το Α.Τιμορ από τη λίστα των μη αυτοδιοικούμενων περιοχών.

### **Συμπεράσματα**

Η Πορτογαλία έφερε την κύρια ευθύνη για την προετοιμασία αλλά και για την ίδια τη διαδικασία της αποαποικιοποίησης σύμφωνα με τις διεθνείς της υποχρεώσεις στα πλαίσια των ΗΕ αλλά και απέναντι στο λαό του Α.Τιμόρ. Η αποτυχία των καθεστώτων Salazar-Caetano να φέρουν εις πέρας αυτό το έργο και να προετοιμάσουν το λαό του Τιμόρ για το μέλλον του χωρίς την Πορτογαλία, ήταν κατακριτέο και προσβολή του δικαιώματος του λαού του Α.Τιμόρ στην αυτοδιάθεση. Προσβολή του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση αποτελούσε και η κρατούσα άποψη εκείνη την εποχή ότι ένα ανεξάρτητο Α.Τιμόρ θα ήταν οικονομικά και πολιτικά ευάλωτο και θα μπορούσε να υφίσταται μόνο μέσα από την προσάρτηση στην Ινδονησία.

Η στροφή της Πορτογαλικής πολιτικής από το 1974 αλλά και κατά τη διάρκεια της Ινδονησιακής κατοχής υπέρ του δικαιώματος του λαού του Α.Τιμόρ στην αυτοδιάθεση ήταν κρίσιμη. Εν τούτοις η Πορτογαλία δεν κατάφερε να ανταπεξέλθει επαρκώς στις υποχρεώσεις της έναντι του Τιμόρ κατά την κρίσιμη περίοδο 1974-1975 και αυτό παρόλο που το Τιμόρ ήταν η τρίτη

μεγαλύτερη αποικία της, αλλά η τελευταία στις προτεραιότητες της. Η κεντρική κυβέρνηση δεν παρείχε επαρκή στήριξη στους τοπικούς της αντιπροσώπους, δεν διαφύλαξε την περιοχή από εξωτερικές επιβολές και ήταν υπερβολικά συγκαταβατική με τις Ινδονησιακές θέσεις αποτυγχάνοντας να διεθνοποιήσει το ζήτημα. Αυτή η παθητική και διφορούμενη στάση της μέχρι τις αρχές του 1980 κόστισε πολλές ανθρώπινες ζωές και ήταν σε αντίθεση με τις συνταγματικές και διεθνείς υποχρεώσεις, παρ' όλη την πίεση των διαφόρων κοινωνικών ομάδων για μία πιο επαρκή διασφάλιση των συμφερόντων της πρώην αποικίας της.

### **2.3 Η Ινδονησία**

Η Ινδονησία στο αγώνα της για την ανεξαρτησία από την Ολλανδική αποικιοκρατία έχαιρε πλήρους υποστήριξης από τα ΗΕ. Επί προεδρίας Sukarno ήταν υπέρμαχος της αποαποικιοποίησης. Το προοίμιο του Ινδονησιακού Συντάγματος του 1945 αναφέρει:

*«Στην πραγματικότητα, η ανεξαρτησία είναι δικαίωμα κάθε έθνους και κατά συνέπεια η αποικιοκρατία σ' αυτόν τον κόσμο πρέπει να καταργηθεί διότι δεν συνάδει με τις αρχές του ανθρωπισμού και της δικαιοσύνης».*

Επί προεδρίας Sukarno και Soeharto η Ινδονησιακή κυβέρνηση επισήμως υποστήριζε το δικαίωμα του λαού του Α.Τιμόρ στην αυτοδιάθεση και αρνούταν εδαφικές διεκδικήσεις στην περιοχή. Οι αντιπρόσωποι της κυβέρνησης στην ΓΣ των ΗΕ επανειλημμένως την περίοδο 1954 -1962 αναφορικά με το ζήτημα του Δυτικού Ιράν μεταξύ Ινδονησίας και Ολλανδίας, δήλωναν ότι τα σύνορα της Ινδονησίας είναι αυτά των πρώην Ολλανδικών Ανατολικών Ινδιών. Χαρακτηριστικά το 1961 ο υπουργός εξωτερικών της Ινδονησίας Subandrio δήλωνε στη Γενική Συνέλευση των ΗΕ:

*«Αναφορικά με τη νήσο Βόρνεο, της οποίας το Βόρειο τμήμα είναι Βρετανικό έδαφος και ομοίως για το μισό τμήμα του Τιμόρ το οποίοι είναι Πορτογαλικό, δεν έχουμε ουδεμία εδαφική διεκδίκηση, διότι θεωρούμε Ινδονησιακό έδαφος το έδαφος των πρώην Ολλανδικών Ανατολικών Ινδιών».*<sup>46</sup>

Το 1960 η Ινδονησία ψήφισε υπέρ της Διακήρυξης των ΗΕ για την Παραχώρηση Ανεξαρτησίας στις Αποικίες και στους Λαούς τους αλλά και υπέρ του ψηφίσματος της ΓΣ που αναγνώριζε το Α.Τιμόρ ως μη αυτοδιοικούμενη περιοχή. Υποστήριξε ακόλουθα ψηφίσματα των ΗΕ επικριτικά για τις αποικιοκρατικές πρακτικές της Πορτογαλίας και την αδυναμία της να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της σύμφωνα με τον Χάρτη. Στην πραγματικότητα το ενδιαφέρον της Ινδονησίας εκείνη την εποχή ήταν απλώς στραμμένο στο Δυτικό Ιράν και τη Μαλαισία. Το 1961 μάλιστα σε επίσκεψή του στη Λισσαβώνα ο πρωθυπουργός της Ινδονησίας δήλωσε στον ομότιμό του Πορτογάλο Dr. Salazar ότι η Ινδονησία σεβόταν την Πορτογαλική κυριαρχία στην περιοχή.<sup>47</sup>

Τον Οκτώβριο του 1974 κατά τη διάρκεια της πρώτης αντιπαράθεσης στα πλαίσια της 4<sup>ης</sup> Επιτροπής των ΗΕ μετά από την καθεστωτική αλλαγή στην Πορτογαλία ο εκπρόσωπος της Ινδονησίας δήλωνε :

Η Ινδονησία επιθυμεί να δει το λαό του Πορτογαλικού Τιμόρ να εξασκεί το δικαίωμά του στην αυτοδιάθεση με ειρηνικά μέσα και σύμφωνα με τα όσα ορίζει η Διακήρυξη για την Παραχώρηση Ανεξαρτησίας στις Αποικίες και στους Λαούς. Συνεχίζοντας, ανέφερε ότι η Ινδονησία ήταν ανοιχτή στην προσάρτηση αλλά «μία τέτοια σχέση θα έπρεπε να είναι σε συμφωνία με το Σύνταγμα της Ινδονησίας, το οποίο εκτός άλλων αναφέρει ότι η Ινδονησία είναι ένα ενωτικό και ομοιόμορφο κράτος».

---

<sup>46</sup> Επίσημα αρχεία της ΓΣ των ΗΕ, UN Department of Political Affairs, *Report on Decolonisation*, p. 41.

<sup>47</sup> Donald Weatherbee, "Portuguese Timor: an Indonesian Dilemma", *Asian Survey* 6 (12), Dec. 1966, p. 689.

Στην πραγματικότητα όμως η Ινδονησία είχε ήδη αποφασίσει από το τέλος του 1974 ότι μόνο μία εκδοχή της αυτοδιάθεσης θα ήταν αποδεκτή, αυτή της προσάρτησης. Το Δεκέμβρη ο υπουργός εξωτερικών της Ινδονησίας Adam Malik δήλωνε στο Ινδονησιακό πρακτορείο ειδήσεων Antara ότι οι Τιμοριανοί είχαν δύο επιλογές «Να παραμείνουν υπό τον Πορτογαλικό ζυγό ή να ενωθούν με την Ινδονησία». Αποκλείοντας το πρώτο, δήλωνε ότι η πρώτη επιλογή θα ήταν ένα πρόσθετο βάρος για την Πορτογαλία αλλά και μία καινούρια μορφή αποικιοκρατίας. Όσον αφορά την ανεξαρτησία, την θεωρούσε μη ρεαλιστική επιλογή εξαιτίας της οπισθοδρομικότητας και της οικονομικής αδυναμίας του πληθυσμού.<sup>48</sup>

Ένας βασικός σύμβουλος του Soeharto, ο Harry Tjan, επιβεβαίωνε αυτή την απόφαση στην Αυστραλιανή Κυβέρνηση τον Φεβρουάριο του 1975:

*Η Ινδονησιακή Κυβέρνηση έχει πάρει την απόφαση ότι αργά ή γρήγορα το Πορτογαλικό Τιμόρ πρέπει να γίνει κομμάτι της Ινδονησίας...Το μόνο που απομένει είναι να αποφασιστεί το πότε και το πώς, αυτό θα γίνει πραγματικότητα. Δε θα συμβεί στο εγγύς μέλλον. Η Ινδονησιακή Κυβέρνηση θα εξαντλήσει όλα τα δυνατά μέσα προτού καταφύγει στην στρατιωτική λύση, την οποία χαρακτήριζε ως την ύστατη πράξη.<sup>49</sup>*

Περί τα τέλη Αυγούστου του 1975, η Ινδονησία σκλήρυνε την στάση της και αποφάσισε την στρατιωτική επέμβαση προκειμένου να διασφαλίσει την προσάρτηση του Α.Τιμόρ. Σ' αυτή της την απόφαση συνετέλεσαν και οι επιτυχίες του Fretelin στον εμφύλιο πόλεμο και οι ασαφείς υποσχέσεις του Πορτογάλου Υπουργού για τον Δια-Εδαφικό Συντονισμό, ότι η Πορτογαλία θα

---

<sup>48</sup> Επίσημα αρχεία της ΓΣ των ΗΕ, UN Department of Political Affairs, *Report on Decolonisation*, pp. 14, 48.

<sup>49</sup> Έγγραφο υπ' αριθμ 95 της Έκθεσης της CAVR για το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση του λαού του Α.Τιμόρ, Jakarta, 24 February 1975, in Wendy Way (Ed.), DFAT, p. 198.

παρέδιδε την διοίκηση στο Fretelin. Τελικώς, αποφασίστηκε η εισβολή, υπό την στρατιωτική διοίκηση του στρατηγού Moerdani και τη συνεργασία δυνάμεων αντίπαλων στο Fretelin με σκοπό να εμποδιστεί η ολοκληρωτικός έλεγχος του Τιμόρ από το Fretelin.

Η εξήγηση βεβαίως που έδωσε η Ινδονησία στο Συμβούλιο Ασφαλείας για την στρατιωτική επέμβαση ήταν η υποχρέωσή της να διαφυλάξει το δικαίωμα του Τιμόρ-Λέστε στην αυτοδιάθεση. Σε δήλωση του στο ΣΑ στις 15 Δεκεμβρίου του 1975, ο εκπρόσωπος της Ινδονησίας, Anwar Sani, επανέλαβε ότι η Ινδονησία δεν είχε καμία διεκδίκηση στην περιοχή, ότι το Α.Τιμόρ ήταν ένα κράτος αναρχίας και ότι παρενέβη κατόπιν παράκλησης πολιτικών κομμάτων τα οποία εκπροσωπούσαν την πλειοψηφία του λαού με σκοπό να αποκατασταθεί η ειρήνη στην περιοχή και να διευκολυνθεί ο λαός να εξασκήσει ελεύθερα και δημοκρατικά το δικαίωμα του στην αυτοδιάθεση.<sup>50</sup>

Η ΓΣ και το ΣΑ σαφώς απέρριψαν την αιτιολόγηση της Ινδονησίας. Και τα δύο όργανα των ΗΕ καταδίκασαν την στρατιωτική επέμβαση της Ινδονησίας, απαίτησαν από αυτήν να αποσυρθεί άνευ καθυστέρησης και πίεσαν την Πορτογαλία να συνεργαστεί με τα ΗΕ υπό την ιδιότητά της ως διοικούσα δύναμη με σκοπό να διευκολυνθεί ο λαός του Τιμόρ να εξασκήσει ελεύθερα το δικαίωμά του στην αυτοδιάθεση. Το ΣΑ ζήτησε έναν ειδικό απεσταλμένο των ΗΕ στην περιοχή με αποστολή μεταξύ άλλων την εγκαθίδρυση σχέσεων με όλα τα εμπόλεμα μέρη στην περιοχή αλλά και τα ενδιαφερόμενα κράτη με σκοπό τη διασφάλιση της εφαρμογής του ψηφίσματος.<sup>51</sup> Ο Γενικός Γραμματέας των ΗΕ διόρισε για τον σκοπό αυτό τον Vittorio Winspeare Guicciardi.

Η αρχική απάντηση της Ινδονησίας στα ψηφίσματα των ΗΕ ήταν η δήλωση, μεταξύ άλλων, ότι η Πορτογαλία είχε απωλέσει το δικαίωμα να διεξάγει ένα πρόγραμμα αποαποικιοποίησης στην

---

<sup>50</sup> Έκθεση της CAVR για το δικαίωμα του λαού του Α.Τιμόρ στην αυτοδιάθεση

<sup>51</sup> Ψήφισμα 3485 (XXX) της ΓΣ, 12 Δεκεμβρίου του 1975 and Ψήφισμα 384 (1975) του ΣΑ, 22 Δεκεμβρίου του 1975.

περιοχή και ότι ένα δημοψήφισμα θα ήταν περιττό την στιγμή που η αυτοδιάθεση είχε ήδη λάβει χώρα με τη μορφή της διακήρυξης της προσάρτησης στην Ινδονησία στις 30 Νοεμβρίου. Η διακήρυξη αυτή βεβαίως είχε γίνει δια στόματος της διορισμένης από την Ινδονησία κυβέρνησης και δεν ήταν προϊόν της βούλησης της πλειοψηφίας του λαού του Τιμόρ.

Η προσωρινή (διορισμένη) κυβέρνηση του Α.Τιμόρ (PGET) δήλωσε στον απεσταλμένο των ΗΕ ότι σύμφωνα με την επιθυμία των ΗΕ πρώτο μέλημα της κυβέρνησης θα είναι η επικύρωση της απόφασης του λαού του Τιμόρ για πλήρη ενσωμάτωση στην Ινδονησία και εκπρόσωποι των ΗΕ θα κληθούν να παρατηρήσουν τη διαδικασία.<sup>52</sup>

Η Ινδονησία λοιπόν κατασκεύασε ένα πρόγραμμα αποτελούμενο από τέσσερα στάδια με την ελπίδα να νομιμοποιήσει την προσάρτηση του Τιμόρ στα μάτια της Διεθνούς Κοινότητας και να διαγραφεί το ζήτημα από την ατζέντα των ΗΕ.

Το πρώτο στάδιο ήταν η διενέργεια κάποιας πράξης αυτοδιάθεσης, αυτή ήταν μία Λαϊκή Αντιπροσωπευτική Συνέλευση που έγινε στο Dili στις 31 Μαΐου 1976 όπου ψηφίστηκε ομόφωνα η ένωση στην Ινδονησία. Ακολούθησε η αποστολή μίας αποστολής συλλογής στοιχείων (fact-finding) με σκοπό την επαλήθευση της γνησιότητας της βούλησης των ψηφοφόρων της 31<sup>ης</sup> Μαΐου. Μετά την θετική έκθεση της αποστολής το Ινδονησιακό Κοινοβούλιο ενέκρινε την ένωση στις 15 Ιουλίου του 1976 Το τέταρτο και τελευταίο βήμα ήταν η θέσπιση νόμου για την ενσωμάτωση του Α.Τιμόρ στην Ινδονησία στις 17 Ιουλίου του 1976.

Από το σημείο αυτό και έπειτα η Ινδονησία διακήρυξε ότι μετά από πολλά χρόνια τα τεχνητά όρια των αποικιοκρατών είχαν εξαλειφθεί και ότι οποιοδήποτε κλήση από τη διεθνή κοινότητα και

---

<sup>52</sup> Winspeare Guicciardi's report to the UN Secretary-General, 29 February 1976. Krieger (Ed.), *East Timor and the International Community Basic Documents*. Grotius. Cambridge University Press. 1997. pp. 29-30.



την Πορτογαλία θεωρούταν ανάμειξη στα εσωτερικά της Ινδονησίας.

Η Διεθνής Κοινότητα δεν αναγνώρισε τη διαδικασία του 1976, αν και λίγα ήταν αυτά που λέχθησαν για το παράνομο της διαδικασίας, γενικά συμφωνήθηκε ότι η Συνέλευση δεν τήρησε δημοκρατικές αρχές όπως αυτή της ελεύθερης επιλογής κυρίως λόγω της παρουσίας Ινδονησιακών στρατιωτικών δυνάμεων, της απουσίας εναλλακτικών και την αμφίβολη αντιπροσωπευτικότητα των ψηφοφόρων. Το ψήφισμα 31/53 της 1<sup>ης</sup> Δεκεμβρίου του 1976 της ΓΣ των ΗΕ δεν δέχτηκε την ένωση του Α.Τιμόρ με την Ινδονησία γιατί ο λαός δεν ήταν σε θέση να ασκήσει ελεύθερα το δικαίωμά του στην αυτοδιάθεση και στην ανεξαρτησία. Η Λαϊκή Συνέλευση δεν τήρησε τις διαδικασίες που προβλέπονταν στο ψήφισμα 1541/15 Δεκ. 1960 όπου τονίζεται ότι η διαδικασία πρέπει να είναι αδιάβλητη, ελεύθερη και δημοκρατική.

Χαρακτηριστικά ο George H. Aldrich, νομικός σύμβουλος των ΗΠΑ, ανέφερε στο Κογκρέσο ότι δεν γνωρίζουμε σχεδόν τίποτα για τη διαδικασία εκλογής των αντιπροσώπων και αυτή έλαβε χώρα επί Ινδονησιακής κατοχής και ενώ συνεχίζονταν οι ένοπλες συγκρούσεις.<sup>53</sup> Ομοίως η Alison Stokes, εκπρόσωπος της πρεσβείας της Ν.Ζηλανδίας στην Τζακάρτα, ανέφερε ότι οι ξένοι παρατηρητές είχαν στη διάθεσή τους μόνο 2 ώρες στο Dili, η συνεδρίαση κράτησε μόνο 1 ώρα!, ήταν στα Πορτογαλικά και μόνο ελάχιστα κομμάτια μεταφράζονταν στα Αγγλικά και τέλος οι εκδηλώσεις χαράς μετά το αποτέλεσμα ήταν υπερβολικά οργανωμένες και όχι αυθόρμητες.<sup>54</sup> Το Fretelin με τη σειρά του καταδίκασε τη συνέλευση ως μη αντιπροσωπευτική της πλειοψηφίας του λαού.

Παρ' όλη την ακυρότητα της διαδικασίας 30 μέλη των ΗΕ άμεσα ή έμμεσα αναγνώρισαν μέχρι το 1990 το Α.Τιμόρ ως μέρος

---

<sup>53</sup> US Congress Hearing on Human Rights in East Timor, Committee on International Relations, 19 Ιουλίου 1977, σελ. 47

<sup>54</sup> 1 Ιουνίου 1976, NZ, OIA Material, Volume I.

της Ινδονησίας, ενώ την ίδια στιγμή δήλωναν ότι ο λαός του δεν είχε ασκήσει ελεύθερα το δικαίωμά του στην αυτοδιάθεση. Η Αυστραλία, η Ινδία, η Ν.Γουινέα και οι ΗΠΑ το έκαναν με ξεκάθαρες δημόσιες δηλώσεις, άλλες χώρες μέσω της ψήφου τους στη ΓΣ των ΗΕ, όπως το Μπαγκλαντές, ο Καναδάς, η Ιορδανία, η Μαλαισία, το Ομάν, οι Φιλιππίνες, η Σιγκαπούρη, η Σουηδία και η Ταϊλανδή. Μία τρίτη κατηγορία κρατών το έπραξε υπογράφοντας μετά το 1976 συνθήκες με την Ινδονησία, όπου ο ορισμός της Ινδονησίας δεν απέκλειε και το Α.Τιμόρ. Αυτές ήταν η Αυστρία, το Μπρούναι, Η Βουλγαρία, η Κίνα, η Δανία, η Φιλανδία, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ουγγαρία, η Ιταλία, η Ιαπωνία, η Β.Κορέα, η Ν.Ζηλανδία, η Νορβηγία, το Πακιστάν, η Σ.Αραβία, η Σουηδία, η Ελβετία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα.

Ο λόγος για τον οποίο η Ινδονησία έχαιρε τέτοιας υποστήριξης από τα ΗΕ ήταν κυρίως οι διασυνδέσεις της με οικονομικούς παράγοντες κλειδιά στην ASEAN και τον Ισλαμικό χώρο αλλά και το γεγονός ότι η Δύση την έβλεπε ως ένα πολύ ισχυρό αντικομμουνιστικό σύμμαχο στην περιοχή.

Το σκηνικό άλλαξε δραματικά στις 21 Μαΐου του 1998 με την εκλογή του B J Habibie ως τρίτου πρωθυπουργού της Ινδονησίας. Η Ινδονησία εκείνη την περίοδο αντιμετώπιζε πλείστα οικονομικά αδιέξοδα και το ζήτημα του υποανάπτυκτου Α.Τιμόρ είχε χαρακτηριστεί από τον υπουργό εξωτερικών της χώρας ως «το χαλικάκι στο παπούτσι της Ινδονησίας». Ο πρωθυπουργός ανέφερε σχετικά:

*«Τι το χρειαζόμαστε αυτό το πρόβλημα; Δεν έχουμε βουνό άλλων να επιλύσουμε; Παίρνουμε χρυσό; Όχι. Παίρνουμε πετρέλαιο; Όχι. Μόνο βράχια παίρνουμε. Αν οι ανατολικοτιμοριανοί είναι τόσο αχάριστοί μετά από όλα όσα έχουμε κάνει γι' αυτούς γιατί να εμμένουμε σ' αυτήν την κατάσταση;».*

Τον Ιούνιο ο ίδιος ανακοίνωσε ότι θα εξεταστεί ένα ειδικό καθεστώς για το Α.Τιμόρ, γνωρίζοντας ότι η αυτονομία θα οδηγούσε αναπόφευκτα στην ανεξαρτησία.

Στις 30 Αυγούστου του 1999 ο λαός του Α.Τιμόρ άσκησε ελεύθερα το δικαίωμά του στην αυτοδιάθεση κάτω από την αιγίδα των ΗΕ, κάτι το οποίο του είχε υποσχεθεί από το 1960. Ο Ινδονησιακός στρατός συνέχισε την πολιτική της καταπίεσης και του εκφοβισμού, αλλά αυτό αντισταθμίστηκε από δημοκρατικές δυνάμεις της ινδονησιακής κυβέρνησης. Το αποτέλεσμα ήταν ξεκάθαρο 21,5% υπέρ της αυτονομίας και 78,5% κατά, δηλαδή υπέρ της ανεξαρτησίας.

### **Συμπεράσματα**

Η κυβέρνηση Soeharto παραβίασε το δικαίωμα του λαού του Α.Τιμόρ στην αυτοδιάθεση. Αυτό δεν ήταν μόνο μία παραβίαση του Διεθνούς Δικαίου αλλά και παραβίαση του Ινδονησιακού Συντάγματος και της μακράς αντιαποικιοκρατικής παράδοσης της Ινδονησίας. Υπεύθυνος κυρίως ήταν ο Ινδονησιακός στρατός και όχι ο λαός της Ινδονησίας που δεν ερωτήθηκε ποτέ για το θέμα.

Δημόσια ο Soeharto υποστήριζε και τις τρεις επιλογές του τ δικαιώματος του λαού του Α.Τιμόρ στην αυτοδιάθεση σύμφωνα με το ψήφισμα της ΓΣ 1541/1960, παρουσιαζόταν ως άριστος διεθνής πολίτης αλλά στην πράξη μυστικά το 1974 αποφάσισε την (βίαιη ή μη) προσάρτηση του Τιμόρ και εργαζόταν για να κατασκευάσει τις προϋποθέσεις για την ένωση ως μοναδική επιλογή, παρ' όλο που η ανεξαρτησία ήταν η θέση των δύο βασικών κομμάτων του Α.Τιμόρ. Ο ίδιος προσπάθησε να αιτιολογήσει τη βίαιη προσάρτηση ως ανθρωπιστικό καθήκον, θέμα τοπικής ασφάλειας, αυτοάμυνας, με βάσεις προ- αποικιακούς δεσμούς των λαών και τέλος βάσισε τη θέση του στην αδυναμία οικονομικής ανεξαρτησίας του Α.Τιμόρ. Αυτές βέβαια οι αιτιολογίες σε καμία περίπτωση δεν υπερσκελίζουν το δικαίωμα του λαού του Α.Τιμόρ στην αυτοδιάθεση και δεν είναι σε συμφωνία με τη Διακήρυξη των ΗΕ για την Παραχώρηση Ανεξαρτησίας στις Αποικίες και στους Λαούς του 1960.

Αρχικά η επιθυμία του Soeharto ήταν να επιτευχθεί προσάρτηση με διπλωματικά μέσα, αλλά όταν αντελήφθη ότι οι εξελίξεις στο Τιμόρ έτειναν προς την ανεξαρτησία διέταξε τη χρήση στρατιωτικής βίας. Τα ΗΕ καταδίκασαν την Ινδονησιακή εισβολή, η οποία ήταν ευθέως ενάντια στο διεθνές δίκαιο και επιπλέον έγινε χωρίς εξουσιοδότηση του ΣΑ.

Η στρατιωτική αυτή επέμβαση και η κακοδιαχείριση της κρίσεως απ' όλα τα υπεύθυνα μέρη ήταν καταστροφική για το λαό του Α.Τιμόρ αλλά και τον Ινδονησιακό λαό, του οποίου χιλιάδες νεαροί στρατιώτες χάθηκαν. Οι συνεχείς τοπικές συγκρούσεις σταθηκαν σημαντικό εμπόδιο για τη διπλωματική επίλυση του ζητήματος και κατέληξαν σε ένα Τιμόρ-Λέστε υπό την *de facto* ηγεσία του Fretelin, κάτι το οποίο η Ινδονησία και οι γείτονές της ήθελαν να αποφύγουν από το 1975.

Η απόφαση του πρωθυπουργού Habibie το 1999 για την διενέργεια δημοψηφίσματος υπό την αιγίδα των ΗΕ, πέραν των βαθύτερων αιτιών της, ήταν μία πολύ γενναία και σοφή κίνηση, σύμφωνη με το Διεθνές Δίκαιο, η οποία βοήθησε την Ινδονησία να ανακτήσει τη θέση της στη διεθνή κοινότητα.

## **2.4 Η Αυστραλία**

Η Αυστραλία δεν ήταν εμπόλεμο μέρος στη σύγκρουση του Α.Τιμόρ, αλλά όλες οι Αυστραλιανές κυβερνήσεις έδειχναν έντονο ενδιαφέρον για το ζήτημα. Η Πορτογαλία, η Ινδονησία, η αντίσταση του Τιμοριανού λαού αλλά και Δύση έβλεπαν την Αυστραλία ως παράγοντα κλειδί στο ζήτημα λόγω της εδαφικής εγγύτητάς της, της δύναμής της ως κράτος και της ενεργούς κοινωνίας των πολιτών και των μέσων μαζικής ενημέρωσης που διέθετε.

Συνοπτικά, ο λαός του Τιμόρ είχε υψηλές προσδοκίες από την Αυστραλία, οι οποίες βασίζονταν κυρίως στην γεωγραφική εγγύτητά της, στη σχέση της με την Ινδονησία και στη φήμη της ως καλής επιρροής διεθνή δρώντα.

Αυτές όμως οι προσδοκίες έγιναν πραγματικότητα μόνο μετά το 1999. Η Αυστραλία θεωρητικά υποστήριζε την αρχή της αυτοδιάθεσης αλλά πρακτικά δεν την έκανε πράξη μέχρι το 1999. Μέχρι τότε υποστήριζε μόνο μία εκδοχή της αρχής, αυτή της ένωσης με την Ινδονησία, αν και οι ενδείξεις ήταν ξεκάθαρες ότι από το 1974 μία πράξη αυτοδιάθεσης θα είχε ως αποτέλεσμα την ανεξαρτησία. Η στάση όλων των Αυστραλιανών κυβερνήσεων κατά την περίοδο Soeharto συμπυκνώνονται στην δήλωση του πρωθυπουργού Whitlam : « *Είμαι υπέρ της ενσωμάτωσης του Τιμόρ στην Ινδονησία, αλλά πρέπει να δείξουμε υπακοή στην αρχή της αυτοδιάθεσης*». <sup>55</sup>

Σε υψηλό επίπεδο η Αυστραλία έκανε γνωστή στη Ινδονησία την αντίθεσή της στη χρήση βίας στο Α.Τιμόρ, αλλά από τη στιγμή που αυτή έλαβε χώρα την αποδέχτηκε. Πολύ γρήγορα αναγνώρισε την Ινδονησιακή στρατιωτική κατοχή στην περιοχή και προσέφερε *de jure* αναγνώριση της νομιμότητάς της. Τις περισσότερες φορές ψήφιζε ενάντια στο Τιμόρ στα πλαίσια των ΗΕ και αρνούταν την θέση της Πορτογαλίας ως διοικούσας δύναμης, ακόμα και ενώπιον του ΔΔ, <sup>56</sup> και κατ' αυτόν τον τρόπο υπέσκαπτε τη διεθνή στήριξη του Τιμόρ.

Στη Εθνική Δημόσια Ακρόαση της CAVR για την αρχή της αυτοδιάθεσης στις 15-17 Μαρτίου του 2004, ο Dr. Kenneth Chan, αξιωματούχος του υπουργείου εξωτερικών της Αυστραλίας δήλωνε την επιτροπή:

*«Κάνοντας έναν γενικό απολογισμό για την αυστραλιανή πολιτική απέναντι στο Α.Τιμόρ, θεωρώ ότι τα 25 αυτά χρόνια ήταν κυρίως αποτυχημένη. Υπήρξε αποτυχία να υποστηριχθεί μία βασική αρχή του Διεθνούς*

---

<sup>55</sup> Σε ιδιωτική συζήτηση ο κ. Whitlam είχε πει στους αξιωματούχους του Υπ.Εξ “Είμαι υπέρ της ενσωμάτωσης, όμως πρέπει να δείχνουμε υπακοή στην αρχή της αυτοδιάθεσης. Θέλω να γίνει η ενσωμάτωση *άλλα* με ένα τρόπο που να μη δημιουργήσει επικριτικά σχόλια στην Αυστραλία για την Ινδονησία”, [έγγραφο υπ’ αριθ. 37 της CAVR, Canberra, 24 September 1974, in Wendy Way (Ed.), DFAT, p. 111].

<sup>56</sup> Η Αυστραλία υποστήριζε ότι η Πορτογαλία δεν είχε status διοικούσας δύναμης, εφόσον είχε εγκαταλείψει την περιοχή από το 1975, δεν αναφερόταν ως τέτοια στα ψηφίσματα της ΓΣ των ετών 1976, 1977 και 1978, και ούτως ή άλλως είχε επιδείξει κακή διοίκηση ήδη πριν το 1974.

*Δικαίου της δικαιοσύνης και των ΗΕ, αυτή της αυτοδιάθεσης των λαών. Και υπήρχε και αποτυχία στο να ανακοπεί η Ινδονησιακή εισβολή του 1975, ειδικά από τη στιγμή που το Fretelin είχε τον έλεγχο της περιοχής και έκανε την μονομερή δήλωση ανεξαρτησίας»*

Ο λαός του Α.Τιμόρ όμως επωφελήθηκε ιδιαίτερα από το 1999 και μετά και έχαιρε πλήρους αυστραλιανής στήριξης στο δημοψήφισμα του 1999.

## **Β΄ ΜΕΡΟΣ : Η ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΗ ΩΣ ΟΥΣΙΑ ΚΑΙ ΩΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ**

Στο δεύτερο μέρος του πρώτου κεφαλαίου κρίνεται σκόπιμο να εξεταστεί η άσκηση του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης του λαού του Τιμόρ μέσα από δύο θεσμούς των ΗΕ, του Διεθνούς Δικαστηρίου και του Δημοψηφίσματος του Αυγούστου του 1999, με άλλα λόγια εξετάζονται τα ιδιαίτερα στοιχεία του δικαιώματος ως ουσία από το ΔΔ και το δικαιώματος στην αυτοδιάθεση ως διαδικασία μέσα από το Δημοψήφισμα του 1999.

### **1.Η Υπόθεση του αφορά το Α.Τιμόρ ενώπιον του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης<sup>57</sup>**

(Πορτογαλία κατά Αυστραλίας)

Στις 22 Φεβρουαρίου του 1991, η Πορτογαλία προσέφυγε κατά της Αυστραλίας γιατί σύμφωνα με την προσφυγή, η Αυστραλία «δεν τήρησε την υποχρέωση της σεβασμού των αρμοδιοτήτων και εξουσιών της Πορτογαλίας ως διοικούσας δύναμης του Α.Τιμόρ και το δικαίωμα του λαού του Α. Τιμόρ στην αυτοδιάθεση» υπέχουσα δια των ανωτέρω πράξεων *διεθνούς ευθύνης*, ζητώντας ειδικότερα από το δικαστήριο να:

α) Διακηρύξει ότι διά των πράξεων της Αυστραλίας παραβιάζεται το δικαίωμα του λαού του Α.Τιμόρ στην αυτοδιάθεση, στην εδαφική ακεραιότητα και στην διαρκή κυριαρχία επί των πλουτοπαραγωγικών του πηγών.

β) Αναγνωρίσει ότι παραβιάζονται οι αρμοδιότητες της Πορτογαλίας ως διοικούσας δύναμης τόσο από την παρεμπόδισή της να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της προς το λαό του Α.Τιμόρ, όσο και από την άρνηση της Αυστραλίας να διαπραγματευτεί με αυτήν σχετικά με την εξερεύνηση και εκμετάλλευση υποθαλάσσιας περιοχής της Αβύσσου του Τιμόρ, ζητώντας από το δικαστήριο να

---

<sup>57</sup> [www.icj.org](http://www.icj.org) ICJ Rep. 1995, p.90-106

υποχρεωθεί η Αυστραλία σε επανόρθωση, τόσο προς το λαό του Α.Τιμόρ, όσο και προς την Πορτογαλία.

Το 1978 η Αυστραλία ξεκίνησε διαπραγματεύσεις με την Ινδονησία ως προς τη διευθέτηση της υφαλοκρηπίδας μεταξύ Τιμόρ και Αυστραλίας, που δεν κατέληξαν σε συμφωνία και εν συνεχεία οι προσπάθειες αυτές στράφηκαν στην κοινή εξερεύνηση και εκμετάλλευση της θαλάσσιας αυτής περιοχής, καταλήγοντας σε συμφωνία μεταξύ των δύο χωρών για τη δημιουργία **μίας «Ζώνης Συνεργασίας» το 1989 (The Timor Gap Treaty)**. Η Αυστραλία θέσπισε νόμο για την εφαρμογή αυτής της συμφωνίας ο οποίος τέθηκε σε ισχύ το 1991, προκαλώντας την προσφυγή της Πορτογαλίας.

## **1.2 Τα ζητήματα με τα οποία ασχολήθηκε το Διεθνές Δικαστήριο κατά την εξέταση της Αρμοδιότητάς του (Προδικασία-Παραδεκτό Προσφυγής)**

### **1.2.1 Η Ένσταση της Αυστραλίας για την ύπαρξη διαφοράς μεταξύ των αντιδίκων μερών.**

Οι προϋποθέσεις ύπαρξης κατάστασης διεθνούς διαφοράς είναι ένα αρκετά περίπλοκο ζήτημα.<sup>58</sup> Είναι άλλωστε απαραίτητη προϋπόθεση για την υπαγωγή μίας διαφοράς στο ΔΔ.<sup>59</sup> Το ΔΔΔΔ στην απόφαση **Μαυρομάτη** (1924) είχε κρίνει ότι ως διεθνής διαφορά νοείται «η διαφωνία για ένα νομικό ή πραγματικό ζήτημα, η αντίθεση, η διάσταση νομικών θέσεων ή συμφερόντων μεταξύ δύο κρατών» και το ΔΔ στην υπόθεση των **Συνθηκών Ειρήνης(άφάση)** (1950) έκρινε ότι «Κατά πόσο ή όχι υφίσταται μία διεθνής διαφορά αποτελεί ζήτημα αντικειμενικής εκτίμησης. Η απλή άρνηση της υπάρξεως διαφοράς δεν αποδεικνύει την μη ύπαρξή της».

Η παραπάνω νομολογία επιβεβαιώθηκε και στην υπόθεση του Α.Τιμόρ. Πιο συγκεκριμένα, η Αυστραλία ισχυριζόταν ότι στην

<sup>58</sup> πρβ. Στ. Περράκη «Εισαγωγή στη Διεθνή Δικαιοσύνη» 2004 σελ.46επ.

<sup>59</sup> αρ.36,3 Χάρτη Ηνωμένων Εθνών και 36,2 Καταστατικού Δ.Δ



πραγματικότητα δεν υπάρχει διαφορά μεταξύ αυτής και της Πορτογαλίας. Η Αυστραλία επίσης ισχυριζόταν ότι έτσι όπως παρουσιαζόταν η υπόθεση από την Πορτογαλία, ουσιαστικά περιοριζόταν στη νομιμότητα της συμπεριφοράς της Αυστραλίας και ότι η πραγματική υπόλογος ήταν η Ινδονησία, όχι η Αυστραλία. Η Αυστραλία υποστήριζε ότι ενήχθη ενώπιον του ΔΔ αντί της Ινδονησίας διότι αυτή (Αυστραλία) και η Πορτογαλία είχαν αποδεχτεί την δικαιοδοσία του ΔΔ με την αποδοχή της προαιρετικής ρήτρας υποχρεωτικής δικαιοδοσίας του ΔΔ (αρ.36,2 Κατ.ΔΔ), ενώ η Ινδονησία όχι.

Το Δικαστήριο απεφάνθη ότι αναφορικά με το ζήτημα της **ύπαρξης νομικής διαφοράς** στην παρούσα υπόθεση, δεν ενδιαφέρει το γεγονός εάν η «πραγματική διαφορά» υφίσταται μεταξύ της Πορτογαλίας και της Ινδονησίας ή μεταξύ της Πορτογαλίας και της Αυστραλίας. Η Πορτογαλία ορθώς ή μη, προσέφυγε κατά της Αυστραλίας προβάλλοντας νομικούς και πραγματικούς ισχυρισμούς κατά τις Αυστραλίας τους οποίους η τελευταία αρνήθηκε. Δυνάμει αυτής και μόνο της άρνησης, υφίσταται νομική διαφορά.

### **1.2.2 Η Ένταση της Αυστραλίας ότι το Δικαστήριο απαιτείται να καθορίσει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις της Ινδονησίας που δεν είναι διάδικο μέρος.**

Η βασική ένσταση της Αυστραλίας ήταν ότι για να εξετάσει το δικαστήριο την προσφυγή της Πορτογαλίας θα έπρεπε να αποφανθεί επί των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων της Ινδονησίας. Πιο συγκεκριμένα, οι δηλώσεις κατά το αρ.36 παράγραφος 2 του καταστατικού για την αποδοχή της δικαιοδοσίας του δικαστηρίου, που είχαν κάνει τα δύο διάδικα μέρη δεν περιείχαν καμία επιφύλαξη αναφορικά με τους ισχυρισμούς της Πορτογαλίας περί της δικαιοδοσίας του δικαστηρίου. Εν τούτοις, η Αυστραλία υποστήριξε ότι ακόμα και αν δεν ήταν προαπαιτούμενο να εξετάσει το δικαστήριο τη νομιμότητα της Ινδονησιακής κατοχής και στρατιωτικής παρουσίας

στο Α. Τιμόρ, το κύρος της Συνθήκης του 1989 μεταξύ Αυστραλίας και Ινδονησίας ή τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις της Ινδονησίας σύμφωνα με τη Συνθήκη για την έκδοση αποφάσεως επί της ουσίας, το δικαστήριο δε θα μπορούσε να αποφανθεί επί αυτών των θεμάτων. Προς υποστήριξη των ισχυρισμών της, η Αυστραλία αναφέρθηκε στην υπόθεση του **Νομισματικού Χρυσού που Μεταφέρθηκε από τη Ρώμη το 1943**.

### **1.2.3 Οι Ισχυρισμού της Πορτογαλίας προς απόκρουσης της εφαρμογής του Κανόνα του Νομισματικού Χρυσού**

α) Η Πορτογαλία συμφωνούσε με τους ισχυρισμούς της Αυστραλίας αλλά ισχυριζόταν ότι δεν ήταν προαπαιτούμενο να εξεταστεί η νομιμότητα της συμπεριφοράς της Ινδονησίας καθώς και τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις της από τη Συνθήκη, στη συγκεκριμένη υπόθεση. Κατά τους ισχυρισμούς της Πορτογαλίας, η προσφυγή αναφερόταν αποκλειστικά στη συμπεριφορά της Αυστραλίας αναφορικά με τη διαπραγμάτευση, σύναψη και εφαρμογή της Συνθήκης του 1989 και ότι αυτό το ζήτημα ήταν απολύτως διαχωρισμένο και διαφοροποιημένο από τη νομιμότητα της συμπεριφοράς της Ινδονησίας.

Το δικαστήριο κατέληξε ότι η συμπεριφορά της Αυστραλίας δε θα μπορούσε να εκτιμηθεί χωρίς πρώτα να εξεταστεί το παρακάτω ερώτημα: Γιατί η Ινδονησία δεν είχε νόμιμο δικαίωμα να καταρτίσει τη Συνθήκη του 1989 ενώ η Πορτογαλία το είχε; Το όλο ζήτημα ήταν επίσης άμεσα συνυφασμένο με την νομιμότητα της Ινδονησιακής παρουσίας (ή κατοχής) στο Α.Τιμόρ και τα δικαιώματα που αυτή (παρουσία) προσέδιδε στην Ινδονησία σχετικά με τη σύναψη συνθηκών στο όνομα του Α.Τιμόρ για τις πλουτοπαραγωγικές του πηγές. Συνεπώς, το δικαστήριο δε θα μπορούσε να εκφράσει καμία θέση για τα παραπάνω ζητήματα απουσία συγκατάθεσης από την Ινδονησία.

β) Το δικαστήριο απέρριψε και τον πρόσθετο ισχυρισμό της Πορτογαλίας ότι τα δικαιώματα που υποτίθεται ότι παραβίασε η

Αυστραλία ήταν δικαιώματα *erga omnes* και ότι η Πορτογαλία θα μπορούσε να απαιτεί των σεβασμό τους ανεξάρτητα με το αν κάποιο άλλο κράτος είχε συμπεριφερθεί με ένα παρομοίως παράνομο τρόπο.

Κατά την άποψη του δικαστηρίου, ο ισχυρισμός της Πορτογαλίας ότι το **δικαίωμα των λαών στην αυτοδιάθεση**, όπως αυτό διαμορφώνεται στο Χάρτη και από την πρακτική των Ηνωμένων Εθνών, **έχει αναμφισβήτητα χαρακτήρα erga omnes**. Η αρχή της αυτοδιάθεσης των λαών έχει αναγνωριστεί από το Χάρτη των Η.Ε και νομολογιακά από το ΔΔ και είναι μία από τις στοιχειώδεις αρχές του σύγχρονου διεθνούς δικαίου. Παρ' όλα αυτά, ο erga omnes χαρακτήρας μίας αρχής και ο κανόνας της συγκατάθεσης για την άσκηση της δικαιοδοσίας του δικαστηρίου, είναι δύο τελείως διαφορετικά θέματα. Όποια και να είναι η φύση των επικαλουμένων δικαιωμάτων, το δικαστήριο δε θα μπορούσε να κρίνει τη νομιμότητα της συμπεριφοράς ενός κράτους όταν η απόφασή του θα είχε ως προαπαιτούμενο την αξιολόγηση της νομιμότητας της συμπεριφοράς ενός άλλου κράτους που δεν είναι διάδικο μέρος.

γ) Ένας τρίτος ισχυρισμός της Πορτογαλίας με σκοπό την απόκρουση της εφαρμογής του Κανόνα του Νομισματικού Χρυσού ήταν ότι οι αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας (384/1975, 389/1976) και της Γενικής Συνέλευσης (1514 XV) που αναφέρονται στην ακεραιότητα του εδάφους του Α.Τιμόρ και το χαρακτηρίζουν ως «μη αυτοδιοικούμενη περιοχή» με διοικούσα δύναμη την Πορτογαλία αναγνωρίζοντας παράλληλα το δικαίωμα αυτοδιάθεσης του λαού του Τιμόρ, πρέπει να ερμηνευτούν αναλόγως στην υπόθεση και να θεωρηθούν ως **αποδεδειγμένες προϋποθέσεις (“givens”)** και να μην αποφανθεί εκ νέου (de novo) το δικαστήριο επί των ζητημάτων που αυτά έχουν ήδη κρίνει. Κατ' αυτή τη συλλογιστική, το παράνομο της συμπεριφοράς της Ινδονησίας θα θεωρούταν ότι έχει ήδη κριθεί (θα ήταν αποδεδειγμένη προϋπόθεση) και δε θα χρειαζόταν καν να

αποφανθεί το δικαστήριο εκ νέου για τη συμπεριφορά της Ινδονησίας.

Το δικαστήριο ως προς αυτό τον ισχυρισμό της Πορτογαλίας, σημείωσε ότι το έδαφος του Α.Τιμόρ διατηρεί και για τα δύο διάδικα μέρη την ιδιότητά του ως «μη αυτοδιοικούμενη» περιοχή και ο λαός του Α. Τιμόρ διατηρεί αναλλοίωτο το δικαίωμά του στην αυτοδιάθεση, αλλά και ότι η αναφορά της Πορτογαλίας στις παραπάνω αποφάσεις των οργάνων των Η.Ε. δεν αποτελεί ζήτημα ανάμεσά τους. Εν τούτοις, από το γεγονός ότι η Πορτογαλία χαρακτηρίζεται ως διοικούσα δύναμη στο Α.Τιμόρ σε μία σειρά από αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης και του Συμβουλίου Ασφαλείας, δεν συνάγεται το συμπέρασμα ότι οι αποφάσεις αυτές είχαν ως σκοπό τη δημιουργία υποχρέωσης προς τρίτα κράτη συναλλάσσονται αποκλειστικά με την Πορτογαλία αναφορικά με το ζήτημα της υφαλοκρηπίδας του Α.Τιμόρ. Με πάσα επιφύλαξη, σχετικά με το γεγονός αν οι εν λόγω αποφάσεις θα μπορούσαν να έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα, το δικαστήριο απεφάνθη ότι δε μπορούν αυτές να θεωρηθούν «δεδομένα» (givens), τα οποία στοιχειοθετούν μία επαρκή βάση για τον καθορισμό της διαφοράς ανάμεσα στα διάδικα μέρη.

Κατά συνέπεια, το δικαστήριο θα έπρεπε αναγκαστικά να εξετάσει τη νομιμότητα της συμπεριφοράς της Ινδονησίας ως προαπαιτούμενο για να αποφανθεί σχετικά με τον ισχυρισμό της Πορτογαλίας ότι η Αυστραλία παραβίασε την υποχρέωσή της απέναντι στην Πορτογαλία ως διοικούσα δύναμη, το status του Α.Τιμόρ ως «μη αυτοδιοικούμενη περιοχή» και το δικαίωμα του λαού του Α.Τιμόρ στην αυτοδιάθεση και την διαρκή κυριαρχία επί των πλουτοπαραγωγικών του πηγών.

Έτσι, τα δικαιώματα και υποχρεώσεις της Ινδονησίας θα αποτελούσαν το κατ' εξοχήν αντικείμενο της συγκεκριμένης δίκης και της σχετικής απόφασεως που θα εκδιδόταν απουσία αποδοχής της δικαιοδοσίας του δικαστηρίου από την Ινδονησία. Μία τέτοια απόφαση θα ήταν ευθέως αντίθετη με τη *«γενικώς αποδεκτή αρχή*

του διεθνούς δικαίου ενσωματωμένη και στο καταστατικό του ΔΔ, ήτοι, το ΔΔ μπορεί να εξασκεί τη δικαιοδοσία του μόνο επί κρατών που την έχουν αποδεχτεί»<sup>60</sup>.

Το ΔΔ στην απόφασή του για το παραδεκτό της προσφυγής, στις 30 Ιουνίου του 1995, κατ' εφαρμογή του κανόνα του Νομισματικού Χρυσού απεφάνθη ότι δεν έχει δικαιοδοσία για την εκδίκαση της προσφυγής της Πορτογαλίας και επανέλαβε στα διάδικα μέρη ότι η περιοχή του Α.Τιμόρ συνεχίζει να θεωρείται ως «μη αυτοδιοικούμενη» και ότι ο λαός του διατηρεί αναλλοίωτο το δικαίωμά του στην αυτοδιάθεση.

### **Συμπεράσματα-Σχολιασμός Απόφασης**

Η απόφαση του ΔΔ μπορεί να ήταν αναμενόμενη αλλά ήταν και απογοητευτική και δημιούργησε πλήθος αρνητικών κριτικών<sup>61</sup>. Άλλοι ισχυρίστηκαν ότι τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης ήταν σαφέστατα διαφορετικά από αυτά του «Χρυσού που Μεταφέρθηκε από τη Ρώμη το 1943»<sup>62</sup> και ότι το Δικαστήριο έσφαλε ξεκινώντας από την προηγούμενη νομολογία του «Υπόθεση που αφορά ορισμένα Κοιτάσματα Φωσφάτων στο Ναούρου»(1992)<sup>63</sup>.

Ως γενική κρίση θα μπορούσαμε αν πούμε ότι το ΔΔ ως θεσμός των ΗΕ απέτυχε να διαφυλάξει το δικαίωμα του λαού του Τιμόρ στην αυτοδιάθεση, διότι πέραν των διακηρύξεων του, δεν εξέτασε την ουσία της υπόθεσης και πρακτικά η παραβίαση του δικαιώματος συνέχιζε να υφίσταται.

Τα συμπεράσματα που εξάγονται από την υπόθεση αυτή για το γενικότερο νομικό πλαίσιο του διεθνούς δικαίου των λαών, το οποίο εφάρμοσε και επιβεβαίωσε η απόφαση είναι τα παρακάτω:

---

<sup>60</sup> Υπόθεση Νομισματικού Χρυσού που μεταφέρθηκε από τη Ρώμη ICJ Reports 1954, p.32

<sup>61</sup> Chinkin "The East Timor Case" International and Comparative Law Quarterly 1996

<sup>62</sup> Monetary Gold Removed from Rome in 1943 ICJ 1954

<sup>63</sup> Scobie and Drew "Self-Determination Undermined: The case of East Timor" 9 Leiden Journal of International Law 1996.

1) Παρατηρείται ότι εξαιρείται η αξία του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση ως διαδικασία παρά ως ουσία<sup>64</sup>. Για παράδειγμα, η Αυστραλία απαντώντας στην κατηγορία ότι με τη σύναψη της συνθήκης παραβίασε το δικαίωμα του λαού του Τιμόρ στη αυτοδιάθεση, ισχυρίστηκε ότι αυτή η συνθήκη δεν εμποδίζει τον λαό του Τιμόρ αργότερα να επιλέξει ελεύθερα το πολίτευμά του. Με άλλα λόγια η εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πηγών του Α.Τιμόρ δεν είναι εμπόδιο στην ελεύθερη πολιτική βούληση του λαού στο μέλλον.

Αυτό το επιχείρημα παρουσιάζει το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση ως το δικαίωμα στη συμμετοχή σε μία διαδικασία ελεύθερης πολιτικής επιλογής, αγνοώντας τον πυρήνα των ουσιαστικών συστατικών του δικαιώματος, όπως το δικαίωμα στην εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πηγών. Αυτός ο τεχνητός διαχωρισμός διαδικασίας από την ουσία δεν είναι ούτε λογικά ούτε νομικά ορθός, όπως και ο Δικαστής Higgins παρατήρησε στους προφορικούς του ισχυρισμούς στην υπόθεση.

Αυτό το επιχείρημα μπορούμε να το θεωρήσουμε το προϊόν μίας πολύ ευρηματικής αυστραλιανής νομικής αποστολής ή ως μία γενικότερη τάση στο διεθνές δίκαιο. Μία γενικότερη επισκόπηση των κρατικών συμπεριφορών μας αποκαλύπτει και άλλα τέτοια παραδείγματα. Η λωρίδα της Γάζας και οι (πρώην) Ισραηλινοί καταυλισμοί στη Δυτική όχθη, αποτελούν σαφείς παραβιάσεις της ουσίας (έδαφος, πηγές, δημογραφία) και του πυρήνα του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση του Παλαιστινιακού λαού. Εν τούτοις, στα διεθνή fora<sup>65</sup> η συζήτηση επί του θέματος περιστρέφεται γύρω από τη παραβίαση της 4<sup>ης</sup> Σύμβασης της Γενεύης και των ατομικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων όχι όμως του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση.

Κατά μία άποψη, αυτή η αποτυχία των θεσμών να θέτουν το ζήτημα της αυτοδιάθεσης των λαών οφείλεται στη γενικότερη παρανόηση της έννοιας του δικαιώματος και του περιεχομένου

---

<sup>64</sup> Catriona Drew "The East Timor Story : International Law on Trial" EJIL 2001

<sup>65</sup> Πχ. ΓΣ απόφαση 53/55 Δεκ.1998

του. Βεβαίως αυτή η αποσίλωση του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης από τα ουσιαστικά του συστατικά είναι και ένα ιδιαίτερα ευφυές τέχνασμα με ενδιαφέροντα πρακτικά αποτελέσματα. Δηλαδή, επιτυγχάνεται με αυτόν τον τρόπο και η ασφαλής επίκληση του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση των Παλαιστινίων αλλά και οι Ισραηλινοί καταυλισμοί βαφτίζονται αντικείμενο πολιτικής διαπραγμάτευσης και όχι πλέον ζήτημα παραβίασης του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση.

2). Ενδιαφέρουσα είναι και η ισορροπία ανάμεσα στα δικονομικά και ουσιαστικά δικαιώματα των λαών. Όπως ορθά παρατηρεί και η Cristine Chinkin,<sup>66</sup> η υπόθεση του Α.Τιμόρ αποκαλύπτει ένα γενικότερο έλλειμμα του διεθνούς συστήματος το οποίο συνίσταται στην ενίσχυση των δικονομικών απαιτήσεων εις βάρος των ουσιαστικών αρχών, εν προκειμένω τα δικονομικά δικαιώματα της απύσας Ινδονησίας ενισχύονται εις βάρος των ουσιαστικών δικαιωμάτων του λαού του Τιμόρ.

Από την άλλη πλευρά όμως αποκαλύπτεται η υπερίσχυση των ουσιαστικών δικαιωμάτων των λαών κατά των δικονομικών τους δικαιωμάτων. Δηλαδή, ενώ το Δικαστήριο διακηρύττει ότι το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση είναι ένα δικαίωμα *erga omnes*, το οποίο κατά πολλούς έχει και χαρακτήρα *jus cogens*, σε δικονομικά πλαίσια αυτό δεν είναι δυνατόν να επιδιωχθεί.

Εδώ προκύπτει λοιπόν ένα άλλο ζήτημα, αυτό του locus standi των λαών στο ΔΔ. Όπως όμως ορθά παρατήρησε ο Δικαστής Vereshchetin στην μη συντασσόμενη με την απόφαση άποψη του στην υπόθεση, ο λαός του Τιμόρ ήταν στην ουσία ένα απόν τρίτο μέρος, διότι τα δικαιώματα της Ινδονησίας λόγω της απουσίας της δεν ασκήθηκαν, ενώ του λαού του Τιμόρ ήταν σε ισχύ πέραν της δικαιοδοσίας του Δικαστηρίου. Αυτό όμως συνέβη και σε άλλες υποθέσεις αυτοδιάθεσης, όπως αυτή της Δυτικής Σαχάρας.<sup>67</sup>

---

<sup>66</sup> Chinkin "The East Timor Case" 45 International and Comparative Law Quarterly 1996 p.724-725

<sup>67</sup> Γνωμοδότηση του ΔΔ για τη Δ.Σαχάρα.

Η λαοί όμως δεν έχουν *locus standi* σε κανένα διεθνές δικαστήριο ούτε και στο πιο προοδευτικό διεθνές δικαστήριο σήμερα, στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Υπάρχει πληθώρα νομολογίας του ΕΔΔΑ κατά της Τουρκίας για τη συστηματική προσβολή της ΕΣΔΑ στο Κουρδικό ζήτημα, η οποία όμως αναφέρεται μόνο στην προστασία ατόμων μελών του λαού. Αυτό το έλλειμμα βεβαίως απαλύνεται με τις προβλέψεις των πρώτων άρθρων του Διεθνούς Σύμφωνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα και του Διεθνούς Σύμφωνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα. Μηχανισμός επιβολής όμως για τα δικαιώματα των λαών απουσιάζει από το διεθνές σύστημα.

Ο αποκλεισμός των λαών από τα διεθνή *fora* δικαιολογείται εν μέρει από το στατικό παρελθόν των διεθνών δικαστηρίων. Στην πράξη όμως υπάρχουν και ενθαρρυντικές εξελίξεις. Η υπόθεση του «*Κογκρέσου του λαού του Katangese κατά του Ζαΐρ*»<sup>68</sup> εξετάστηκε από την Αφρικανική Επιτροπή των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων το 1995, αν και αυτή απενθή αρνητικά για την παραβίαση του αρ.20 του Αφρικανικού Χάρτη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, το οποίο αναφέρεται στο δικαίωμα της αυτοδιάθεσης των λαών. Επίσης υπόθεση σταθμό για το διεθνές δίκαιο των λαών αποτελεί και η *υπόθεση Awas Tingi κατά της Νικαράγουα*<sup>69</sup> της 31<sup>ης</sup> Αυγούστου του 2001, όπου για πρώτη φορά στα χρονικά του διεθνούς δικαίου των λαών αναγνωρίστηκε το δικαίωμα στην περιουσία και στις πλουτοπαραγωγικές πηγές (ουσιαστικό στοιχείο του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση) του αυτόχθονου πληθυσμού των Awas Tingi στην Νικαράγουα. Οι λαοί δεν έχουν ούτε στο Διαμερικανικό Δικαστήριο *locus standi* αλλά η Διαμερικανική Επιτροπή έχει τη διακριτική ευχέρεια να εισάγει το θέμα στο Δικαστήριο, όπως και έγινε.

---

<sup>68</sup> Katangese People's Congress v. Zair, στο [www.ao.org](http://www.ao.org)

<sup>69</sup> [www.oas.org](http://www.oas.org) και Pasqualucci "the practice and procedure of the interamerican court of human rights" Cambridge ed. 2003



Κατά την άποψη της γράφουσας, τα Διεθνή Δικαστήρια των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, όντας φορείς εξέλιξης και προόδου στο διεθνές σύστημα, αλλά και η φυσική εξέλιξη του διεθνούς δικαίου, σύντομα θα συστηματοποιήσουν και πρακτικά την προστασία των δικαιωμάτων των λαών ως ομάδες.

## **2. Το Δημοψήφισμα του Αυγούστου του 1999**

Στο σημείο αυτό εξετάζεται η άσκηση του δικαιώματος της εξωτερικής αυτοδιάθεσης από το λαό του Α.Τιμόρ ως διαδικασία, δηλαδή η διενέργεια δημοψηφίσματος υπό την αιγίδα των Η.Ε και κατά πόσο αυτή η διασφάλισε το εν λόγω δικαίωμα του λαού αυτού.

Παραπάνω αναφέρθηκε ότι ο θεσμός του ΔΔ απογοήτευσε σε γενικές γραμμές διότι δεν κατάφερε να διαφυλάξει το δικαίωμα του λαού του Α.Τιμόρ ως ουσία. Αντιθέτως, η διαδικασία του δημοψηφίσματος έχαιρε θερμής υποδοχής από τη διεθνή κοινότητα. Πρακτικά όμως σε πολλά σημεία της διαδικασίας παραβιάστηκε το δικαίωμα του λαού στην αυτοδιάθεση.

Κατά τον χαρακτηρισμό του ΔΔ στην υπόθεση του Τιμόρ το δικαίωμα στην αυτοδιάθεση είναι αναπαλλοτρίωτο (irrepressible). Εν τούτοις, η εικόνα των ψηφοφόρων την ημέρα του δημοψηφίσματος, οι οποίοι άλλαζαν την πορεία τους για τα εκλογικά κέντρα κάθε φορά που συναντούσαν μονάδες του ινδονησιακού στρατού, κάθε άλλο παρά το αναπαλλοτρίωτο του δικαιώματος επιβεβαίωνε. Τα ερωτήματα εύλογα: Γιατί ήταν παρούσες οι δυνάμεις της παρανόμως κατέχουσας δύναμης-Ινδονησίας; Και γιατί τα ΗΕ είχαν αποστείλει σε μία τόσο κρίσιμη χρονική καμπή μία δύναμη χωρίς στρατιωτικό τμήμα, την UNAMET;

## **2.1 Οι Συμφωνίες της Νέας Υόρκης**

### **2.1.1 Το παρασκήνιο**

Ήδη από τον Ιούνιο του 1983<sup>70</sup> ο Γενικός Γραμματέας των ΗΕ προσέφερε τις καλές του υπηρεσίες προκειμένου να βοηθήσει την Πορτογαλία και την Ινδονησία να καταλήξουν σε μία κοινώς αποδεκτή λύση στο ζήτημα του Α.Τιμόρ. Μετά την πτώση του στρατηγού Soharto τον Μάιο του 1998, οι διαπραγματεύσεις επιταχύνθηκαν, και τον Οκτώβριο του 1998 ο ΓΓ των ΗΕ παρουσίασε στην Ινδονησία και την Πορτογαλία ένα λεπτομερές σχέδιο Συντάγματος, που προέβλεπε μία διευρυμένη αυτονομία του Α.Τιμόρ από την Ινδονησία. Η συζήτηση επί του σχεδίου αντί να επικεντρωθεί στο ουσιαστικό ερώτημα εάν αυτή η προτεινόμενη αυτονομία θα ήταν μία μόνιμη ή μεταβατική κατάσταση που θα οδηγούσε τελικά στην ανεξαρτησία, επικεντρώθηκε στις ασήμαντες λεπτομέρειές του.

Η λύση δόθηκε όταν ο πρόεδρος της Ινδονησίας Habibie, εξέπληξε ευχάριστα ανακοινώνοντας ότι εάν ο λαός του Α.Τιμόρ απέρριπτε την προταθείσα αυτονομία, η Ινδονησία θα ήταν έτοιμη «να αφήσει το Α.Τιμόρ ελεύθερο»<sup>71</sup>. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω στην εξέταση της Ινδονησιακής πολιτικής, αυτή η αλλαγή της Ινδονησιακής πολιτικής ήταν που άνοιξε το δρόμο για τις συμφωνίες της Ν.Υόρκης. στις 5 Μαΐου του 1999.

### **2.1.2 Η Δομή των Συμφωνιών**

Με τις διαβεβαιώσεις του ΓΓ των ΗΕ ότι πρόκειται για μοναδική ευκαιρία δίκαιης και διεθνώς αποδεκτής λύσης για το Α.Τιμόρ<sup>72</sup>, οι συμφωνίες της Νέας Υόρκης συνίσταντο σε τρεις ξεχωριστές επιμέρους συμφωνίες.

Πρώτα η Γενική Συμφωνία, μεταξύ Ινδονησίας και Πορτογαλίας έθεσε τον ακρογωνιαίο λίθο των συμφωνιών: α) το

---

<sup>70</sup> Το Ψήφισμα 37/30, 23 Νοεμβρίου 1982 της ΓΣ ζήτησε από τον ΓΓ των ΗΕ να ξεκινήσει μία διαδικασία ανεύρεσης διπλωματικών οδών ανάμεσα στα ενδιαφερόμενα μέρη για να επιλυθεί το ζήτημα.

<sup>71</sup> "let East Timor go" Far Eastern Economic Review 11 Feb 1999

<sup>72</sup> Έκθεση του ΓΓ για το ζήτημα του Α.Τιμόρ S/513/1995, 5 Μαΐου 1999

αίτημα να διεξαχθεί δημοψήφισμα υπό την καθοδήγηση του ΓΓ των ΗΕ σχετικά με την αποδοχή ή την απόρριψη της προταθείσας αυτονομίας στα πλαίσια της Ινδονησίας, β)το διορισμό από τον ΓΓ και το ΣΑ των ΗΕ μίας «κατάλληλης» Βοηθητικής Αποστολής των ΗΕ στο Α.Τιμόρ (United Nations Assistance Mission for East Timor-UNAMET), η οποία ιδρύθηκε με την απόφαση 1246/1999 του ΣΑ στις 11 Ιουνίου του 1999.

Οι άλλες δύο συμφωνίες ήταν τριμερείς, ανάμεσα στην Ινδονησία, την Πορτογαλία και τα Ηνωμένα Έθνη και αναφέρονταν στο Διαδικαστικό κομμάτι του δημοψηφίσματος (Modalities Agreement) και στο κομμάτι της Ασφάλειας (Security Agreement), το οποίο ήταν και το πιο ακανθώδες και προβληματικό. Η συμφωνία για τις διαδικαστικές λεπτομέρειες καθόριζε θέματα όπως η ημερομηνία και τη διάρκεια του δημοψηφίσματος, τη λεκτική διατύπωση ερωτήματος προς τους ψηφοφόρους και τη νομιμοποίηση των ψηφοφόρων. Η συμφωνία για την ασφάλεια του δημοψηφίσματος έθεσε μία ακόμη βασικότατη αρχή : *«τη διασφάλιση ενός περιβάλλοντος χωρίς βία και κάθε είδους εκφοβισμό ως απαραίτητη προϋπόθεση για τη διενέργεια μίας δημοκρατικής και ελεύθερης ψηφοφορίας»*<sup>73</sup>. Κατά ένα παράδοξο τρόπο, δεδομένου του ήδη βεβαρημένου παρελθόντος των Ινδονησιακών δυνάμεων με παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από το 1975 στο Α.Τιμόρ, η ευθύνη για τη διασφάλιση αυτού του ασφαλούς περιβάλλοντος ανατέθηκε στις «κατάλληλες» προς τούτο Ινδονησιακές αρχές! Οι σφαγές 200.000 ανατολικοτιμοριανών και οι εμπρησμοί μετά το δημοψήφισμα είναι γνωστές.

## **2.2 Σχολιασμός των Συμφωνιών**

Αν συγκρίνουμε την θεωρητική εξέταση του δικαιώματος στην εξωτερική αυτοδιάθεση του λαού του Τιμόρ από το ΔΔ με την πρακτική του υλοποίηση μέσα από τις συμφωνίες τις Ν.Υόρκης

---

<sup>73</sup> Security Agreement αρ.1

και το δημοψήφισμα που αυτές προέβλεψαν, παρατηρείται ότι η πράξη συχνά διαψεύδει τη θεωρία του νομικού ορισμού της αυτοδιάθεσης. Αυτό έγινε διότι το δημοψήφισμα θεωρήθηκε ότι έγινε στα πλαίσια του διεθνούς δικαίου για τη άσκηση του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης και η βία που επακολούθησε θεωρήθηκε παραβίαση του δικαίου αυτού και όχι αναμενόμενο αποτέλεσμα.

Οι συμφωνίες όμως της Ν. Υόρκης δεν είναι δυνατόν να θεωρούνται ότι ακολούθησαν τις επιταγές του διεθνούς δικαίου για την απρόσκοπτη άσκηση του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης από το λαό του Α.Τιμόρ. Θεμελιώδες στοιχείο του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση είναι το δικαίωμα των ψηφοφόρων στην ελεύθερη επιλογή (free choice). Οι συμφωνίες της Ν. Υόρκης όμως δεν κατάφεραν να παράσχουν στο λαό του Τιμόρ αυτή την βασική προϋπόθεση που θέτει το διεθνές δίκαιο. Το περιεχόμενο του όρου ελεύθερη επιλογή δεν είναι σαφώς ορισμένο, αλλά στην περίπτωση αυτή αναφέρεται σαφέστατα στο εύρος των επιλογών αλλά και στις συνθήκες κάτω από τις οποίες αυτή η επιλογή γίνεται.<sup>74</sup>

### **2.2.1 Το εύρος των επιλογών και το ερώτημα του δημοψηφίσματος**

Το ψήφισμα 1541 της Γενικής Συνέλευσης προβλέπει τρεις επιλογές για την άσκηση του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης: ανεξαρτησία, αυτονομία, προσάρτηση σε ένα άλλο κράτος. Η Διακήρυξη που αφορά τις Φιλικές Σχέσεις των Κρατών του 1970<sup>75</sup> επαναλαμβάνει αυτές τις τρεις επιλογές προσθέτοντας μία τέταρτη: «οποιοδήποτε άλλο καθεστώς που ελεύθερα θα καθορισθεί από τον λαό». Σε αντίθεση με τις παραπάνω επιταγές του διεθνούς δικαίου το ερώτημα που τέθηκε στο λαό του Α.Τιμόρ στις 30 Αυγούστου του 1999 φαίνεται ότι έτεινε να ευνοεί μόνο τη μία από τις τέσσερις παραπάνω επιλογές:

---

<sup>74</sup> Catriona Drew “The East Timor Story : International Law on Trial” EJIL 2001

<sup>75</sup> Declaration Concerning Friendly Relations

*«Δέχεστε την προταθείσα ειδική αυτονομία για το Ανατολικό Τιμόρ στα πλαίσια του Ενωμένου Κράτους της Ινδονησιακής Δημοκρατίας; ΔΕΧΟΜΑΙ*

*Η*

*Απορρίπτετε την προταθείσα ειδική αυτονομία του Ανατολικού Τιμόρ, η οποία οδηγεί στο διαχωρισμό του Ανατολικού Τιμόρ από την Ινδονησία; ΑΠΟΡΡΙΠΤΩ»*

Το παραπάνω ερώτημα κάθε άλλο παρά παρείχε στο λαό του Α.Τιμόρ το εύρος των επιλογών που του παρέχει το διεθνές δίκαιο. Η ανεξαρτησία μάλιστα δεν παρεχόταν ως θετική επιλογή αλλά ως αρνητική επίπτωση της απόρριψης της προταθείσας αυτονομίας.

Αυτή η ερμηνεία του ερωτήματος θα μπορούσε να θεωρηθεί ως νομικίστικα τυπολατρική, διότι δεν είναι δυνατόν να πιστευτούμε ότι ο λαός του Τιμόρ δεν είχε αντιληφθεί ότι πρόκειται για επιλογή ανάμεσα στην ενσωμάτωση υπό καθεστώς αυτονομίας στο κράτος της Ινδονησίας και στην ανεξαρτησία του Α.Τιμόρ. Η UNTAET μάλιστα είχε διενεργήσει με επιτυχία μία εκστρατεία ενημέρωσης του λαού για το δημοψήφισμα και ο λαός είχε καταλάβει το νόημα του ερωτήματος. Εν τούτοις, ως διεθνολόγοι δεν μπορούμε να παραβλέπουμε το λεκτικό και ουσιαστικό έλλειμμα του ερωτήματος αυτού. Τέλος, οι ψηφοφόροι οι οποίοι επιθυμούσαν την πλήρη προσάρτηση του Α.Τιμόρ στο Ινδονησιακό κράτος δεν είχαν δυνατότητα έκφρασης στο δημοψήφισμα αυτό.

### **2.2.2 Οι συνθήκες τις ψηφοφορίας και το περιβάλλον ασφάλειας**

Ακόμα όμως κι αν δεχτούμε ότι το δημοψήφισμα της 30<sup>ης</sup> Αυγούστου του 1999 παρείχε επαρκείς επιλογές στο λαό του Α.Τιμόρ για την απρόσκοπτη άσκηση του δικαιώματός του στην αυτοδιάθεση, είναι πλέον σαφές ότι οι συμφωνίες της Ν.Υόρκης δεν κατάφεραν να εξασφαλίσουν το δεύτερο στοιχείο που συνιστά

την ελεύθερη άσκηση του δικαιώματος αυτού, τις συνθήκες ασφάλειας.

Σύμφωνα και με την απόφαση 628/1989 του ΣΑ σχετικά με την Ναμίμπια, η άσκηση της ελεύθερης επιλογής σ' ένα δημοψήφισμα απαιτεί την αδιάβλητη και ελεύθερη ψήφο. Τυπικά οι συμφωνίες της Ν.Υόρκης το προέβλεπαν αυτό. Το άρθρο 1 της Συμφωνίας για την Ασφάλεια προέβλεπε ότι απαραίτητη προϋπόθεση για την αδιάβλητη και ελεύθερη ψηφοφορία είναι η εξασφάλιση ενός περιβάλλοντος χωρίς αναταραχές και κάθε είδους εκφοβισμό. Η εξασφάλιση του περιβάλλοντος αυτού ήταν έργο του ΓΓ των ΗΕ. Το άρθρο 3 της Συμφωνίας για την Ασφάλεια ανέφερε ότι πριν την εγγραφή των ψηφοφόρων ο ΓΓ θα εξασφαλίσει, βασισμένος στην αξιολόγηση της αποστολής των ΗΕ, ότι υπάρχει η απαραίτητη κατάσταση ασφάλειας για να αρχίσει η διαδικασία του δημοψηφίσματος. Ο όρος απαραίτητη κατάσταση ασφάλειας διευκρινιζόταν στην έκθεση του ΓΓ για το Α.Τιμόρ<sup>76</sup> : *«...η σύλληψη των ενόπλων ομάδων των πολιτών, κάτω από αυστηρό έλεγχο με την προσήκουσα διαδικασία σύλληψης αυτών που υποκινούν ή απειλούν τη χρήση βίας...με ταυτόχρονη διασφάλιση της ελευθερίας του συνεταιρίζεσθαι και της έκφρασης όλων των πολιτικών δυνάμεων και τάσεων. Την επανατοποθέτηση των Ινδονησιακών στρατιωτικών δυνάμεων και την άμεση οργάνωση διαδικασίας αφοπλισμού των ένοπλων δυνάμεων με σκοπό την ολοκλήρωσή της πριν από τη διενέργεια του δημοψηφίσματος.*

Η ψηφοφορία είχε αρχικά οριστεί για τις 8 Αυγούστου του 1999, αλλά στις 22 Ιουνίου ο ΓΓ κατόπιν πληροφοριών για διευρυμένα περιστατικά εκφοβισμού και βίας εναντίον αυτών που υποστήριζαν την ανεξαρτησία, θεώρησε ότι δεν υπήρχε η απαιτούμενη κατάσταση ασφαλείας και η διαδικασία εγγραφής των ψηφοφόρων ανεβλήθη για δύο εβδομάδες όπως και η ψηφοφορία. Στις 14 Ιουλίου εκ νέου αναφορές για περιστατικά βίας ενάντια και

---

<sup>76</sup> Report of the Secretary General. "The Question of East Timor" S/1999/513 , www.un.org

του προσωπικού της UNAMET, θεωρήθηκαν από το ΓΓ ότι δεν πληρούν τις προϋποθέσεις ασφαλείας. Τελικά ημερομηνία ψηφοφορίας ορίστηκε η 30<sup>η</sup> Αυγούστου 1999, χωρίς περαιτέρω έρευνες επί του θέματος ασφαλείας.

Εκ των προτέρων όμως δεν ήταν δυνατόν οι συμφωνίες τις Ν.Υόρκης να παρέχουν τις πραγματικές συνθήκες για την άσκηση της ελευθέρως επιλογής από τους ψηφοφόρους για δύο βασικούς λόγους:

α) Δεν υπήρχε κανένας όρος στις συμφωνίες που να υποχρεώνει την Ινδονησία να αποσύρει τις στρατιωτικές της δυνάμεις. Η ουδετεροποίηση μίας περιοχής είναι βασική προϋπόθεση για μία δημοκρατική και ελεύθερη ψηφοφορία και αποτελεί διεθνή πρακτική, από την εποχή που η Κοινωνία των Εθνών επιτηρούσε δημοψηφίσματα κατά τη διάρκεια του Μεσοπολέμου<sup>77</sup> μέχρι και την πιο πρόσφατη πρακτική της αποαποικιοποίησης. Πιο πρόσφατα στην Ναμίμπια η απόφαση 435/1978 του ΣΑ προέβλεπε την μείωση των δυνάμεων της Νοτίου Αφρικής σε 1.500 άτομα, οι οποίες έπρεπε να είναι περιορισμένες στις βάσεις τους και την απόσυρση των δυνάμεων της SADF επτά μήνες πριν από τις εκλογές. Ομοίως η εντολή της MINURSO στη Δυτική Σαχάρα περιελάμβανε τη μείωση των Μαροκινών δυνάμεων και την επίβλεψη του περιορισμού τους σε συγκεκριμένες περιοχές μακριά από τα σημεία ψηφοφορίας. Αντίθετα, στο Α.Τιμόρ η Ινδονησία διατήρησε μία δύναμη 18.000 στρατιωτών κατά τη διάρκεια του δημοψηφίσματος.

β) Η δεύτερη αποτυχία των συμφωνιών ήταν ότι δεν υπήρχε πρόβλεψη για ειρηνευτική δύναμη των ΗΕ με σκοπό την διασφάλιση της ασφαλείας και την επίβλεψη της ψηφοφορίας. Για το σκοπό αυτό είχε διοριστεί ο Ινδονησιακός στρατός... Η πρακτική των ΗΕ σε περιπτώσεις αυτοδιάθεσης με στρατιωτική κατοχή και ένοπλες συγκρούσεις περιελάμβανε τον διορισμό ειρηνευτικής δύναμης.

---

<sup>77</sup> Catriona Drew "The East Timor Story : International Law on Trial" EJIL 2001 σελ.677

Στην Ναμίμπια για παράδειγμα, η UNTAG αποτελούταν από ένα ισχυρό τμήμα 4.900 στρατιωτικών, οι οποίοι είχαν μεταξύ άλλων την ευθύνη για την επιτήρηση της μείωσης της δύναμης της SADF, τον αφοπλισμό των ενόπλων ομάδων και των περιορισμό των όπλων σε ασφαλείς περιοχές μακριά από τα σημεία ψηφοφορίας. Δεν υπάρχει πρακτικά καμία διαφοροποίηση από την περίπτωση του Α.Τιμόρ όπου μία τέτοια δύναμη ήταν ανεξήγητα απύσχα. Η εξήγηση του ΓΓ των ΗΕ ήταν απλά ότι η Ινδονησία είχε δηλώσει από την αρχή ότι δε θα δεχόταν καμία διάλυση ή περιορισμό των δυνάμεών της στην περιοχή.<sup>78</sup>

Το αποτέλεσμα της ψηφοφορίας ήταν ότι προσήλθε στις κάλπες σχεδόν το 98% των ψηφοφόρων εκ των οποίων το 78.5% ήταν κατά της προταθείσας αυτονομίας και υπέρ της ανεξαρτησίας. Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι αυτή ήταν η πραγματική βούληση του λαού του Α.Τιμόρ. Επίσης την ίδια την ημέρα της ψηφοφορίας δεν υπήρξαν κρούσματα βίας. Αλλά η απρόσκοπτη άσκηση του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση είναι τελικά θέμα αποτελέσματος ή διαδικασίας<sup>79</sup>; Και σε πιο αποτέλεσμα τελικώς προσδοκά ένας λαός αυτό της ψηφοφορίας ή της κατάστασης που έπεται αυτής; Η άνευ προηγουμένου βία που ξέσπασε το πρώτο 15μερο του Σεπτεμβρίου του 1999 κόστισε τη ζωή χιλιάδων τιμοριανών αλλά και προσωπικού της UNAMET , καθώς και την ολική καταστροφή χωριών και πόλεων, με αποτέλεσμα ένα κύμα 250.000 προσφύγων προς το Δ.Τιμόρ. Αυτό σίγουρα δεν είναι μία επιτυχημένη, απρόσκοπτη και σύμφωνα με τις επιταγές του διεθνούς δικαίου άσκηση του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση. Στο σημείο αυτό μπορούμε να πούμε ότι τα ΗΕ και οι Συμφωνίες της Ν.Υόρκης με την τραγική παράλειψή τους να διορίσουν μία ειρηνευτική δύναμη με στρατιωτικό κομμάτι στο Α.Τιμόρ κατά τη διάρκεια του δημοψηφίσματος παραβίασαν το δικαίωμα του λαού του Α.Τιμόρ στην αυτοδιάθεση.

---

<sup>78</sup> “Question of East Timor , Progress Report” 13 Δεκ. 1999

<sup>79</sup> Πρβ. σημ.72



### 2.3 Τα αίτια των αναταραχών μετά το Δημοψήφισμα

Εκ των υστέρων μπορούμε εύκολα να καταλάβουμε τα αίτια ύπαρξης αυτού του σχιζοφρενικού όρου μέσα στην συμφωνία για την ασφάλεια αλλά και τα αίτια των επεισοδίων που ακολούθησαν. Η Ινδονησιακή πλευρά στηριζόμενη σε αξιοσημείωτα λανθασμένη πληροφόρηση, είχε την πεποίθηση ότι η ελεύθερη βούληση των ανατολικοτιμοριανών θα ήταν η αποδοχή της προτεινομένης αυτονομίας (!) ή ότι τουλάχιστον το αποτέλεσμα θα ήταν αμφιλεγόμενο. Οι αξιωματούχοι των ΗΕ από την πλευρά τους ανέμεναν ακριβώς το αντίθετο αποτέλεσμα αλλά δεν μπορούσαν να προετοιμάζονται για συνθήκες ανεξαρτησίας, λόγω της ουδέτερης στάσης που όφειλαν να κρατήσουν και της περιορισμένης εντολής που είχε η INTERFET. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τον μηδενικό προγραμματισμό για διαχείριση ενδεχόμενης κρίσης<sup>80</sup>.

Ένας δεύτερος παράγοντας ήταν η λανθασμένη υπόθεση της διεθνούς κοινότητας ότι η Ινδονησιακή Κυβέρνηση και ο Ινδονησιακός στρατός θα δρούσαν ομόφωνα. Ο Ινδονησιακός στρατός παρουσίασε όμως ιδιαίτερα μεγάλη απροθυμία να εγκαταλείψει το πεδίο της μάχης (Α.Τιμόρ) το οποίο αποκαλούσε το «Ινδονησιακό Βιετνάμ» και το θεωρούσε κεκτημένο εδάφος<sup>81</sup>.

Οι περισσότεροι ανατολικοτιμοριανοί όμως γνώριζαν πολύ καλά τι θα επακολουθούσε. Από άκρη σ' άκρη της χώρας υπήρχαν αναφορές για ολόκληρες πόλεις που άδειαζαν λόγω της αναμενόμενης βίας. Ένας παρατηρητής των ΗΕ στην Maliana ανέφερε ότι μία μέρα πριν το δημοψήφισμα ότι ολόκληρη η πόλη του είχε εξαφανιστεί και έβλεπε μόνο ανθρώπους να κατεβαίνουν από τα βουνά στις 4π.μ. προκειμένου να ψηφίσουν και να εξαφανιστούν πάλι. Το γεγονός ότι οι άνθρωποι αυτοί ήταν πεπεισμένοι για τη βία που ακολούθησε και παρ' όλα αυτά ψήφισαν είναι πραγματικά αξιοθαύμαστο.

---

<sup>80</sup> Simon Chesterman "East Timor in Transition: From Conflict Prevention to State-Building" working papers- International Peace Academy May 2001.

<sup>81</sup> Πρβ .σημ. 69

Είναι αξιοσημείωτο επίσης, ότι η διαδικασία του δημοψηφίσματος ανεβλήθη δύο φορές μέχρι τον Αύγουστο του 1999, διότι λόγω αναφορών του ΓΓ υπήρχαν ενδείξεις εκφοβισμού από τον Ινδονησιακό στρατό και το κλίμα ήταν ασταθές. Η βία που έλαβε χώρα το 15μερο μετά τις εκλογές ήταν αποτέλεσμα της καθοδήγησης του Ινδονησιακού στρατού, εάν όχι της ίδιας της κυβέρνησής του. Εκείνη την περίοδο υπήρχε μεγάλη απροθυμία από τα ΗΕ να επέμβουν σε αντίθεση με την ιδιαίτερη προθυμία που επεδείκνυαν για την κατάσταση στο Κόσοβο. Τελικά μετά από αυστραλιανές πιέσεις, λόγω του φόβου για ρεύμα προσφύγων προς την Αυστραλία και ίσως τύψεων για την προηγούμενη πολιτική της, το ΣΑ με την απόφαση 1264/ 1999 στις 15 Σεπτεμβρίου του 1999 εξουσιοδότησε την αποστολή μίας διεθνούς αποστολής αποκατάστασης της ειρήνης και παροχής ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης στο Α.Τιμόρ υπό αυστραλιανή ηγεσία (INTERFET).

Νομικά δεν υπήρχε καμία βάση για την εξασφάλιση της Ινδονησιακής συγκατάθεσης στην αποστολή αυτής της επιχείρησης. Πρακτικά ήταν ξεκάθαρο ότι καμία μορφή επιβαλλομένης δράσης δεν ήταν δυνατόν να λάβει χώρα χωρίς αυτή την συγκατάθεση. Τελικά η συγκατάθεση αυτή ήρθε δια στόματος του προέδρου της Ινδονησίας στις 12 Σεπτεμβρίου του 1999, η οποία εξέφραζε την ετοιμότητα της Ινδονησίας να υποδεχτεί την αποστολή ειρηνευτικής δύναμης από τα ΗΕ στο Α.Τιμόρ. Σ' αυτή τη δήλωση του Ινδονησιακού προέδρου στηρίχθηκε και η απόφαση 1272 του της 25<sup>ης</sup> Οκτωβρίου του 1999 η οποία εγκαθίδρυσε την Μεταβατική Κυβέρνηση των ΗΕ στο Α.Τιμόρ (UNTAET).

### **Συμπέρασμα**

Μετά το ΔΔ των ΗΕ ένας ακόμα θεσμός υπό την αιγίδα των ΗΕ ,το δημοψήφισμα του Αυγούστου του 1999, απέτυχε να διαφυλάξει την απρόσκοπτη άσκηση του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση του λαού του Τιμόρ. Οι συμφωνίες της Ν.Υόρκης δεν

κατάφεραν να εξασφαλίσουν ένα περιβάλλον ασφαλείας απαραίτητο για την έκφραση της βούλησης του λαού. Αλλά και ουσιαστικά το ερώτημα που τέθηκε στο λαό του Τιμόρ κατά το δημοψήφισμα περιόριζε αδικαιολόγητα και αντίθετα με το Διεθνές Δίκαιο το εύρος των επιλογών για το δρόμο προς την αυτοδιάθεση, προβάλλοντας ως μοναδική επιλογή αυτή της αυτονομίας από την Ινδονησία.

## **ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ**

### **Η ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΑΘΕΣΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΤΟΥ ΤΙΜΟΡ-ΛΕΣΤΕ**

#### **Εισαγωγή**

Στο δεύτερο κεφάλαιο εξετάζεται το έργο της προσωρινής κυβέρνησης των ΗΕ στο Α.Τιμόρ αναφορικά με τη δημιουργία προϋποθέσεων για την ελεύθερη και απρόσκοπτη άσκηση του δικαιώματος της εσωτερικής αυτοδιάθεσης από το λαό του Τιμόρ-Λέστε. Εξετάζεται δηλαδή το ποσοστό της διαβούλευσης της UNTAET με το λαό του Τιμόρ με σκοπό τη συνεργασία για τη δημιουργία συνθηκών που να ανταποκρίνονται στην πραγματική και ανεπηρέαστη επιλογή του πολιτεύματος του Α.Τιμόρ αλλά και την ανάπτυξη ισχυρών κρατικών θεσμών για ένα βιώσιμο κράτος. Η περίπτωση της UNTAET αποτελεί ένα κρίσιμο τεστ για τον ολοένα επεκτηνόμενο ρόλο των ΗΕ στην ανοικοδόμηση των αποτυχημένων κρατών και την αμφισβητούμενη νομιμότητα της ύπαρξης τέτοιων επιχειρήσεων αναφορικά με τις αποδεκτές αρχές της κρατικής κυριαρχίας και της αυτοδιάθεσης των λαών.

Οι μεταβατικές κυβερνήσεις αποτελούν τις πιο πολύπλοκες επιχειρήσεις που έχουν οργανωθεί από τα ΗΕ μέχρι σήμερα. Οι επιχειρήσεις στο Α.Τιμόρ και το Κόσοβο αντιμετωπίζονται ως μοναδικές περιπτώσεις οι οποίες μπορεί και να μη επαναληφθούν ποτέ ξανά. Στο παρελθόν τα ΗΕ έχουν οργανώσει και άλλες επιχειρήσεις state-building αλλά δεν είχαν αναλάβει σε τέτοιο βαθμό κυριαρχικά δικαιώματα του κράτους σε μόνιμη βάση.

Όπως οι περισσότερες καινοτομίες στα πλαίσια των ΗΕ έτσι και οι μεταβατικές κυβερνήσεις ήταν τέκνα της ανάγκης. Η αποστολή των ΗΕ στο Κόσοβο (UNMIK) παρείχε την πολυπόθητη νομιμότητα στην στρατιωτική επέμβαση του ΝΑΤΟ, η οποία είχε γίνει χωρίς την εξουσιοδότηση του ΣΑ. Η μεταβατική κυβέρνηση των ΗΕ στο Α.Τιμόρ (UNTAET) τοποθετήθηκε ταχύτατα μετά από το κύμα βίας που εξαπολύθηκε στο Α.Τιμόρ λόγω του δημοψηφίσματος για ανεξαρτησία.

Εάν εξετάσουμε παρόμοιες περιπτώσεις ειρηνευτικών αποστολών των ΗΕ, χωρίς όμως πλήρη νομοθετική και εκτελεστική εξουσία, γίνεται προφανές ότι το στοιχείο του κατ' επείγοντος συνήθως δεν απουσιάζει, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει χρόνος για επαρκή προετοιμασία. Επίσης το παρελθόν έχει διδάξει ότι η εντολή των επιχειρήσεων αυτών πρέπει να είναι αρκετά ευρεία έτσι ώστε να προσαρμόζεται στις τοπικές ανάγκες.

Σήμερα τα ΗΕ έχουν σε εξέλιξη τρία μεγάλα εγχειρήματα κρατικής ανοικοδόμησης:.

**A) Κόσοβο.** Επτά χρόνια μετά την εκδίωξη των Σερβικών δυνάμεων, τα ΗΕ ακόμα διοικούν τη Σερβική επαρχία ως κανονικό προτεκτοράτο. Το 2005 ο ΓΓ των ΗΕ Kofi Annan διόρισε τον Φιλανδό διπλωμάτη, Martii Ahtisaari με κύριο έργο την διαμεσολάβηση ανάμεσα στους Σέρβους και Αλβανούς πολιτικούς προκειμένου να αποφασιστεί το τελικό καθεστώς της περιοχής. Το αποτέλεσμα αναμένεται να είναι η ανεξαρτησία με ένα ειδικό καθεστώς προστασίας της Σερβικής μειονότητας, πολλά μέλη της οποίας παραμένουν μέχρι σήμερα μετατοπισμένα. Με τη βοήθεια Νατοϊκών δυνάμεων και διεθνών ειρηνευτικών δυνάμεων η αποστολή των ΗΕ σε γενικές γραμμές έχει καταφέρει να διατηρήσει τη σταθερότητα στην περιοχή. Εν τούτοις, υπάρχουν έντονες ανησυχίες για αντίποινα και η οικονομία της επαρχίας έχει βουλιάξει κατά ένα μεγάλο μέρος εξαιτίας του απροσδιόριστου του καθεστώτος της.

**B) Αφγανιστάν.** Νατοϊκές και αμερικάνικες δυνάμεις περιπολούν την χώρα υπό την εντολή των ΗΕ. Η αποστολή των ΗΕ στο Αφγανιστάν καθοδηγεί την ανακούφιση, την ανάρρωση και την ανακατασκευή της χώρας και παρέχει πολιτική καθοδήγηση στους Αφγανούς ηγέτες. Στη χώρα διενεργήθηκαν επιτυχώς προεδρικές και βουλευτικές εκλογές αλλά ο έλεγχός της επί του εδάφους της περιορίζεται στην Καμπούλ και σε λιγοστές περιοχές πέραν αυτής. Οι Ταλιμπάν συνεχίζουν μέχρι σήμερα να πυροδοτούν ταραχές και μάχες σε όλη τη χώρα.

Γ) **Λιβερία**. Περίπου 15.000 μέλη ειρηνευτικής δύναμης των ΗΕ υποστηρίζουν μία τριετή αποστολή με σκοπό την εγκαθίδρυση της ειρηνευτικής διαδικασίας, η οποία τερμάτισε έναν καταστροφικό εμφύλιο. Η αποστολή συνίσταται στην εκπαίδευση της αστυνομίας, τη δημιουργία στρατού και τη διενέργεια ανθρωπιστικών δραστηριοτήτων.

### **1. Η νομιμότητα της UNTAET**

Αφειρητά της έρευνας αποτελεί το ζήτημα που τέθηκε ακροθιγώς και από την έκθεση του πάνελ των Ειρηνευτικών Δυνάμεων των ΗΕ (Brahimi Report), αναφορικά με την απουσία σαφούς θεσμικής εντολής και πολιτικής συναίνεσης για τη διενέργεια επιχειρήσεων ανοικοδόμησης κρατών, δηλαδή για την ίδια την νομιμότητα της ύπαρξης της UNTAET.

Ο «εκδημοκρατισμός» μέσω των διεθνών προσωρινών κυβερνήσεων είναι πράγματι εκ των προτέρων ένα οξύμωρο σχήμα. Η κυριαρχία του λαού και η λογοδοσία της κυβέρνησης απέναντι στους πολίτες της είναι αρχές που αποτελούν το πυρήνα της δημοκρατίας. Οι διεθνείς προσωρινές κυβερνήσεις εξ ορισμού εμφανίζουν δημοκρατικό έλλειμμα. Η κυριαρχία *de facto* ή *de jure* περνά από το λαό σε μία εξωτερική δύναμη. Έτσι η δημοκρατία υποτίθεται ότι εισάγεται σε μία χώρα υπό το έλλειμμα δημοκρατικής νομιμοποίησης. Όσον αφορά τη λογοδοσία, αυτή γίνεται (;) *jure* στο ΣΑ και στον ΓΓ των ΗΕ και *de facto* στο λαό.

Πουθενά στο Χάρτη των ΗΕ δεν αναφέρεται η δυνατότητα διορισμού προσωρινών κυβερνήσεων από το ΣΑ. Η περίπτωση της UNTAET αποτελεί ιδιαίτερη περίπτωση εφαρμογής του Κεφ.7 του Χάρτη των ΗΕ. Εν τούτοις με το ψήφισμα 59/ 2005 της Γενικής Συνέλευσης των ΗΕ με τίτλο «Για μία πιο ευρεία ελευθερία προς την ανάπτυξη, την ασφάλεια και τα ανθρώπινα δικαιώματα για όλους»<sup>82</sup> το Σεπτέμβριο του 2005 στα πλαίσια του εκσυγχρονισμού των ΗΕ, δια στόματος του ΓΓ έγινε μία αξιόλογη προσπάθεια για τη νομιμοποίηση τέτοιων επιχειρήσεων και

---

<sup>82</sup> In larger freedom: towards development, security and human rights for all.

αποφασίστηκε η σύσταση μίας διακρατικής επιτροπής ανοικοδόμησης των κρατών.<sup>83</sup>

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, η σύσταση και η ανάπτυξη της UNTAET με την απόφαση 1272 του της 25<sup>ης</sup> Οκτωβρίου του 1999 του ΣΑ κατέστη δυνατή μόνο μετά τη συγκατάθεση-δήλωση του προέδρου της Ινδονησίας στις 12 Σεπτεμβρίου του 1999, η οποία εξέφραζε την ετοιμότητα της Ινδονησίας να υποδεχτεί την αποστολή ειρηνευτικής δύναμης από τα ΗΕ στο Α.Τιμόρ. Νομικά όμως πώς είναι δυνατόν να απαιτείται η συγκατάθεση μίας παρανόμως κατέχουσας (de facto) δύναμης για την ανάπτυξη μίας ειρηνευτικής δύναμης ή μίας προσωρινής κυβέρνησης, όταν αποτελεί βασική αρχή του διεθνούς δικαίου ότι καμία παράνομη ενέργεια δεν παράγει έννομα αποτελέσματα; Στην προκειμένη περίπτωση η συγκατάθεση θα έπρεπε να έρθει από το λαό του Α.Τιμόρ και ενδεχομένως και από την Πορτογαλία ως διοικούσα δύναμη.

## **2.Η εμπειρία των ΗΕ στο Κόσοβο**

Κατά τη διάρκεια των Νατοϊκών βομβαρδισμών ενάντια στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας (FRY) σχετικά με τις δραστηριότητές της στο Κόσοβο, ένας παράγοντας κλειδί για την εύρεση λύσης στη διαμάχη ήταν η δημιουργία μίας προσωρινής κυβέρνησης από το ΣΑ.

Η απόφαση 1244/1999 του ΣΑ εξουσιοδότησε την παρουσία μίας διεθνούς δύναμης ασφαλείας με συμμετοχή Νατοϊκών δυνάμεων κάτω από μια γενική διεύθυνση και έλεγχο (KFOR) και εξουσιοδότησε τον ΓΓ των ΗΕ να δημιουργήσει και μία διεθνή μη στρατιωτική δύναμη με σκοπό την παροχή υπηρεσιών προσωρινής κυβέρνησης στο λαό του Κοσόβου. Κάτω από αυτή τη δύναμη ο λαός του Κοσόβου θα μπορούσε να απολαύσει την *ουσιαστική αυτονομία* (substantial autonomy) του μέσα στα πλαίσια της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας, με

---

<sup>83</sup> Un Peacebuilding Commission

ταυτόχρονη μέριμνα από πλευράς της προσωρινής κυβέρνησης για τη δημιουργία προαιρετικών δημοκρατικών θεσμών αυτοδιακυβέρνησης και απώτερο σκοπό τη διασφάλιση ειρηνικής και ασφαλούς διαβίωσης των κατοίκων του Κοσόβου.

Αξιωματούχοι των ΗΕ στο Κόσοβο ανέφεραν ότι ο Bernard Kouchner, ειδικός απεσταλμένος του ΓΓ στο Κόσοβο από τον Ιούλιο του 1999 μέχρι τον Γενάρη του 2001, διάβαζε κάθε πρωί δύο φορές την απόφαση 1244 του ΣΑ και δεν είχε καταλήξει τι σημαίνει «ουσιαστική αυτονομία».

Η αποστολή των ΗΕ στο Κόσοβο (UNMIK) είχε εντολή να φέρει εις πέρας τέσσερις πυλώνες διοικητικής λειτουργίας :1<sup>ος</sup>:ανθρωπιστική βοήθεια υπό την αιγίδα του γραφείου του Ύπατου Αρμοστή για τους Πρόσφυγες, τερματίστηκε στα τέλη Ιουνίου του 2000, 2<sup>ος</sup> :Διοίκηση-Προσωρινή Κυβέρνηση, από τα ΗΕ, 3<sup>ος</sup>: εκδημοκρατισμός και ανοικοδόμηση των θεσμών από τον ΟΑΣΕ και 4<sup>ος</sup>: ανακατασκευή και οικονομική ανάπτυξη από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η αντίφαση στην εντολή της UNMIK ήταν ότι δεν παρείχε πολιτική λύση για το πρόβλημα του Κοσόβου (δεν προέβλεπε διενέργεια δημοψηφίσματος για παράδειγμα). Εντός της UNMIK ήταν κοινό μυστικό ότι το Κόσοβο θα γινόταν κάποια στιγμή ανεξάρτητο αλλά οι αποφάσεις και οι δηλώσεις της αποστολής συνέχιζαν να τονίζουν το συνεχή σεβασμό για στην εδαφική ακεραιότητα και πολιτική ανεξαρτησία της FRY.

Με την καθεστωτική αλλαγή στο Βελιγράδι τον Οκτώβρη του 2000, η FRY ενέτεινε την συνεργασία της με την UNMIK για τον προσδιορισμό του καθεστώτος του Κοσόβου. Ο ειδικός απεσταλμένος του ΓΓ των ΗΕ Martti Ahtisaari, πρώην πρόεδρος της Φιλανδίας είναι επικεφαλής της διαδικασίας για τον καθορισμό του μελλοντικού καθεστώτος του Κοσόβου, με βοηθό του τον Albert Rohan, Αυστριακό διπλωμάτη.

Το Φεβρουάριο του 2006 ο Ahtisaari έφερε τα δύο μέρη (Κοσοβάρους και Σέρβους) στον πρώτο απευθείας διάλογο για να συζητηθεί το ζήτημα της αποκέντρωσης της τοπικής



αυτοδιοίκησης, η οποία είναι ένα ιδιαίτερα σημαντικό μέτρο για την προστασία της σερβικής μειονότητας. Οι συναντήσεις που ακολούθησαν είχαν ως αντικείμενο οικονομικά ζητήματα, περιουσιακά δικαιώματα, την προστασία της Ορθόδοξης Σερβικής Εκκλησίας και θεσμικές εγγυήσεις για την προστασία των μειονοτήτων στο Κόσοβο. Στις 24 Ιουλίου του 2006 ο Ahtisaari έφερε πάλι τα δύο μέρη σε συνάντηση στη Βιέννη για τις πρώτες υψηλού επιπέδου διαβουλεύσεις για τον καθορισμό του καθεστώτος του Κοσόβου.

Οι περισσότεροι διεθνολόγοι πιστεύουν ότι οι διαπραγματεύσεις θα οδηγήσουν στην ανεξαρτησία του Κοσόβου, κάτι το οποίο οι Σερβικές αρχές απορρίπτουν μέχρι και σήμερα. Στις 30 Σεπτεμβρίου του 2006 το Σερβικό Κοινοβούλιο υιοθέτησε ένα νέο Σύνταγμα το οποίο παρουσιάζει το Κόσοβο ως αναπόσπαστο κομμάτι της Σερβίας.<sup>84</sup>

Τα ΗΕ από την πλευρά τους δια στόματος Joachim Rucker δηλώνουν ότι το καινούριο Σερβικό Σύνταγμα δεν μπορεί να έχει καμία επίπτωση στο καθεστώς του Κοσόβου. Το ΝΑΤΟ από την πλευρά του έχει ανακοινώσει ότι ακόμα κι αν καθοριστεί το τελικό καθεστώς του Κοσόβου η δύναμη της ΚFOR θα παραμείνει μετά τον καθορισμό αυτό για τη διατήρηση της ασφάλειας στην περιοχή<sup>85</sup>.

## **Συμπέρασμα**

Μέχρι τον Οκτώβριο του 1999 τα ΗΕ δεν είχαν καμία ευκαιρία για την ουσιαστική ανάλυση και συστηματοποίηση των δραστηριοτήτων τους στην ανοικοδόμηση των κρατών. Η εμπειρία των ΗΕ από την παρόμοια περίπτωση του Κοσόβου ήταν περιορισμένη το 1999 αλλά επρόκειτο επίσης και για μία περίπτωση με αρκετές διαφορές σε σχέση με το Τιμόρ.

---

<sup>84</sup> «The wheels grind on» The Economist 6 Οκτωβρίου 2006

<sup>85</sup> [www.wikipedia.com](http://www.wikipedia.com)

Βασική διαφορά αποτελούσε η οικονομική αλλά και από πλευράς ανθρωπίνου δυναμικού στήριξη της KFOR από την Ευρωπαϊκή Ένωση και τον ΟΑΣΑ. Μία τέτοια στήριξη διασφαλίζει την συνέχεια στη στήριξη της ανοικοδόμησης ενός κράτους, απαραίτητη για τη διασφάλιση βιώσιμων αποτελεσμάτων. Αυτή η στήριξη απουσίαζε στο Α.Τιμόρ. Είτε γιατί το διεθνές ενδιαφέρον ήταν στραμμένο στο Κόσοβο είτε διότι καμία μεγάλη δύναμη (πλην της Αυστραλίας) δεν ήταν σε θέση να δαπανήσει τα χρηματικά ποσά που απαιτούνται για τη συντήρηση τέτοιων δυνάμεων σε ένα τόσο απομακρυσμένο γεωγραφικά χώρο.

Η συνήθης κριτική εις βάρος της UNTAET είναι ότι βασίστηκε υπερβολικά στην εμπειρία της UNMIK. Όπως το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για τη Ρουάντα είχε ως πρότυπο αυτό της πρώην Γιουγκοσλαβίας, η UNTAET έκανε τον σχεδιασμό της βασισμένη στις θεσμικές γνώσεις του προσωπικού της UNMIK. Ο ειδικός απεσταλμένος του ΓΓ των ΗΕ στο Α.Τιμόρ Sergio Vieira de Mello, ήταν επικεφαλής της UNMIK και έφερε μαζί του το βασικό προσωπικό που είχε και στην UNMIK.

Αυτή η κριτική εις βάρος της UNTAET είναι ίσως λίγο άδικη, διότι η μοναδική εμπειρία των ΗΕ σε παρόμοια περίπτωση δε θα μπορούσε να παραβλεφθεί. Παρόλα αυτά το γεγονός ότι το Κόσοβο, όπου είχαμε μία βαθειά πολωμένη κοινωνία η οποία αντιμετώπιζε συνεχώς την απειλή του ενδεχόμενου ξεσπάσματος βίας, έμοιαζε εκ πρώτης άποψης πολύ με την περίπτωση του Α.Τιμόρ. Στο Κόσοβο η αποτυχία της αποστολής να περιορίσει και να εξουδετερώσει τη δράση του Στρατού για την Απελευθέρωση του Κοσόβου (UCK), είχε δημιουργήσει πολλά προβλήματα. Έτσι αρχικά και στο Α.Τιμόρ αποφασίστηκε ότι η εντολή της αποστολής πρέπει να διέπεται από την επιτακτική ανάγκη για ουδετερότητα και συγκέντρωση της εξουσίας προς αποφυγή περιστατικών όπως αυτό του UCK.

Το πρόβλημα όμως ήταν ότι η εντολή της UNTAET απέδειξε έλλειμμα προσαρμοστικότητας σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο

περιβάλλον. Διαπιστώθηκε επί τόπου ότι τα ξεσπάσματα βίας στο Α.Τιμόρ προέρχονταν από την πολιτοφυλακή η οποία υποστηρίζονταν και καθοδηγούταν από τον Ινδονησιακό στρατό. Το αποτέλεσμα ήταν το ότι όταν έφτασε η INTERFET στην περιοχή, τα περισσότερα μέλη της πολιτοφυλακής την είχαν εγκαταλείψει.

Έτσι ενώ η UNTAET δημιουργήθηκε κυρίως ως ειρηνευτική επιχείρηση, οι ανάγκες για ασφάλεια όταν αυτή έφτασε είχαν σχεδόν εκμηδενιστεί και είχαν προκύψει έντονες ανάγκες για πολιτική και οικονομική ανάπτυξη προκειμένου να προετοιμαστεί η χώρα για την ανεξαρτησία.

### **3.Η Εντολή της UNTAET**

Σύμφωνα με την απόφαση 1272 (1999) της 25ης Οκτωβρίου 1999 του Συμβουλίου Ασφαλείας :

Η UNTAET έχει τη **γενική ευθύνη της διοίκησης** του Α.Τιμόρ και είναι εξουσιοδοτημένη να ασκεί κάθε νομοθετική και εκτελεστική εξουσία, συμπεριλαμβανομένης και της **οργάνωσης της δικαιοσύνης**.

Το έργο της UNTAET σύμφωνα με την εντολή του ΣΑ συστήθηκε προκειμένου να:

- Να παρέχει ασφάλεια και να διαφυλάττει τον Νόμο και την τάξη σε όλη την επικράτεια του Α.Τιμόρ.
- Να ιδρύσει μια αποτελεσματική διοίκηση.
- Να βοηθήσει στη δημιουργία δημόσιων και κοινωνικών υπηρεσιών
- Να εξασφαλίσει τον συντονισμό και τη διανομή της ανθρωπιστικής βοήθειας, βοήθειας επανεγκατάστασης και ανάπτυξης.
- Να ενισχύσει τη δυναμική αυτοδιακυβέρνησης.
- Να βοηθήσει στη δημιουργία συνθηκών για την αειφόρο ανάπτυξη.

## 4. Το Έργο της UNTAET

### 4.1 Η Πολιτική της Διαβούλευσης με το Λαό του Τιμόρ

Σύμφωνα με την απόφαση 1272/1999 του ΣΑ, η UNTAET εκτός των άλλων όφειλε προκειμένου να παραδώσει τελικά στο λαό του Τιμόρ τον διοικητικό έλεγχο της χώρας του να «*διαβουλεύεται και να συνεργάζεται στενά με το λαό του Α.Τιμόρ*»<sup>86</sup>. Ταυτοχρόνως, όμως συγκέντρωνε, εξαιτίας του αρνητικού προηγούμενου του Κοσόβου, όλη την νομοθετική και εκτελεστική εξουσία, συμπεριλαμβανομένης και της διαχείρισης της δικαιοσύνης στα χέρια της UNTAET και του ειδικού απεσταλμένου των ΗΕ/ Προσωρινού Διοικητή, προικοδοτώντας τη διοίκηση του Α.Τιμόρ με όλο το γραφειοκρατικό βάρος που φέρουν τα ΗΕ.

Πανάκεια για τις επιλογές της UNTAET αποτελούσε ο ισχυρισμός ότι το Α.Τιμόρ στα τέλη του 1999 ένα πολιτικό και οικονομικό κενό. Από οικονομικής άποψης αυτό ήταν κατά ένα μεγάλο ποσοστό αληθές. Πολύ πριν το δημοψήφισμα, το Α.Τιμόρ ήταν ένα από τα πιο φτωχά τμήματα της Ινδονησίας, μετά το δημοψήφισμα, η οικονομία της περιοχής απλά έπαψε να λειτουργεί. Το 2001 η ανεργία άγγιζε το 80% και η οικονομική δραστηριότητα της χώρας ήταν παρασιτική βασιζόμενη στην προσωρινή αγορά για τη διατροφή και διασκέδαση μη μόνιμων κατοίκων<sup>87</sup>. Πολιτικά εν τούτοις η κατάσταση ήταν αρκετά πολύπλοκη.

Σαφέστατα το Α.Τιμόρ δεν αποτελούσε την τυπική μορφή πολιτικής ζωής. Το 2001 καθώς η χώρα προετοιμαζόταν για τις πρώτες της εκλογές, οι απλοί Τιμοριανοί πολίτες εξέφραζαν αμφιβολίες για την ανάγκη ύπαρξης πολιτικών κομμάτων<sup>88</sup>. Αυτή η αμφιβολία οφειλόταν στο γεγονός ότι οι διαιρέσεις του Fretelin και του UDT το 1974-1975 έγιναν αντικείμενο εκμετάλλευσης από την Ινδονησία και διευκόλυναν την εισβολή και την προσάρτηση του

<sup>86</sup> SC resolution 1272/1999: "...to consult and cooperate closely with the East Timorese people..."

<sup>87</sup> [www.worldbank.org](http://www.worldbank.org)

<sup>88</sup> Βλ.σημ.75

Α.Τιμόρ. Ενδεικτικά, ο Χανανα Gusmao πολύ πριν τις εκλογές θεωρούταν ότι θα είναι ο πρώτος πρόεδρος της χώρας, χωρίς αυτός τυπικά να ανήκει σε κανένα κόμμα, ήταν πρόεδρος του Εθνικού Συμβουλίου της Τιμοριανής Αντίστασης (CNRT), του οργανισμού ομπρέλα των ομάδων αντίστασης κατά της Ινδονησιακής κατοχής. Ο Χανανα Gusmao είχε επανειλημμένα τονίσει ότι ο οργανισμός αυτός δεν είναι πολιτικό κόμμα και ότι δεν θα λάβει μέρος στις εκλογές.

Το καθεστώς του CNRT είναι ιδιαίτερα σημαντικό γιατί μέσω αυτού η UNTAET προσπάθησε να φέρει εις πέρας την εντολή της σχετικά με τη διαβούλευση με το λαό του Α.Τιμόρ. Σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα μετά την ανάπτυξη της UNTAET στο Α.Τιμόρ το CNRT θεωρήθηκε ότι αντιπροσώπευε το λαό του Τιμόρ, δίνοντας έτσι στην ηγεσία του μία πολύ μεγάλη πολιτική δύναμη και ώθηση, εις βάρος άλλων τμημάτων του πληθυσμού (π.χ. το 21.5% το οποίο ψήφισε υπέρ της αυτονομίας τον Αύγουστο του 1999). Η αμφισβητούμενη αντιπροσωπευτικότητα του CNRT αντανακλάται και στην απόφασή του τον Αύγουστο του 2000 να υιοθετήσει τα Πορτογαλικά ως την επίσημη γλώσσα του Α.Τιμόρ, τη στιγμή που αυτή ομιλούταν από λιγότερο από το 10% του πληθυσμού και στην ουσία από κανέναν κάτω των 30 ετών. Το ζήτημα έγινε ακόμα πιο πολύπλοκο όταν τον Αύγουστο του 2000 το Fretelin αποχώρησε από το CNRT.

Το αποτέλεσμα της άποψης ότι ο Τιμοριανός λαός είχε έλλειμμα πολιτικής παιδείας ήταν ότι πολλά μέλη της UNTAET και οι 70 ΜΚΟ που δραστηριοποιούνταν στο Τιμόρ, αντιμετώπιζαν το σύστημα ως *tabula rasa*. Αρχικά επίσης προτάθηκε από την UNTAET ένα πρόγραμμα πολιτικής εκπαίδευσης (*civil education initiative*), το οποίο όμως τότε απορρίφθηκε, διότι θεωρήθηκε ότι οι προβλεπόμενοι μισθοί των υπαλλήλων της UNTAET. Σήμερα λειτουργεί στο Τιμόρ-Λέστε ένα τέτοιο πρόγραμμα.

#### 4.1.1 Η Επιλογή της Επίσης Γλώσσας του Τιμόρ-Λέστε

Το άρθρο 13 του Συντάγματος του Α.Τιμόρ<sup>89</sup> έχει ως εξής:

##### **«Επίσημες Γλώσσες και Εθνικές Γλώσσες**

- 1. Τα Τέτουμ και τα Πορτογαλικά θα είναι οι επίσημες γλώσσες της Δημοκρατίας του Ανατολικού Τιμόρ.*
- 2. Τα Τέτουμ και οι άλλες εθνικές γλώσσες θα έχουν αξία και θα καλλιεργούνται από το Κράτος».*

Η επιλογή της επίσημης γλώσσας του Τιμόρ- Λέστε καθώς και ο ορισμός της υπηκοότητας και οι τίτλοι ιδιοκτησίας ήταν τα ζητήματα τα οποία η UNTAET ανέθεσε στη νόμιμα εκλεγμένη κυβέρνηση του Τιμόρ. Η επιλογή όμως της γλώσσας είχε κατά κάποιο τρόπο προκαθοριστεί από την απόφαση του CNRT στο Εθνικό Συνέδριο του Αυγούστου του 2000, στο οποίο είχε αποφασιστεί ότι η επίσημη γλώσσα του Α.Τιμόρ θα είναι τα Πορτογαλικά και τα Τέτουμ θα είναι η εθνική γλώσσα, η οποία θα καλλιεργηθεί μέσα σε 5-10 χρόνια ως δεύτερη επιλογή της επίσημης γλώσσας. Ειδικά οι νέοι κάτω των 30 Τιμοριανοί ήταν τελείως αντίθετοι με αυτή την επιλογή διότι μέσα σε μία 25χρονη κατοχή από την Ινδονησία κανείς τους δεν μιλούσε Πορτογαλικά.

Τα υψηλά στελέχη του Τιμοριανού αγώνα, ιδίως ο Jose Ramos-Horta, υποστήριζαν σθεναρά την Πορτογαλική. Ο λόγος είναι προφανής: η ανησυχία τους για την ταυτότητα του Α.Τιμόρ, μίας γεωγραφικά περίπλοκης περιοχής, της οποίας ο μόνος συνδεδειγμένος κρίκος ήταν η ιστορία της Πορτογαλικής αποικιοκρατίας ενάντια στην Ολλανδική. Κατά τον Ramos-Horta,

---

<sup>89</sup> <http://www.etan.org> BD: Constitutional Process :

##### **Section 13**

##### **(Official languages and national languages)**

1. Tetum and Portuguese shall be the official languages in the Democratic Republic of East Timor.
2. Tetum and the other national languages should be valued and developed by the State.

αν λείπει η Πορτογαλική γλώσσα και θρησκεία το κράτος του Α.Τιμόρ θα πάψει να υφίσταται.<sup>90</sup> Άλλοι λόγοι την επιλογή αυτή ήταν η πρόθεση των ηγετών του Τιμόρ για την ανάπτυξη καλών σχέσεων με την Πορτογαλία και τη Βραζιλία, και η σχέση ειδικά της Πορτογαλίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση, σε αντιδιαστολή με τις σχέσεις της με την Ινδονησία και την Ασία γενικότερα. Επίσης τα Πορτογαλικά θεωρούνταν ότι θα συνέβαλαν στην ανάπτυξη του Α.Τιμόρ ενώ τα Μπαχάσα (Bahasa, η επίσημη Ινδονησιακή γλώσσα) θα ήταν παράγοντας οπισθοδρομικότητας. Τέλος ο πιο προφανής λόγος αυτής της επιλογής ήταν η αντίθεση στην Ινδονησιακή γλώσσα των μεγαλύτερων σε ηλικία, οι οποίοι έζησαν την Ινδονησιακή κατοχή.

Σύμφωνα με την παρατήρηση της Αποστολής Εκτιμήσεων της Παγκόσμιας Τράπεζας (JAM-World Bank Joint Assessment Mission) τον Δεκέμβριο του 1999, «η επιλογή αυτή του CNRT ήταν ένα ευαίσθητο ζήτημα. Όχι μόνο η επιλογή της γλώσσας αλλά και η ταχύτητα και η μέθοδος εισαγωγής της θα μπορούσαν εύκολα να δημιουργήσουν φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού».

Πρακτικά τα Ινδονησιακά παρέμεναν η κρατούσα γλώσσα στις επιχειρήσεις, με μικρή διαφορά από τα Τέτουμ (μία από τις 13 διαλέκτους του Α.Τιμόρ). Τα Πορτογαλικά ομιλούνταν από το 10% περίπου του πληθυσμού. Από την άλλη πλευρά, τα Αγγλικά ήταν η *de facto* γλώσσα της UNTAET, της δύναμης που προετοίμαζε την μελλοντική διοίκηση της χώρας.

## **Συμπέρασμα**

Η γλώσσα (μαζί με τη θρησκεία<sup>91,92</sup>) ενός λαού αποτελεί ένα από συστατικά στοιχεία της ταυτότητάς του. Η ελεύθερη και

---

<sup>90</sup> Από την συνέντευξη του Jose Ramos-Horta στον Simon Chesterman “East Timor in Transition: From Conflict Prevention to State-Building” working papers- International Peace Academy May 2001

<sup>91</sup> Το νεοσυσταθέν κράτος του Α.Τιμόρ δεν είχε σύμφωνα με το άρθρο 12 επίσημη θρησκεία:

### **Section 12**

#### **(Relationship between the State and religious denominations)**

1. There shall be no official religion of the State.
2. The State shall respect the different religious denominations, which are free in their organisation and in the exercise of their own activities, to take place in due observance of the Constitution and the law.
3. The State shall promote the cooperation with the different religious denominations that contribute to the well-being of the people of East Timor.

απρόσκοπτη επιλογή της επίσημης γλώσσας ενός κράτους από το λαό του ή τους νόμιμα εκλεγμένους αντιπροσώπους του, αποτελεί ουσιαστικό στοιχείο της άσκησης του δικαιώματός του στην εσωτερική αυτοδιάθεση.

Η εύνοια που έδειξε η UNTAET προς το CNRT, ταυτόχρονα με την πεποίθηση ότι αυτό αντιπροσωπεύει το λαό του Τιμόρ, δημιούργησε ένα προηγούμενο στην μετέπειτα συσταθείσα Συνταγματική Συνέλευση, η οποία υιοθέτησε τη θέση του στο θέμα της γλώσσας παραβιάζοντας έτσι το δικαίωμα του λαού του Τιμόρ στην εσωτερική του αυτοδιάθεση.

#### **4.1.2 Το Εθνικό Συμβουλευτικό Σώμα (NCC-National Consultative Council)**

Η απόφαση 1272/1999 του ΣΑ δεν προσδιόριζε σε τι συνίσταται η «διαβούλευση και η στενή συνεργασία με τον λαό του Α.Τιμόρ», αφήνοντας στην UNTAET ένα μεγάλο εύρος στην ερμηνεία της εντολής της.

Η αρχική τοποθέτηση της UNTAET ήταν η δημιουργία ενός μη εκλεγμένου εθνικού συμβουλευτικού σώματος αποτελούμενου από αντιπροσώπους της και αντιπροσώπους των τοπικών πολιτικών σχημάτων. Το Δεκέμβρη του 1999 δημιουργήθηκε το 15μελές Εθνικό Συμβουλευτικό Σώμα (NCC-National Consultative Council) η σύνθεση του οποίου είχε ως εξής:

- 7 εκπρόσωποι του CNRT (ένας από την κάθε ομάδα που το δημιούργησαν)

---

4. The religious denominations have the right to possess and to acquire assets for the achievement of their objectives.

<sup>92</sup> Στο άρθρο 45 του Συντάγματος του Α.Τιμόρ διακηρύσσεται το δικαίωμα στην ανεξίτηρησκία:

#### **Section 45**

##### **(Freedom of conscience, religion and worship)**

1. Every person is guaranteed the freedom of conscience, religion and worship and the religious denominations are separated from the State.
2. No one shall be persecuted or discriminated against on the basis of his or her religious convictions.
3. The right to be a conscientious objector shall be guaranteed in accordance with the law.
4. Freedom to teach any religion in the framework of the respective religious denomination is guaranteed.



- 3 αντιπρόσωποι των πολιτικών κομμάτων που ψήφισαν κατά της ανεξαρτησίας ( BRTT, PNT, FPDK- δεν συμμετείχε τελικά)
- 1 αντιπρόσωπος της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας του Α.Τιμόρ)
- Ο ειδικός απεσταλμένος του ΓΓ των ΗΕ και 3 άλλα μέλη της UNTAET.

Το NCC ήταν ένα καθαρά συμβουλευτικό σώμα το οποίο στην πράξη υιοθετούσε όλες της αποφάσεις της UNTAET. Έτσι καθώς σταθεροποιούταν η κατάσταση στο Τιμόρ, υπήρχαν εκκλήσεις για μεγαλύτερη και ευρύτερη συμμετοχή στην πολιτική ζωή.

Στις 5 Απριλίου του 2000, ο ειδικός απεσταλμένος του ΓΓ των ΗΕ, ανακοίνωσε το διορισμό 13 Τιμοριανών διοικητών επαρχιών. Αυτές οι 13 διοικητικές επαρχίες θα δημιουργούσαν με τη σειρά τους επιμέρους συμβουλευτικά σώματα, στα οποία θα συμμετείχαν εκπρόσωποι των πολιτικών κομμάτων, της Εκκλησίας και των οργανώσεων για τη γυναίκα και τους νέους. Κατά τις δηλώσεις του , ο ειδικός απεσταλμένος του ΓΓ των ΗΕ, με αυτόν τον τρόπο θα ήταν δυνατή η συμμετοχή των νέων και των ΜΚΟ στο Εθνικό Συμβουλευτικό Σώμα.

Οι επικρίσεις όμως κατά της UNTAET συνεχίζονταν και οι διοικητές των επαρχιών δυσανασχετούσαν για τον αποκλεισμό τους από τη λήψη πολιτικών αποφάσεων. Οι διοικητές ισχυρίζονταν ότι ο ρόλος του ήταν καθαρά «διακοσμητικός» και επέτεινε το πρόβλημα διότι δεν υπήρχε μηχανισμός συμμετοχής τους στη λήψη αποφάσεων. Χαρακτηριστικά ο επικεφαλής των διοικητών των επαρχιών Jarat Chopra, παραιτήθηκε του αξιώματός του σε ένδειξη διαφωνίας με την πολιτική της UNTAET για τη διαβούλευση με το λαό<sup>93</sup>.

---

<sup>93</sup> Σχετικά Jarat Chopra “The UN’s Kingdom of East Timor” Survival 42:3 (2000), Jarat Chopra “Building State Failure in East Timor” Development and Change 33(5) 979-1000 (2002), Jarat Chopra and Tanja Hohe “Draft Participatory Intervantion” στο [www.worldbank.org](http://www.worldbank.org)

Αργότερα ο ειδικός απεσταλμένος του ΓΓ των ΗΕ στο Α.Τιμόρ παραδέχτηκε στο Εθνικό Συνέδριο του CNRT ότι υπήρχε ανάγκη για μεγαλύτερο εκσυγχρονισμό:

*«Η UNTAET διαβουλευτήκε (με το λαό του Τιμόρ) σε μεγάλα πολιτικά ζητήματα, αλλά στο τέλος διατήρησε όλη την ευθύνη για το σχεδιασμό και την εφαρμογή της πολιτικής της στα χέρια της. Επιπλέον το NCC κατηγορήθηκε ότι δεν αντιπροσώπευε επαρκώς την κοινωνία του Α.Τιμόρ, και ότι δεν υπήρχε διαφάνεια στις αποφάσεις του. Η αντιμετώπιση ίδιων δυσκολιών στην λειτουργία της αποστολής αυτής δε μας επέτρεπε τη συμμετοχή των Τιμοριανών στο βαθμό που εκείνοι το επιθυμούσαν.»*

#### **4.1.3 Το Εθνικό Συμβούλιο (NC)**

Το Μάιο του 2000 ο ειδικός απεσταλμένος του ΓΓ των ΗΕ παρουσίασε δύο νέες προτάσεις στους Τιμοριανούς ηγέτες. Η πρώτη επρόκειτο για ένα τεχνοκρατικό μοντέλο, στο οποίο η διοίκηση θα επανδρωνόταν πλήρως από ανατολικοτιμοριανούς, έτσι ώστε κατά τη διακήρυξη της ανεξαρτησίας η δημόσια διοίκηση θα ήταν στις θέσεις της στο νέο κράτος. Η δεύτερη πρόταση ήταν ένα πολιτικό μοντέλο διακυβέρνησης. Οι ανατολικοτιμοριανοί θα μοιράζονταν την ευθύνη της διακυβέρνησης με την UNTAET και θα διαχειρίζονταν διάφορα χαρτοφυλάκια στην προσωρινή κυβέρνηση. Αυτή η πρόταση χαρακτηρίστηκε ως ευλογία από τον ειδικό απεσταλμένο διότι έτσι θα μοιραζόταν το βάρος των επικριτικών σχολίων κατά της UNTAET.

Το δεύτερο μοντέλο επελέγη και η UNTAET με κανονισμό της δημιούργησε στις 14 Ιουλίου του 2000 το Εθνικό Συμβούλιο

(NC-National Council). Το πιο σημαντικό ήταν ότι πρόεδρος του Εθνικού Συμβουλίου δεν ήταν ο Μεταβατικός Διοικητής (της UNTAET) του Α.Τιμόρ και τα μέλη του (αν και όλα διορισμένα από τον Μεταβατικό Διοικητή του Α.Τιμορ) ήταν όλα ανατολικοτιμοριανοί. Η 33μελής σύνθεση του Συμβουλίου είχε ως εξής:

- 7 εκπρόσωποι του CNRT
- 3 εκπρόσωποι πολιτικών κομμάτων που δεν συμμετείχαν στο CNRT
- 1 εκπρόσωπος από :
  - τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία στο Α.Τιμόρ
  - τις Προτεσταντικές αιρέσεις του Α.Τιμόρ
  - της Μουσουλμανικής Κοινότητας στο Α.Τιμόρ
  - των οργανώσεων για τη γυναίκα στο Α.Τιμόρ
  - των μαθητικών/νεανικών οργανώσεων Α.Τιμόρ
  - του forum των τιμοριανών ΜΚΟ στο Α.Τιμόρ
  - των επαγγελματικών οργανώσεων στο Α.Τιμόρ
  - της αγροτικής κοινότητας στο Α.Τιμόρ
  - της επιχειρηματικής κοινότητας στο Α.Τιμόρ
  - των εργατικών ενώσεων στο Α.Τιμόρ
  - κάθε μίας από τις 13 επαρχίες του Α.Τιμόρ.
  
  -

#### **4.1.4 Το Υπουργικό Συμβούλιο της Μεταβατικής Κυβέρνησης του Α.Τιμόρ (Cabinet of the Transitional Government in East Timor)**

Την ίδια ημέρα με το Εθνικό Συμβούλιο δημιουργήθηκε και το Υπουργικό Συμβούλιο της Μεταβατικής Κυβέρνησης του Α.Τιμόρ (Cabinet of the Transitional Government in East Timor). Αρχικά το Υπουργικό Συμβούλιο αποτελούταν από Υπουργούς 8 Υπουργείων, 4 καλύφθηκαν από ανατολικοτιμοριανούς (Διοίκησης, Ανάπτυξης, Οικονομικών, και Κοινωνικών Ζητημάτων) και 4 από διεθνές προσωπικό (Αστυνομίας και Υπηρεσιών

Επείγοντων Καταστάσεων, Πολιτικών ζητημάτων, Δικαιοσύνης και Οικονομίας).

Τον Οκτώβρη του 2000 το Εθνικό Συμβούλιο NC επεκτάθηκε σε 36 μέλη και ο Jose Ramos-Horta ορκίστηκε ως μέλος του Υπουργικού Συμβουλίου στον Υπουργείο Εξωτερικών.

Εν τούτοις, η επιλογή των μελών του υπουργικού συμβουλίου συνέχιζε να αντανακλά τον σύνδεσμο της UNTAET με το CNRT και με τον Gusmao ειδικότερα. Τα 4 τιμοριανά μέλη του είχαν επιλεγεί ειδικά από τον Gusmao αντανακλώντας μία κομματική πίστη με ρίζες από το 1975, παρά το πραγματικό συμφέρον του λαού του Τιμόρ το έτος 2000. Δύο μέλη του διευρυμένου συμβουλίου ήταν από τους κόλπους του Fretelin, ένα από το UDT και ένα από την Καθολική Εκκλησία.

Το Δεκέμβρη του 2000 τα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου απειλούσαν ότι θα παραιτηθούν, διότι για άλλη μια φορά θεωρούσαν ότι αποτελούσαν «καρικατούρες υπουργών στην κυβέρνηση της μπανανίας». Η πραγματικότητα δεν απείχε πολύ από τις δηλώσεις των υπουργών, το Εθνικό Συμβούλιο πρακτικά συχνά δεν είχε πραγματική εξουσία στη λήψη αποφάσεων.

#### **4.1.5 Η Εναλλακτική του «Διπλού Πόστου» (Dual Desk)**

Μία πιθανή εναλλακτική στο σύστημα της συνδιοίκησης που ακολουθήθηκε στο Α.Τιμόρ είναι το μοντέλο του Διπλού πόστου. Κατά το μοντέλο αυτό υψηλές διοικητικές θέσεις καλύπτονται ταυτοχρόνως από δύο αξιωματούχους ένα τοπικό και ένα διεθνή.

Αυτό το μοντέλο ακολουθήθηκε στην προσωρινή κυβέρνηση του Κοσόβου<sup>94</sup> (JIAS). Κάθε προσωρινό διοικητικό τμήμα της JIAS είχε δύο επικεφαλής, ένα υψηλό στέλεχος της UNMIK και ένα Κοσοβάρο διορισμένο από ένα πολιτικό κόμμα (οι θέσεις ήταν μοιρασμένες ανάμεσα στα πολιτικά κόμματα).

Παρόμοιο μοντέλο υιοθετήθηκε στη διοίκηση των 13 επαρχιών του Τιμόρ με παράλληλη διοίκηση από τα μέλη της UNTAET και τους τιμοριανούς, οι οποίοι αρχικά εκπαιδεύονταν

---

<sup>94</sup> Joint Interim Administrative Structure (JIAS)

πλάι στο διεθνές προσωπικό το οποίο εν τέλει παρέδωσε τη θέση του σε αυτούς. Η UNTAET όπως είναι φυσικό στα πρώτα στάδια του προγράμματος αντιμετώπισε μεγάλες δυσκολίες στην εφαρμογή του και δέχτηκε κριτική για την εισαγωγή μεγάλου αριθμού ανεκπαίδευτου και αδιάφορου προσωπικού. Η έμφαση που δόθηκε στην πολυμορφία και την προσέγγιση του ντόπιου πληθυσμού λειτούργησε εις βάρος της ουσίας, στη γνώση των τοπικών πραγμάτων και αποκάλυψε μεγάλο έλλειμμα γλωσσικών ικανοτήτων. Το αποτέλεσμα ήταν να μην υπάρχει επικοινωνία του προσωπικού των ΗΕ με την τοπική αυτοδιοίκηση παρά μόνο με ελάχιστα υψηλά ιστάμενα πρόσωπα.

Ανάλογη πολιτική ακολουθήθηκε και στον τομέα της δικαιοσύνης, όπου με μία διαδικασία γρήγορης εκπαίδευσης έγινε ο διορισμός δικαστών και δικαστικού προσωπικού, παρόλο που στη χώρα υπήρχαν μόνο 60 πτυχιούχοι ανατολικοτιμοριανοί νομικοί!

#### **4.1.6 Η Προσωρινή Διοίκηση του Ανατολικού Τιμόρ (ΕΤΤΑ)<sup>95</sup>**

Λίγες μέρες μετά τη δημιουργία του Εθνικού Συμβουλίου (NC) η UNTAET ανακοίνωσε ότι η Προσωρινή Διοίκηση του Ανατολικού Τιμόρ –ΕΤΤΑ –την αντικατέστησε στο κομμάτι της διακυβέρνησης και της δημόσιας διοίκησης και από την στιγμή εκείνη και μετά η ΕΤΤΑ θα αποκαλούνταν «κυβέρνηση».<sup>96</sup> Ο στόχος ήταν η UNTAET να καταλήξει επικουρική δύναμη της ΕΤΤΑ. Αυτό βεβαίως θα μπορούσε να γίνει μόνο αν ο ειδικός απεσταλμένος του ΓΓ των ΗΕ έπαυε να έχει την απόλυτη εξουσία στα χέρια του. Παρόλα αυτά ήταν μία σημαντική εξέλιξη σε λιγότερο από ένα χρόνο από την ανάπτυξη της UNTAET.

### **Συμπέρασμα**

Με το πλεονέκτημα που προσφέρει η εκ των υστέρων επισκόπηση της τακτικής της UNTAET αναφορικά με το χειρισμό

---

<sup>95</sup> East Timorese Transitional Administration -ETTA

<sup>96</sup> Η UNTAET είχε δημιουργηθεί με τρεις πυλώνες: διακυβέρνηση και δημόσια διοίκηση, ανθρωπιστική βοήθεια και επείγουσα επαναστέγηση και στρατιωτικός πυλώνας.

θεμάτων που άπτονται της εσωτερικής αυτοδιάθεσης του λαού του Α.Τιμόρ στη δημόσια διοίκηση και της εκτέλεσης της εντολής της από το ΣΑ, μπορούμε να συνάγουμε τα παρακάτω συμπεράσματα.

Οι πρώτες προσπάθειες της UNTAET να εκπληρώσει το καθήκον της «διαβούλευσης και στενής συνεργασίας με το λαό του Α.Τιμόρ» ήταν πλήρως αποτυχημένες και καλώς κατακρίθηκαν από το λαό. Ο διορισμός μελών του Εθνικού Συμβουλευτικού Σώματος, ο συμβουλευτικός χαρακτήρας αυτού, αλλά και η ίδια η σύνθεσή του αποτελούν παράδειγμα παταγώδους αποτυχίας ανοικοδόμησης δημοκρατικών θεσμών. Η συμμετοχή του λαού σε μία τέτοια διαδικασία δεν είναι δυνατόν να γίνεται με διορισμό και όχι με εκλογή από όλα τα λαϊκά στρώματα και τις κοινωνικές ομάδες. Στη συγκεκριμένη περίπτωση μπορούμε να διαπιστώσουμε παραβίαση ενός από τα θεμελιώδη δικαιώματα του λαού του Τιμόρ, αυτό του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι και κατ' επέκταση και παραβίαση του δικαιώματος του στην εσωτερική του αυτοδιάθεση και ειδικά τα στοιχεία αυτής που αναφέρονται στην ελεύθερη επιλογή του πολιτεύματος και την ελεύθερη ανάπτυξη της οικονομικής κοινωνικής και πολιτιστικής του δραστηριότητας.

Η ανάπτυξη των κυβερνητικών δομών και η λήψη των αποφάσεων από την UNTEAT χωρίς τη συμμετοχή του τοπικού πληθυσμού εξανάγκασαν την UNTAET σύντομα να αναθεωρήσει την πολιτική της και να δημιουργήσει το Εθνικό Συμβούλιο (NC). Σε αντίθεση με το Εθνικό Συμβουλευτικό Σώμα (NCC), το οποίο απλά ενέκρινε τα σχέδια αποφάσεων της UNTAET, το Εθνικό Συμβούλιο είχε την εξουσία να δημιουργεί, να προτείνει και να τροποποιεί σχέδια αποφάσεων, να τροποποιεί αποφάσεις και να καλεί μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου ενώπιόν του και να ασκεί έλεγχο στο έργο τους.

Το Εθνικό Συμβούλιο ήταν ένα αξιόλογο βήμα στη διαδικασία διαβούλευσης της UNTAET με το λαό του Τιμόρ. Παρ' όλα όμως τα θετικά του στοιχεία ως θεσμός, δεν έπαυε να είναι ένα σώμα μίας διορισμένης ελίτ ηγετών από την εποχή της αντίστασης και όχι ένα σώμα αντιπροσώπων εκλεγμένων από

όλες τις κοινωνικές ομάδες. Έτσι και με αυτή της την προσπάθεια η UNTAET απέτυχε να συνεργαστεί στενά με το σύνολο του λαού του Τιμόρ (ή τουλάχιστον με τους νόμιμα εκλεγμένους αντιπροσώπους του) και παραβίασε το δικαίωμά του στην εσωτερική του αυτοδιάθεση.

## 5. Το ζήτημα της εκμετάλλευσης της αβύσσου του Τιμόρ (Timor Gap).<sup>97</sup>

Το κοινό άρθρο 1(2) του Διεθνούς Συμφώνου για τα Κοινωνικά και Πολιτικά Δικαιώματα και του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα καθώς και το ψήφισμα 1514 της Γενικής Συνέλευσης των ΗΕ, αναφέρουν ότι κάθε λαός αναφορικά με το δικαίωμά του στην αυτοδιάθεση έχει δικαίωμα να «διαθέτει ελεύθερα τους φυσικούς του πόρους και τις πλουτοπαραγωγικές του πηγές».<sup>98</sup>



Ένας τομέας στον οποίο η ηγεσία του λαού του Τιμόρ πάντα επικροτούσε την προεξέχουσα θέση της UNTAET είναι αυτός των διαπραγματεύσεων με την Αυστραλία για την περιοχή της αβύσσου του Τιμόρ<sup>99</sup>. Η Συνθήκη του 1989 μεταξύ Αυστραλίας και Ινδονησίας δεν αναγνωρίστηκε ποτέ από την UNTAET καθώς προϋπόκειται την αναγνώριση της νομιμότητας της Ινδονησιακής προσάρτησης του Τιμόρ..

<sup>97</sup> The Ia'o Hamutuk Bulletin Mai 2006, April 2006

<sup>98</sup> Common Article 1(2) of the *International Covenant on Civil and Political Rights* [ICCPR] and Article 1(2) of the *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights* [ICESC], ΓΣ Ψήφισμα 1514 (XV), 14 Δεκεμβρίου 1960, παρ 2.

<sup>99</sup> Η περιοχή αυτή έχει ένα ιδιόμορφο σχήμα που μοιάζει με καλάθι. Βλπ. Χάρτες στο παράρτημα

Αυτές οι διαπραγματεύσεις είναι το πιο σημαντικό οικονομικό κληροδότημα που άφησε η UNTAET στο Α.Τιμόρ. Το 2005 η Ζώνη εκμετάλλευσης της αβύσσου του Τιμόρ είχε έσοδα 100.000.000 \$ το χρόνο, περίπου το διπλάσιο του ετήσιου προϋπολογισμού της ΕΤΤΑ. Η θέση της UNTAET κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων ήταν ότι το Α.Τιμόρ δικαιούται όλα τα κέρδη από την εκμετάλλευση της περιοχής ή τουλάχιστον ένα πολύ μεγάλο ποσοστό του, διότι η περιοχή αυτή είναι σύμφωνα με το Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας χωρικά ύδατα του Α.Τιμόρ. Ειδικότερα, τον Δεκέμβρη του 2000 η UNTAET πρότεινε μοίρασμα των κερδών με την Αυστραλία κατά ποσοστό 90:10. Η αυστραλιανή κυβέρνηση Howard πίεζε για ποσοστό 60:40.

Το 2001 η Αυστραλία και η UNTAET υπογράφουν Μνημόνιο Συνεργασίας για τον Διακανονισμό της Θαλάσσιας Περιοχής<sup>100</sup> του Τιμόρ<sup>101</sup>(MOU). Για την ασφάλεια των συναλλαγών, συνήφθη αυτή προσωρινή συμφωνία (μη δεσμευτική για τη μελλοντική κυβέρνηση του Α.Τιμόρ) που προέβλεπε όλα τα εμπλεκόμενα μέρη θα συνέχιζαν να εφαρμόζουν τους όρους της συνθήκης μέχρι την ανεξαρτησία του Τιμόρ (20 Μαΐου 2002), όταν ήταν η νέα συμφωνία έτοιμη για υπογραφή.

Στις 25 Μάρτιο του 2002, δύο μήνες πριν τη διακήρυξη της ανεξαρτησίας του Τιμόρ-Λέστε, η Αυστραλία με δήλωσή της<sup>102</sup> διατύπωσε επιφύλαξη για την αποδοχή από πλευράς της της προαιρετικής ρήτρας υποχρεωτικής δικαιοδοσίας του ΔΔ (αρ.36,2 Κατ.ΔΔ) και του αρ.298 (1 α) της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας, με την οποία ουσιαστικά απέκλεισε τη δικαιοδοσία του ΔΔ (ICJ) και του Διεθνούς Δικαστηρίου για το Δίκαιο της Θάλασσας (ITLOS) σε ζητήματα σχετικά με τον καθορισμό των

---

<sup>100</sup> Έκτοτε γνωστή ως Joint Petroleum Development Area.(JPDA) Κοινή Περιοχή Πετρελαϊκής Ανάπτυξης

<sup>101</sup> Memorandum of Understanding of Timorr Sea Arrangement -MOU

<sup>102</sup> 32. Alexander Downer, Foreign Minister and Daryl Williams, Attorney-General, *Joint Media Release of the Australian Minister of Foreign Affairs Alexander Downer, and the Attorney-General, Daryl Williams, Changes to International Dispute Resolution*, 25March2002,<[www.foreignminister.gov.au/releases/2002/fa039j\\_02.html](http://www.foreignminister.gov.au/releases/2002/fa039j_02.html)> at 17November 2004.



θαλάσσιων ορίων και τη δικαιοδοσία του ΔΔ σχετικά με διαφορές που αφορούν την εκμετάλλευση μίας περιοχής υπό αμφισβήτηση. Η απόσυρση της Αυστραλίας όμως θα είχε ισχύ 3 μήνες μετά από την γνωστοποίησή της<sup>103</sup>, περίοδο την οποία δεν εκμεταλλεύτηκε το Α.Τιμόρ.

Έτσι η Αυστραλία απέφευγε τον νομικό καθορισμό της αμφισβητούμενης περιοχής ο οποίος θα απέβαινε, κατά πάσα πιθανότητα εις βάρος της. Παρ' όλες τις δηλώσεις του Υπουργείου Εξωτερικών της Αυστραλίας ότι η Αυστραλία προτιμά να διαπραγματεύεται τέτοια ζητήματα, η απόσυρση της Αυστραλίας από αυτό το κομμάτι της δικαιοδοσίας του ΔΔ και του ΔΔΔΘ, ήταν μία πράξη -εάν όχι εχθρική- κακής πίστης και ως τέτοια αντιμετωπίστηκε και από το Α.Τιμόρ<sup>104</sup>

Στις 20 Μαΐου του 2002 Η Συνθήκη για τη Θάλασσα του Τιμόρ (Timor Sea Treaty-TST) υπογράφηκε μεταξύ Αυστραλίας και Α.Τιμόρ στο Dili την πρωτεύουσα του Α.Τιμόρ. Η Συνθήκη περιέχει τους ίδιους όρους με το Μνημόνιο Συνεργασίας του 2001 και επιπλέον αναφέρει ότι τα έσοδα από την Κοινή Περιοχή Πετρελαϊκής Ανάπτυξης (JCPA) θα διανέμονται κατά ποσοστό 90% στο Α.Τιμόρ και κατά 10% στην Αυστραλία.

Η Συνθήκη για τη Θάλασσα του Τιμόρ αναφέρει ότι η περιοχή με τα μεγαλύτερα κοιτάσματα πετρελαίου με την ονομασία «Greater Sunrise Field» εμπίπτει κατά ποσοστό 20,1% στην κοινή ζώνη εκμετάλλευσης και κατά ποσοστό 79.9% στην αυστραλιανή ζώνη εκμετάλλευσης.

Η Συνθήκη επίσης δεν επιλύει βεβαίως το ζήτημα των ορίων των χωρικών υδάτων των δύο χωρών. Ένας από τους πρώτους νόμους της βουλής του Α.Τιμόρ ήταν ο νόμος που αφορούσε τα χωρικά ύδατα του Α.Τιμόρ, αυτά καθορίστηκαν στα 200νμ ένα εύρος το οποίο επικαλύπτει τις αυστραλιανές απαιτήσεις στην περιοχή.

---

<sup>103</sup> «Μετά την πάροδο εύλογης προθεσμίας» Βλπ. Υπόθεση Νικαράγουα κατά ΗΠΑ (αρμοδιότητα)

<sup>104</sup> "Canberra's Unfriendly Act over Gas Field Irks Timorese" The Sydney Morning Herald, 13 Απριλίου 2002.

Τον Δεκέμβριο του 2005 τελικά στον 8<sup>ο</sup> γύρο διαβουλεύσεων το Α.Τιμόρ και η Αυστραλία επέλυσαν την επί 2 χρόνια διαφορά τους για την εκμετάλλευση κοιτασμάτων πετρελαίου και φυσικού αερίου στην περιοχή, με μία συμφωνία που ορίζει ότι τα έσοδα από την εκμετάλλευση της περιοχής «Greater Sunrise Field» θα κατανέμονται μισά- μισά στις δύο χώρες. Ο καθορισμός του τελικού καθεστώτος των θαλάσσιων ορίων της περιοχής αναβλήθηκε για τα επόμενα 40 χρόνια, η αναμενόμενη διάρκεια ζωής της «Greater Sunrise Field».

## **6.Η Συνταγματική Συνέλευση**

Ένα άλλο σημαντικό κληροδότημα που άφησε η UNTAET στο Α.Τιμόρ είναι το Σύνταγμά του. Σύμφωνα με τον κανονισμό της UNTAET 2001/2 της 16<sup>ης</sup> Μαρτίου του 2001 αποφασίστηκε η δημιουργία μίας Συνταγματικής Συνέλευσης, η οποία θα είχε στη διάθεσή της 90 ημέρες για την προετοιμασία και την υιοθέτηση του Συντάγματος του Α.Τιμόρ. Η Συνταγματική αυτή Συνέλευση θα ήταν και το πρώτο Κοινοβούλιο του ανεξάρτητου Α.Τιμόρ (αρ.166 του Συντάγματος).

- Η σύνθεση της Συνέλευσης είχε ως εξής: 88 εκπρόσωποι, ένας από κάθε μία από τις 13 διοικητικές επαρχίες του Α.Τιμόρ και 75 εκπρόσωποι εκλεγμένοι από όλη τη χώρα.
- Δικαίωμα ψήφου είχαν όλα τα άτομα από 17 και πάνω τα οποία είτε :α)είναι γεννημένα στο Α.Τιμόρ, είτε β)είναι παιδιά ατόμου γεννημένου στο Α.Τιμόρ ή γ)είναι παντρεμένα με άτομα που εμπίπτουν στις περιπτώσεις α ή β.
- Μία Ανεξάρτητη Εκλογική Επιτροπή επιτηρούσε τις εκλογές, αποτελούμενη κυρίως από διεθνές προσωπικό και επικεφαλής έναν αξιωματούχο διορισμένο από τον Γενικό Γραμματέα των ΗΕ.
- Υποψηφίους για τη Συνταγματική Συνέλευση μπορούσαν να προτείνουν μόνο τα επίσημα εγγεγραμμένα πολιτικά

κόμματα. Οι εγγραφές των κομμάτων γίνονταν στην Εκλογική Επιτροπή, δηλώνοντας μεταξύ άλλων και ότι ο αρχηγός και όλα τα αξιωματικά μέλη του κόμματος θα διέμεναν συνεχόμενα στο Α.Τιμόρ για 3 μήνες πριν από τις εκλογές και ότι ήταν μόνιμοι κάτοικοι Α.Τιμόρ. Τα κόμματα θα έπρεπε να παρουσιάσουν και 500 υπογραφές ψηφοφόρων. Επίσης τα κόμματα απαγορευόταν να φέρουν σύμβολα ή όνομα που να πυροδοτούσε ενδεχομένως μίσος ή βία. Τέλος απαγορευόταν τα κόμματα να χρησιμοποιούν σύμβολα που χρησιμοποιούσε το CNRT και το FALINTIL, οι Ένοπλες Δυνάμεις για την Εθνική απελευθέρωση του Α.Τιμόρ.

- Ανεξάρτητοι υποψήφιοι μπορούσαν επίσης να θέσουν υποψηφιότητα, συγκεντρώνοντας 500 υπογραφές για εθνικοί υποψήφιοι ή 100 υπογραφές ως τοπικοί υποψήφιοι.
- Οι τοπικοί εκπρόσωποι εκλέγονταν με το σύστημα της απλής πλειοψηφίας ενώ οι εθνικοί εκπρόσωποι με το σύστημα της απλής αναλογικής.

Αρχικά υπήρχαν φόβοι ότι θα επρόκειτο για μία περίπτωση επιβαλλόμενου Συντάγματος, όπως στην περίπτωση των Fiji, όπου οι ΗΠΑ δημιούργησαν ένα Σύνταγμα στηριγμένο στη δική τους εμπειρία και αρχές, το οποίο όμως τελικά έγινε πηγή μεγάλης αστάθειας στη χώρα. Σημαντικό ήταν λοιπόν ο λαός του Α.Τιμόρ να θεωρεί το Σύνταγμα προϊόν της δικής του βούλησης και των παραδόσεών του. Αυτό άλλωστε είναι βασικό στοιχείο του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση.

Ο Gusmao με την ιδιότητά του ως πρόεδρος του CNRT δήλωνε την πρωτοχρονιά του 2001 ότι το CNRT έχει ήδη ετοιμάσει ένα σχέδιο Συντάγματος το οποίο θα επεξεργαζόταν η

Συνταγματική Συνέλευση μετά τον Αύγουστο του 2001<sup>105</sup>. Αυτή η δήλωση όπως ήταν αναμενόμενο προκάλεσε έντονες αντιδράσεις από τους ΜΚΟ ,ως άλλη μία προσπάθεια αποκλεισμού του λαού από τη διαδικασία.

Η UNTAET δήλωνε από την πλευρά της στο στάδιο αυτό δεν είχε καμία πρόθεση να λάβει μέρος στην διαδικασία σύνταξης του προσχεδίου του Συντάγματος. Παραταύτα, την ίδια στιγμή έθετε υποψηφιότητα για τη Συνταγματική Συνέλευση. Οι υποχρεώσεις της στην πραγματικότητα ήταν αντικρουόμενες. Από τη μία πλευρά όφειλε να διασπείρει τις αρχές που διέπουν τον Χάρτη των ΗΕ όπως τη δημοκρατία, την ελευθερία της έκφρασης και το Κράτος Δικαίου και από την άλλη πλευρά η επιλογή του πολιτικού συστήματος ήταν θέμα της απρόσκοπτης άσκησης του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση του λαού του Τιμόρ. Επίσης τα μέλη της αποστολής των ΗΕ διέβλεπαν στην ηγεσία του Τιμόρ έντονες αυταρχικές τάσεις, ιδίως τα προγράμματα κοινωνικής και πολιτικής αγωγής που γίνονταν από το CNRT θύμιζαν προπαγανδιστικές καμπάνιες.

Το πρόβλημα της ανάδυσης ενός κράτους με το πολιτικό σύστημα του ενός κυρίαρχου πολιτικού κόμματος<sup>106</sup> ήταν εμφανές από τότε. Κατά το σύστημα αυτό αντικειμενικά μόνο ένα συγκεκριμένο κόμμα μπορεί να γίνει, σύμφωνα με το πολιτικό σύστημα, κυβέρνηση, ενώ τα κόμματα της αντιπολίτευσης μπορούν νόμιμα να λειτουργούν αλλά θεωρούνται πολύ αδύναμα για να σχηματίσουν κυβέρνηση. Κατά το σύστημα αυτό είναι πολύ πιθανά τα συμπτώματα διαφθοράς και έλλειψης ευαισθησίας στα κοινωνικά αιτήματα λόγω έλλειψης ουσιαστικής αντιπολίτευσης. Αυτό το σύστημα διαφέρει από το πολιτικό σύστημα του ενός κόμματος, το οποίο ασκεί αυταρχική διακυβέρνηση στα πλαίσια «δημοκρατικού καθεστώτος» τα υπόλοιπα κόμματα είναι ουσιαστικά απαγορευμένα.

---

<sup>105</sup> Simon Chesterman "East Timor in Transition: From Conflict Prevention to State-Building" working papers- International Peace Academy May 2001.

<sup>106</sup> dominant-party system ή one party Dominant system, [www.wikipedia.com](http://www.wikipedia.com) και [www.mindbit.com](http://www.mindbit.com)

Ο Καναδάς σήμερα θεωρείται ότι έχει το σύστημα του κυρίαρχου πολιτικού κόμματος με τη Φιλελεύθερη παράταξη να κυριαρχεί ουσιαστικά στη χώρα από το 1896. Άλλα παραδείγματα είναι η Αίγυπτος, η Ιαπωνία και το Μεξικό.

Το Α. Τιμόρ σήμερα θεωρείται ότι έχει το πολιτικό σύστημα του κυρίαρχου πολιτικού κόμματος. Το Fretelin με πρωθυπουργό τον Mari Alkatiri (από τον Ιούλιο του 2006 ο Jose Ramos-Horta), κυβερνά την χώρα από το Μάιο του 2002 και η σύνθεση του Κοινοβουλίου είναι 57,37% Fretelin το οποίο κατέχει 55 από τις 88 έδρες.

### **Συμπέρασμα**

Το γεγονός ότι σήμερα το Α.Τιμόρ έχει το πολιτικό σύστημα του κυρίαρχου πολιτικού κόμματος δε σημαίνει απαραίτητα ότι αυτό είναι αποτέλεσμα κακής διαχείρισης της UNTAET ούτε ότι αυτή επηρέασε την απρόσκοπτη άσκηση του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση του λαού του Τιμόρ και δη το στοιχείο αυτού που αναφέρεται στην ελεύθερη επιλογή του πολιτικού του συστήματος. Άλλωστε υγιείς, σταθερές και βιώσιμες σε γενικές γραμμές δημοκρατικές χώρες όπως η Ιαπωνία και ο Καναδάς, έχουν το αυτό πολιτικό σύστημα.

Το πρόβλημα τοποθετείται στο αν η επιλογή αυτού του συστήματος αποτελούσε προϊόν της πραγματικής βούλησης της πλειοψηφίας του λαού του Τιμόρ. Αυτό όμως δε είναι δυνατόν να το γνωρίζουμε τη στιγμή που δεν διενεργήθηκε δημοψήφισμα σχετικό με το πολιτικό σύστημα της χώρας. Το Σύνταγμα σχεδιάστηκε από τη Συνταγματική Συνέλευση (ή από το CNRT τελικά;), ένα αντιπροσωπευτικό σώμα, το οποίο έγινε η μετέπειτα κυβέρνηση του κράτους.

Η UNTAET στην εκλογή της Συνταγματικής Συνέλευσης έδειξε το πιο δημοκρατικό της πρόσωπο συγκριτικά με τις προηγούμενες πολιτικές της. Έδωσε την ευκαιρία σε όλα τα στρώματα της Τιμοριανής κοινωνίας να συμμετέχουν στο σώμα αυτό. Όμως δε διενήργησε δημοψήφισμα για την εκλογή του

πολιτικού συστήματος της χώρας και θεώρησε τις δημοκρατικές αρχές των ΗΕ δεδομένες και ουσιαστικά τις επέβαλε ως πανάκεια για την επίλυση του πολιτικού χάους στο Α.Τιμόρ. Μήπως όμως οι παραδόσεις και η πολιτική κουλτούρα του λαού έτειναν σε μοντέλα μοναρχικού τύπου; Η αυτά τελικά επιβλήθηκαν από το Fretelin; Οι πρόσφατες αναταραχές του 2006 στο Α.Τιμόρ πάντως καταδεικνύουν μάλλον αποτυχία του πολιτικού συστήματος στη νεοσύστατη χώρα.

### **7.Πρόσφατες Εξελίξεις- Η κρίση του 2006**

Οι τελευταίες αναταραχές στο Α.Τιμόρ<sup>107</sup> αμαυρώνουν την εικόνα της μέχρι προσφάτως πιο επιτυχημένης επιχείρησης των ΗΕ. Τα ΗΕ είχαν από το 1999 ενεργή παρουσία στο Α.Τιμόρ αλλά το 2005 τα περισσότερα μέλη της ειρηνευτικής δύναμης (11.000) μέλη εγκατέλειψαν την περιοχή. Το νέο ξέσπασμα εχθροπραξιών δημιουργεί ερωτήματα για το ενδιαφέρον της διεθνούς κοινότητας για την περιοχή αλλά και αποκαλύπτει τις δυσκολίες που ενέχει η διατήρηση των διαδικασιών ανοικοδόμησης ενός έθνους, όσο μικρά κι αν είναι αυτά.

Η νεοσυσταθείσα Επιτροπή των ΗΕ για την Ανοικοδόμηση των Κρατών<sup>108</sup> θα μπορούσε να προσφέρει ένα ευρύ οργανωτικό πλαίσιο για τέτοιες επιχειρήσεις αλλά είναι αμφίβολη η μακρόχρονη διατήρηση της ειρήνης χωρίς την συνδρομή ισχυρών δρώντων.

Μετά το δημοψήφισμα του 1999, η προσωρινή κυβέρνηση των ΗΕ η UNTAET αρχικώς στηριχθείσα από Αυστραλούς peacekeepers, οδήγησε τη χώρα σε εκλογές, στην υιοθέτηση Συντάγματος και επίσης στη διακήρυξη του ανεξάρτητου κράτους το 2002. Δύναμη των ΗΕ αποτελούμενη από στρατιωτικούς παρατηρητές και 5000 στρατιώτες παρέμεινε στην περιοχή μέχρι

<sup>107</sup> <http://news.bbc.co.uk> 24-5-2006, [www.abc.net.au](http://www.abc.net.au) 18-10-2006

<sup>108</sup> Un Peacebuilding Commission

το 2003 για να εξασφαλιστεί η σταθερότητα. Οι τελευταίες ειρηνευτικές δυνάμεις αποχώρησαν το 2005 δημιουργώντας μεγάλες αμφιβολίες για το αν η αποχώρηση αυτή ήταν πρόωγη.

Τον Απρίλιο του 2006 η κυβέρνηση του Α.Τιμόρ απέλυσε περί τους 600 στρατιώτες. Η επιλογή των ατόμων αυτών θεωρήθηκε ότι έγινε με ρατσιστικά κριτήρια, με αποτέλεσμα να ξεσπάσουν εχθροπραξίες συμμοριακού τύπου στους δρόμους της πρωτεύουσας, του Dili. Αρχικά οι αναταραχές κόστισαν τη ζωή σε 20 ανθρώπους και εξανάγκασαν περισσότερους από 100.000 κατοίκους (το 1/10 του πληθυσμού) να αφήσουν τις εστίες τους.

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις ειδικών τα κύρια αίτια της αστάθειας είναι τα παρακάτω:

**1) Οικονομική Δυσπραγία.** Η οικονομία του φτωχότερου σήμερα κράτους στην Ασία, του Τιμόρ-Λέστε, βασίζεται κυρίως στις εξαγωγές του καφέ, του πετρελαίου και του αερίου, οι οποίες όμως δεν επαρκούν για τη απασχόληση του ολοένα αυξανόμενου πληθυσμού της χώρας. Σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα<sup>109</sup> η ανεργία ανέρχεται στο 40% και το μέσο κατά κεφαλήν εισόδημα στα 550\$. Ο Frederick Barton, πρώην αντιπρόσωπος του Ύπατου Αρμοστή για τους Πρόσφυγες και διευθύνων το Πρόγραμμα για την Μεταπολεμική Ανοικοδόμηση στο Κέντρο Στρατηγικών και Διεθνών Σπουδών<sup>110</sup> υποστηρίζει ότι το διεθνές σύστημα δεν έχει ακόμα μία παγία τακτική για την αντιμετώπιση αναδυόμενων κρατών όπως το Α.Τιμόρ. «Πρόκειται για μία απίστευτα φτωχή χώρα, η οποία δεν έχει κάποια λογική ως σύστημα, δεν υπάρχει κανένα οικονομικό επιχείρημα για την ύπαρξή της ως απολύτως ανεξάρτητη περιοχή». Ο Seth Jones, ειδικός επί της ανοικοδόμησης κρατών στον RAND, αναφέρει: «Κράτη όπως το Α.Τιμόρ και το Αφγανιστάν βρίσκονται κυριολεκτικά στο μηδέν», σε θέματα ανάπτυξης και χρειάζονται μία μακρά περίοδο «ανατροφής». «Δεν μπορούμε να περιμένουμε από μία κοινωνία

---

<sup>109</sup> [www.worldbank.org](http://www.worldbank.org)

<sup>110</sup> [www.cfr.org/](http://www.cfr.org/) "The pitfalls of UN nation-building" του Robert McMahon, Ιούνιος 2006

μέσα σε τρία με τέσσερα χρόνια να κάνει άλματα σε βασικές οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες».

Σύμφωνα και με δηλώσεις ανώτατου αξιωματούχου των ειρηνευτικών αποστολών, Jean-Marie Guehenno, μιλώντας για το Αφγανιστάν «...από την εμπειρία της Αϊτής φαίνεται ότι από τη στιγμή που μία νέα κυβέρνηση εκλέγεται, αν ο κόσμος δεν διαπιστώσει στους επόμενους 24 μήνες πρόοδο στον εργασιακό τομέα, τότε η αποστολή κινδυνεύει να αποτύχει»<sup>111</sup>.

**2) Ατελής Εκσυγχρονισμός του Τομέα Ασφαλείας.** Το Α.Τιμόρ από τη στιγμή της απόσυρσης των Ινδονησιακών στρατευμάτων το 1999, έμεινε ουσιαστικά χωρίς σώματα ασφαλείας. Απαιτείται μεγάλο χρονικό διάστημα για την εκπαίδευση ετοιμοπόλεμων σωμάτων ασφαλείας. Ο νεοσυσταθείς στρατός στο Α.Τιμόρ πάσχει από αντιπαλότητες ανάμεσα στα μέλη του. Τα 600 από αυτά, των οποίων τα καθήκοντα έπαυσε η κυβέρνηση τον Απρίλιο του 2006 προέρχονταν κυρίως από το Δυτικό Τιμόρ και εξέφρασαν παράπονα για διακριτική μεταχείριση από αξιωματούχους προερχόμενους από το Ανατολικό Τιμόρ. Το γεγονός λοιπόν ότι το πρόβλημα 600 ατόμων, ό,τι κι αν αυτό υποκρύπτει, όταν ανάγεται σε μείζον εθνικό ζήτημα, αυτό καταδεικνύει την αδυναμία του κράτους, διοικούμενου ουσιαστικά μόνο από το πολιτικό κόμμα του Fretelin.

**3) Αδύναμοι πολιτικοί θεσμοί.** Η κυβέρνηση του Xanana Gusmao από τη στιγμή που αποκτήθηκε η πολυπόθητη ανεξαρτησία (ή κατά πολλούς η Δημοκρατία του Xanana) δέχεται επικρίσεις για διαφθορά και διακριτική μεταχείριση των πολιτών. Η τοπική αυτοδιοίκηση και το δικαστικό σύστημα θεωρούνται αποδυναμωμένα, και ενώ ο πρόεδρος παραμένει ιδιαίτερα δημοφιλής, η εξουσία του πηγάζει κυρίως από το κοινοβούλιο, στο οποίο κυριαρχεί το κόμμα του Fretelin και ο πρωθυπουργός που

---

<sup>111</sup> [www.cfr.org/](http://www.cfr.org/) "The pitfalls of UN nation-building" του Robert McMahon, Ιούνιος 2006



αυτό διορίζει. Μέσα σε ένα μήνα από την πρόσφατη κρίση του Απριλίου παραιτήθηκαν οι Υπουργοί Άμυνας και Εσωτερικών και μετά από πίεση της αντιπολίτευσης αντικαταστάθηκε και ο Mari Alkatiri τον Ιούλιο του 2006 από τον Jose Ramos-Horta.<sup>112</sup> Το πολιτικό σύστημα όμως συνεχίζει να ευνοεί το κυρίαρχο κόμμα του Fretelin, χωρίς ουσιαστική δυνατότητα ανάληψης της διακυβέρνησης από την αντιπολίτευση.

### **Γενικά Συμπεράσματα-Μαθήματα από τη δράση της UNTAET**

- Είναι πολύ βασικό να γίνεται σαφής διαχωρισμός μεταξύ των λειτουργιών της δύναμης:
  - 1) αποκατάστασης της ειρήνης και της ασφάλειας
  - 2) εγκαθίδρυσης συνθηκών αυτοδιακυβέρνησης
  - 3) παροχής αναπτυξιακής βοήθειας
  - 4) ίδιας της διακυβέρνησης της περιοχής από τη δύναμη.Οι λειτουργίες αυτές δεν αποτελούν υποχρεωτικά διαδοχικά στάδια αλλά ούτε και αποκλείουν η μία την άλλη. Όμως πρόκειται για τέσσερεις σαφώς διακριτές λειτουργίες της μεταβατικής κυβέρνησης. Στην περίπτωση του Α.Τιμόρ η περιορισμένη εμπειρία που παρείχε η περίπτωση του Κοσόβου, όπου η ανάπτυξη των τοπικών κοινωνικών φορέων περιοριζόταν από συνεχείς απειλές στην ειρήνη και την ασφάλεια, φαίνεται να καθυστέρησαν τελικά την μετάβαση στην πολιτική και οικονομική ανάπτυξη προκειμένου να προετοιμαστεί η ανεξαρτησία.
- Οι τοπικοί συνεργάτες πρέπει να επιλέγονται προσεκτικά και από ένα ευρύ φάσμα κοινωνικό και πολιτικό. Η UNTAET από την αρχή ανέπτυξε στενούς δεσμούς με το CNRT και τον Xanana Gusmao. Θεωρώντας ότι το CNRT αντιπροσώπευε το λαό του Τιμόρ, η UNTAET είναι αμφίβολο

---

<sup>112</sup> «Ramos Horta named East Timor's new PM” Saturday July 8 ,2006, [www.abcnewsline.net.au](http://www.abcnewsline.net.au)

αν κράτησε την δέουσα απόσταση από τις πολιτικές εξελίξεις ως όφειλε. Πολλοί θεωρούσαν ότι καθ' όλη τη θητεία της απέτυχε στο να συμβουλευέται το σύνολο του λαού για το έργο της. Σ' αυτό το κομμάτι η UNTAET επηρέασε την ελεύθερη και απρόσκοπτη άσκηση του δικαιώματος της εσωτερικής αυτοδιάθεσης του λαού του Τιμόρ.

- Οι τοπικοί παράγοντες πρέπει να εμπλέκονται στη διαδικασία ανοικοδόμησης του κράτους όσο το δυνατόν περισσότερο και όσο το δυνατόν πιο σύντομα. Η UNTAET το συνειδητοποίησε αυτό σχετικά νωρίς και τον Απρίλιο του 2000 αναγνώρισε την ανάγκη να αλλάξει την πολιτική «τιμοριοποίησης» της κυβέρνησης. Βασικό μάθημα από την εμπειρία της UNTAET ήταν αυτό ακριβώς ότι δηλαδή στα πρώτα ακόμα στάδια πρέπει να δίνεται μεγάλη έμφαση στην ανοικοδόμηση των τοπικών δυνατοτήτων αντί να διορίζεται πολυάριθμο διεθνές προσωπικό με ιδιαίτερα υψηλές ικανότητες σχετικά με τους ντόπιους.
- Η προσωρινή κυβέρνηση των ΗΕ πρέπει να είναι έτοιμη να δέχεται την κριτική για τη διακυβέρνηση την οποία ασκεί. Τα θέματα ασφαλείας απαιτούν κάποια όρια σ' αυτό το θέμα, αλλά βασικό στοιχείο της εσωτερικής αυτοδιάθεσης ενός λαού είναι η δημιουργία καναλιών επικοινωνίας και διαλόγου επάνω στο τι είδους κράτος (κυβέρνηση, διοίκηση, πολίτευμα) θα δημιουργηθεί.
- Είναι επιτακτική ανάγκη να βλέπουν τα ΗΕ τη δέσμευση για την ανοικοδόμηση του κράτους ως μία συνεχή διαδικασία. Επί παραδείγματι, ήταν τεράστιο λάθος η απόσυρση μεγάλου αριθμού στρατιωτικών δυνάμεων αμέσως μετά τις προεδρικές εκλογές ή τη διακήρυξη της ανεξαρτησίας. Η προηγούμενες εμπειρίες των ΗΕ έχουν δείξει ότι οι εκλογές μπορεί να είναι μία ιδιαίτερα ασταθής περίοδος κατά την οποία (αλλά και πριν και μετά) δεν πρέπει να γίνεται

απόσυρση δυνάμεων σε μεταπολεμικό χώρο. Τα ΗΕ και τα κράτη μέλη τους έχουν κάνει οικονομικές και πολιτικές επενδύσεις στο Α.Τιμόρ, αλλά δεν έχουν καταφέρει να δημιουργήσουν ένα βιώσιμο κράτος. Μετά την διακήρυξη της ανεξαρτησίας του Α.Τιμόρ το 2002, Τιμοριανοί πολίτες τοποθετήθηκαν σε καίριες θέσεις ασκήσεως εξουσίας, αλλά αυτό δεν έπρεπε να μεταβάλει την υποχρέωση της διεθνούς κοινότητας να παρέχει συνεχή στήριξη στο λαό του, αλλά και να τελειώσει αυτό που είχε ήδη αρχίσει.

## **Επίλογος**

Το Ανατολικό Τιμόρ μέσα από την περιπετειώδη πορεία του στο χρόνο ήδη από τη δεκαετία του 60 και μετά, από το Μάιο του 2002 και έπειτα διαγράφει τη δική του πορεία ως κράτος μέλος των ΗΕ και της διεθνούς κοινότητας. Μέχρι το Μάιο του 2002 όμως, πολλοί διεθνή παράγοντες διαστρεβλώσαν την ταυτότητά του και εμπόδισαν το λαό του να ασκήσει ελεύθερα το δικαίωμα του στην εξωτερική αλλά και την εσωτερική του αυτοδιάθεση.

Το Α.Τιμόρ στις μέρες μας κατά πολλούς δεν είναι ένα βιώσιμο κράτος. Οι ευθύνες μοιράζονται στα κράτη με κυρίαρχο ρόλο στο ζήτημα και στα ΗΕ ως οργανισμό. Η UNTAET, ένα πρωτοφανές πείραμα των ΗΕ παγκοσμίως, με τη στάση της, κυρίως τους πρώτους μήνες της ανάπτυξής της στο Α.Τιμόρ, επέτεινε την πόλωση μίας ήδη πολωμένης κοινωνίας και όπως και οι υπόλοιποι διεθνείς παράγοντες εμπόδισε την ελεύθερη άσκηση του δικαιώματος στην αυτοδιάθεση του λαού του Α.Τιμόρ.

Σήμερα το Α.Τιμόρ έχει κατακτήσει την πολυπόθητη ανεξαρτησία, παλεύει μεταξύ κοινωνικών αναταραχών, οικονομικής δυσπραγίας και πολιτικής αστάθειας. Το στοίχημα της αυτοδιάθεσης έχει θεωρητικά κερδηθεί, όχι όμως και αυτό της ειρηνικής διαβίωσης και της βιώσιμης ανάπτυξης, άραγε αυτό είναι η αυτοδιάθεση;

## ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

### Ξενόγλωσση:

Chinkin "The East Timor Case"<sup>45</sup> *International and Comparative Law Quarterly* 1996 p.724-725

Pasqualucci "the practice and procedure of the interamerican court of human rights" Cambridge ed. 2003

"let East Timor go" *Far Eastern Economic Review* 11 Feb 1999

<sup>1</sup> Simon Chesterman "East Timor in Transition: From Conflict Prevention to State-Building" working papers- International Peace Academy May 2001

«The wheels grind on» *The Economist* 6 Οκτωβρίου 2006

Report of the Secretary General. "The Question of East Timor" S/1999/513 , [www.un.org](http://www.un.org)

"Question of East Timor , Progress Report" 13 Δεκ. 1999, [www.un.org](http://www.un.org)

"The pitfalls of UN nation-building" του Robert McMahon, Ιούνιος 2006 [www.cfr.org/](http://www.cfr.org/)

Jarat Chopra "The UN's Kingdom of East Timor" *Survival* 42:3 (2000),

Jarat Chopra "Building State Failure in East Timor" *Development and Change* 33(5) 979-1000 (2002),

Jarat Chopra and Tanja Hohe " Draft Participatory Intervention" στο [www.worldbank.org](http://www.worldbank.org)

The la'o Hamutuk Bulletin Mai 2006, April 2006

Canberra's Unfriendly Act over Gas Field Irks Timorese" *The Sydney Morning Herald*, 13 Απριλίου 2002

«Ramos Horta named East Timor's new PM" Saturday July 8 ,2006,

[www.abcnewsline.net.au](http://www.abcnewsline.net.au)

Maria Clara Maffei, "The case of East Timor before the ICC –Some tentative comments.

*EJIL* 4, 1993

The La'o Hamutuk Bulletin Vol. 4, No. 5: November 2003 Part 2 «Issue foci: CAVR & Refugees»

The Independent [UK] Monday, June 14, 2004 « Trapped by Fear: E. Timor's Forgotten Refugees»,

THE REFUGEE CRISIS AND ACCOUNTABILITY Observations and Analysis of a Fact-Finding Mission to the East Timorese Refugee Camps in West Timor by Karen Orenstein, East Timor Action Network

Suzannah Linton, Consultant Legal Advisor to CAVR, "The Right to Self-Determination in International Law", a submission made to the CAVR National Public Hearing on Self-determination and the International Community, 15-17 March 2004.

UN Department of Political Affairs, *Report on Decolonisation*, No. 7, August 1976, p. 43.

Communique of the Council of Ministers ,UN Department of Political Affairs, *Report on Decolonisation*, p. 45.

Donald Weatherbee, "Portuguese Timor: an Indonesian Dilemma", *Asian Survey* 6 (12), Dec. 1966, p. 689

Winspeare Guicciardi's report to the UN Secretary-General, 29 February 1976. Krieger (Ed.), *East Timor and the International Community Basic Documents*. Grotius. Cambridge University Press. 1997. pp. 29-30.

1 Ιουνίου 1976, NZ, OIA Material, Volume I

Scobie and Drew "Self- Determination Undermined: The case of East Timor"<sup>9</sup> *Leiden*

*Journal of International Law* 1996

Beauvais, Joel C., "Benevolent Despotism: A Critique of U.N. State-Building in East Timor", *33 NYU Journal of International Law & Politics* 1101 (2000-2001)

— "Cambodia, East Timor and Sierra Leone: Experiments in International Justice", *12 Criminal Law Forum* 185 (2001)

- Coakley, Victoria, "Towards Justice and Reconciliation in East Timor", 26 *Alternative Law Journal* 229 (October 2001)
- Charney, Jonathan, "Self-determination: Chechnya, Kosovo and East Timor", 34 *Vanderbilt Journal of Transnational Law* 273 (2000)
- Chesterman, Simon, "East Timor in Transition: Self-Determination, State-Building and the United Nations", *International Peacekeeping* 9: 1 (2002): 45-76.
- Chinkin, Christine, "East Timor: A Failure of Decolonization", 20 *Australian Yearbook of International Law* 35 (1999)
- Chomsky, Noam, *A New Generation Draws the Line: Kosovo, East Timor and the Standards of the West* (London: Verso, 2000)
- Department of Foreign Affairs and Trade (Australia), *East Timor in Transition 1998-2000: An Australian Policy Challenge* (Canberra: Brown and Wilton, 2000).
- Drew, Catriona, "The East Timor Story: International Law on Trial", 12 *European Journal of International Law* 651 (September 2001)
- Dugard, John, "1966 and All That: The South West Africa Judgment revised in the East Timor Case", 8 *African Journal of International and Comparative Law* 549 (1996)
- Dunn, James, "Crimes against Humanity in East Timor, January to October 1999: Their Nature and Causes", ("The Dunn Report") (2001) (available at <http://www.etan.org/news/2001a/dunn1.htm>)
- Jardine, Matthew, "East Timor: Genocide in Paradise" (Odonian/Common Courage Press, 2<sup>nd</sup> ed. 1999)
- Judicial System Monitoring Program, *Thematic Report Number 1: Justice in Practice – Human Rights in Court Administration* (November 2001) (available at: <http://www.jsmp.minihub.org/Reports/JSMP1.pdf>)
- The General Prosecutor v. Joni Marquez and 9 Others (The Los Palos Case)* (March 2002) (available at: <http://www.jsmp.minihub.org/Reports/Los%20Palos%20trial%20report.pdf>)
- Findings and Recommendations: Workshop on Formal and Local Justice Systems in East Timor* (July 2002) (available at: <http://www.jsmp.minihub.org/Reports/Tradjusteng.pdf>)
- Kondoch, Boris, "The United Nations Administration of East Timor", 6 *Journal of Conflict and Security Law* 145 (2001)
- Krieger, Heike, and Dietrich Rauschning, *East Timor and the International Community: Basic Documents* (Cambridge: Cambridge University Press, 1997)
- Linton, Suzannah, "Cambodia, East Timor and Sierra Leone: Experiments in International Justice", 12 *Criminal Law Forum* 185 (2001)
- "New Approaches to International Justice in Cambodia and East Timor", 845 *International Review of the Red Cross* 93 (2002) (available at: <http://www.icrc.org/Web/eng/siteeng0.nsf/iwpList74/7B6428D7E40DD0D3C1256BA7003477CE>)
- "Prosecuting Atrocities at the District Court of Dili", 2 *Melbourne Journal of International Law* 414 (2001)
- "Rising from the Ashes: The Creation of A Viable Criminal Justice System In East Timor", 25 *Melbourne University Law Review* 122 (2001)

- “Making Multilateral Interventions Work: The U.N. and the Creation of Transitional Justice Systems in Kosovo and East Timor”, 25 *Fletcher Forum of World Affairs* 107 (2001)
- Martin, Ian, *Self-Determination in East Timor: The United Nations, the Ballot, and International Intervention* (International Peace Academy Occasional Paper Series) (Boulder: Lynne Rienner, 2001)
- Mundis, Daryl A., “New Mechanisms for the Enforcement of International Humanitarian Law”, 95 *American Journal of International Law* 934 (2001)
- Pritchard, Sarah, “United Nations Involvement in Post-Conflict Reconstruction Efforts: New and Continuing Challenges in the Case of East Timor”, 24 *University of New South Wales Law Journal* 183 (2001)
- “Prosecuting Atrocities at the District Court of Dili”, 2 *Melbourne Journal of International Law* 414 (2001)
- Ramos-Horta, José, *The Unfinished Saga of East Timor* (Lawrenceville, NJ: Red Sea Press, 1987)
- Rothert, Mark, “U.N. Intervention in East Timor”, 39 *Columbia Journal of Transnational Law* 257 (2000-2001)
- Ruffert, Matthias, “The Administration of Kosovo and East-Timor by the International Community”, 50 *The International & Comparative Law Quarterly* 613 (July 2001)
- Stahn, Carsten, “Accommodating Individual Criminal Responsibility and National Reconciliation: The UN Truth Commission for East Timor”, 95 *American Journal of International Law* 952 (2001)
- Strohmeier, Hansjörg, “Collapse and Reconstruction of A Judicial System: The United Nations Missions in Kosovo And East Timor”, 95 *American Journal of International Law* 46 (2001)
- “Making Multilateral Interventions Work: The U.N. and the Creation of Transitional Justice Systems in Kosovo and East Timor”, 25 *Fletcher Forum of World Affairs* 107 (2001)
- “Policing the Peace: Post-Conflict Judicial System Reconstruction in East Timor”, 24 *University of New South Wales Law Journal* 171 (2001)
- Tool, Jennifer, “False Sense of Security: Lessons Learned from the United Nations Organization and Conduct Mission in East Timor”, 16 *American University International Law Review* 199 (2000-2001)
- Tracol, Xavier, “Justice pour le Timor oriental”, *Revue de Science Criminelle et de Droit Penal Compare* (no. 2) 291 (2001)
- United Nations, *The United Nations and East Timor: Self-Determination Through Popular Consultation* (New York: UN Department of Public Information, 2000)
- Wilde, Ralph, “From Danzig to East Timor and Beyond: The Role of International Territorial Administration”, 95 *American Journal of International Law* 583 (2001)
- “Accountability and International Actors in Bosnia and Herzegovina, Kosovo and East Timor”, 7 *ILSA Journal of International and Comparative Law* 455 (Spring 2001)
- “From Bosnia to Kosovo and East Timor: The Changing role of the United Nations in the Administration of Territory”, 6 *ILSA Journal of International and Comparative Law* 467 (Spring 2000)
- M.Shaw “International Law” Cambridge 5<sup>th</sup> ed.

### Ελληνική

Κ.Ιωάννου Στέλλιου Περράκη «Εισαγωγή στη Διεθνή Δικαιοσύνη» Α΄ Γενική Θεωρία και Θεσμικές Εφαρμογές εκδόσεις Σάκουλλας 2004.

Κ.Ιωάννου Στέλλιου Περράκη «Εισαγωγή στη Διεθνή Δικαιοσύνη» Διεθνής Νομολογία και Πρακτική Ξάνθη 2000

### Δικτυακοί Τόποι:

[www.oas.org](http://www.oas.org)

[www.a.o.org](http://www.a.o.org)

[www.un.org](http://www.un.org)

[www.wikipedia.com](http://www.wikipedia.com)

[www.worldbank.org](http://www.worldbank.org)

<http://www.etan.org> BD: Constitutional Process

[www.cfr.org/](http://www.cfr.org/)

<http://news.bbc.co.uk> 24-5-2006, [www.abc.net.au](http://www.abc.net.au) 18-10-2006

[www.abcnewsline.net.au](http://www.abcnewsline.net.au)

<http://www.un.org/peace/etimor99/etimor.htm>

UN news center homepage

[http://www.mindef.gov.sg/peacekeepers/east-timor\\_interfet.htm](http://www.mindef.gov.sg/peacekeepers/east-timor_interfet.htm)

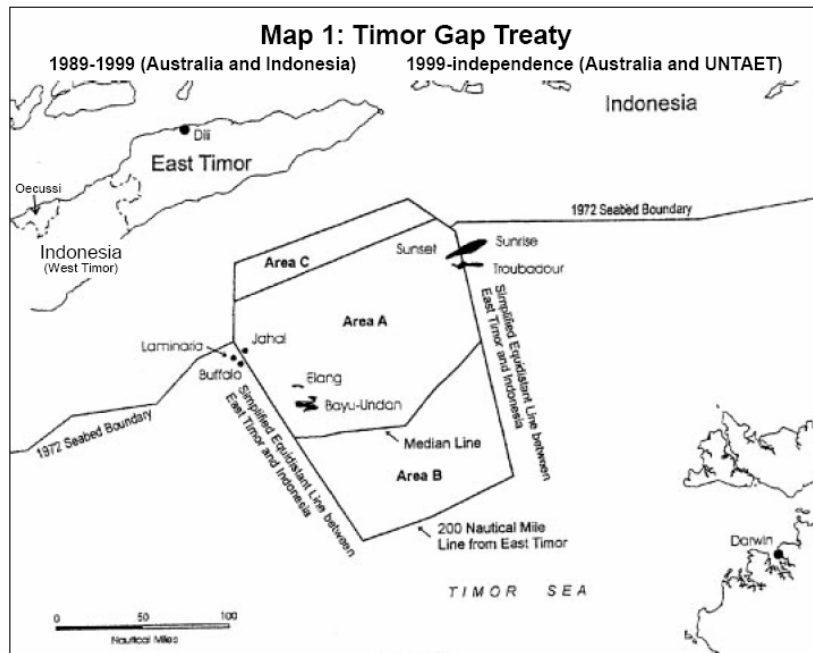
[http://www.mindef.gov.sg/peacekeepers/east-timor\\_untaet.htm](http://www.mindef.gov.sg/peacekeepers/east-timor_untaet.htm)

[http://www.mindef.gov.sg/peacekeepers/east-timor\\_unmiset](http://www.mindef.gov.sg/peacekeepers/east-timor_unmiset)



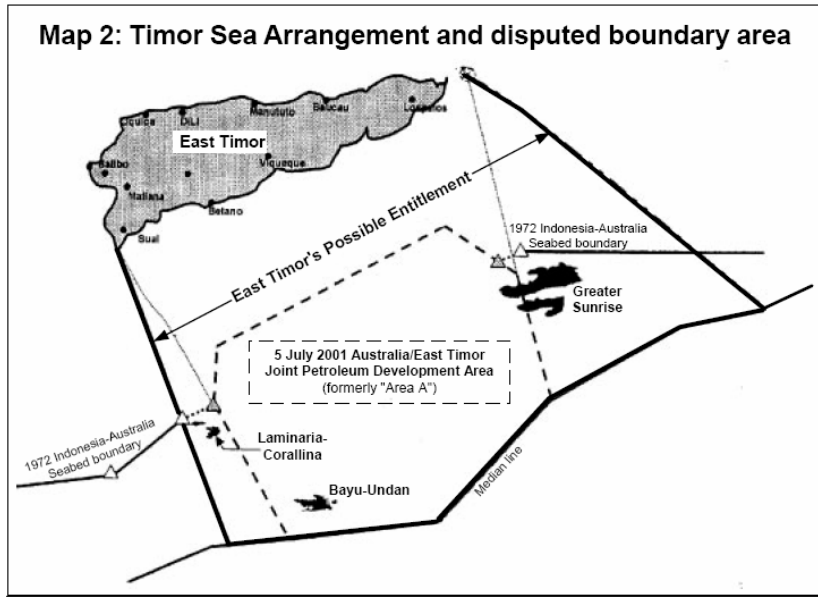
# ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

## ΧΑΡΤΗΣ 1

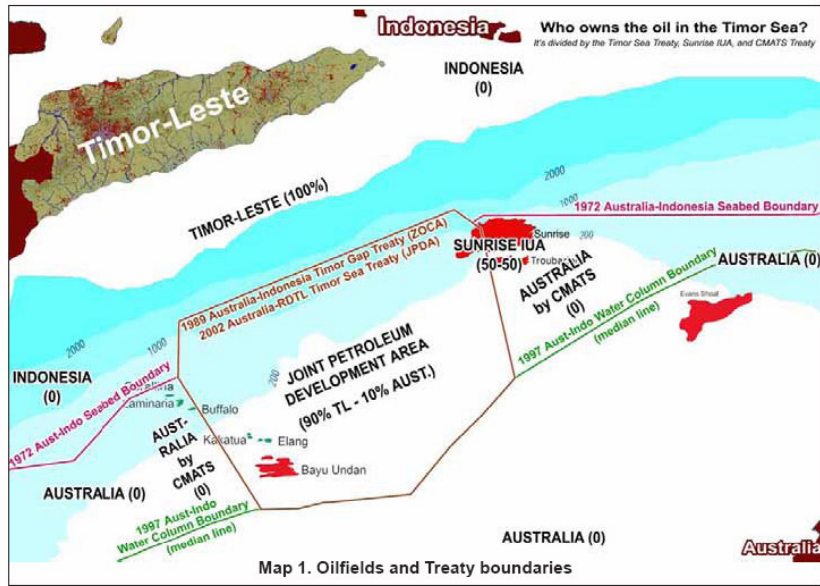


# XAPTHΣ 2

Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS), Portugal and the people of East Timor. In the end, the



# XΑΡΤΗΣ 3



If Woodside and its partners (ConocoPhillips, Shell and Osaka Gas) decide to build a gas pipeline to Timor-Leste Some in Timor-Leste's government have expressed concerns about Indonesia's possible intervention in the mari-

# XAPTHΣ 4

